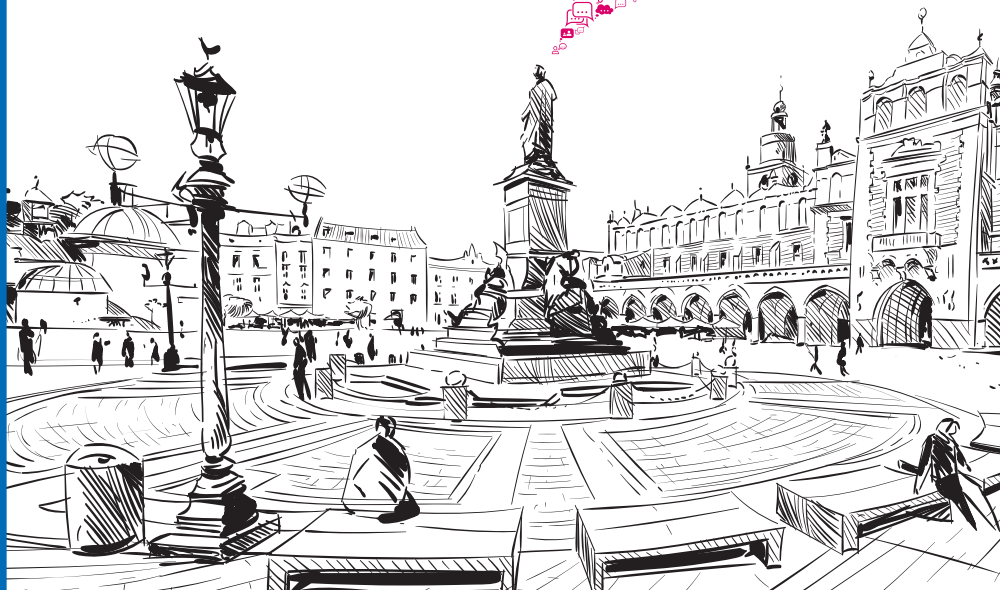

Ewa Bogacz-Wojtanowska • Agnieszka Hess
Małgorzata Lisowska-Magdziarz
Małgorzata Lenzion • Krzysztof Nowak

DIALOG OBYWATELSKI W KRAKOWIE

W OPINIACH MIESZKAŃCÓW,
PRZEDSTAWICIELI ORGANIZACJI
POZARZĄDOWYCH I MEDIÓW

**DIALOG
OBYWATELSKI
W KRAKOWIE**

DIALOG OBYWATELSKI W KRAKOWIE

**W OPINIACH MIESZKAŃCÓW,
PRZEDSTAWICIELI ORGANIZACJI
POZARZĄDOWYCH I MEDIÓW**

EWA BOGACZ-WOJTANOWSKA AGNIESZKA HESS
MAŁGORZATA LISOWSKA-MAGDZIARZ
MAŁGORZATA LENDZION KRZYSZTOF NOWAK

Badania zrealizowane przez Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego w ramach porozumienia o współpracy przy realizacji projektu OBSERWATORIUM DIALOGU OBYWATELSKIEGO nr W/V/22/SO/16/2015 z dnia 5 lutego 2015 roku zawartego pomiędzy Gminą Miejska Kraków - Urzędem Miasta Krakowa a Uniwersytetem Jagiellońskim.

Publikacja dofinansowana przez Uniwersytet Jagielloński ze środków Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej.

Recenzent:
dr hab. Roman Batko

Redakcja: Marcin Kulig

Copyright © 2017 Gmina Miejska Kraków
Copyright © 2017 Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej
Uniwersytetu Jagiellońskiego

Do pobrania:
www.odo.wzks.uj.edu.pl
www.ngo.krakow.pl

Redakcja, skład, łamanie, wersja cyfrowa, projekt okładki:
Wydawnictwo ToC

Wydawca:
Wydawnictwo ToC
ul. Szaflarska 85
34-400 Nowy Targ
www.toc-editions.com

ISBN 978-83-946879-6-0 (wydanie drukowane)
ISBN 978-83-946879-7-7 (wydanie elektroniczne)

SPIS TREŚCI

Wstęp	11
Metodologia badań	13
Dialog obywatelski – najważniejsze pojęcia	15
CZĘŚĆ I. Dialog obywatelski w Krakowie w opinii mieszkańców	27
Metodologia badań i dobór próby	27
Postrzeganie dialogu obywatelskiego	28
Organizacje pozarządowe	34
Konsultacje społeczne	42
Budżet obywatelski	48
Źródła informacji	52
Instytucje dialogu obywatelskiego w Krakowie	55
Wnioski i rekomendacje	61
CZĘŚĆ II. Dialog obywatelski w Krakowie w opinii przedstawicieli organizacji pozarządowych	67
Metodologia badań i dobór próby	67
Postrzeganie i realizacja dialogu obywatelskiego w Krakowie	72
Konsultacje społeczne w Krakowie w świetle opinii trzeciego sektora	82
Budżet obywatelski w Krakowie	88
Pozyskiwanie informacji przez organizacje pozarządowe	96

Instytucje dialogu obywatelskiego w Krakowie	100
Wnioski i rekomendacje	110

CZĘŚĆ III. Dialog obywatelski i zjawiska pokrewne.

Mapa interakcji komunikacyjnych w Krakowie i województwie małopolskim	116
--	------------

Założenia, metodologia, przebieg badań	116
Interakcje, komunikacja i dialog obywatelski w prasie lokalnej – wyniki badań	121
Interakcje komunikacyjne i dialog obywatelski w miejskich portalach internetowych	127
Interakcje komunikacyjne i dialog obywatelski w lokalnej telewizji	132
Interakcje komunikacyjne i dialog obywatelski w lokalnym radiu	135
Wnioski i propozycje z badań	135

Bibliografia	139
---------------------	------------

Załączniki	145
-------------------	------------

Załącznik nr 1. MOWIS w strukturze organizacyjnej Wydziału Spraw Społecznych	145
Załącznik nr 2. Wydział Spraw Społecznych, podział na wewnętrzne komórki organizacyjne oraz szczegółowy zakres działania, stan na dzień 19.09.2015 r.	148

Załącznik nr 3. Skład Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego – kadencje 2014-2016 i 2012-2014.	149
Załącznik nr 4. Skład Komisji Dialogu Obywatelskiego w Krakowie.	151
Załącznik nr 5. Skład Komisji Dialogu Obywatelskiego przy Radzie Miasta Kraków VII kadencji na lata 2014-2018	155
Aneks	156
A. Badanie wśród przedstawicieli organizacji pozarządowych – wywiad	156
B. Badanie wśród mieszkańców - wywiad	158
C. Klucz kategoryczny – analiza zawartości, oparta na modelu statystycznym. Badania pilotażowe, maj-czerwiec 2015.	160
Lista dziennikarzy mediów lokalnych, najczęściej piszących o zagadnieniach dialogu i komunikowania między urzędem miasta a obywatelami w Krakowie	164

SPIS TABEL

Tabela 2.1. Opinie przedstawicieli trzeciego sektora w Krakowie o dialogu obywatelskim w mieście	75
Tabela 2.2. Pojęcie konsultacji społecznych	83
Tabela 3.1. Obszary zainteresowania prasy	123
Tabela 3.2. Główne sfery zainteresowania dziennikarzy internetowych	129
Tabela 3.3. Główne sfery zainteresowania telewizji	133

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1.1.	Cechy charakterystyczne organizacji pozarządowych w opinii mieszkańców Krakowa (w procentach)	36
Rysunek 1.2.	Najważniejsze obszary działań krakowskich organizacji pozarządowych według mieszkańców Krakowa (odsetek procentowy)	38
Rysunek 1.3.	Najważniejsze kategorie używane do opisu konsultacji społecznych przez mieszkańców Krakowa (odsetek procentowy)	44
Rysunek 1.4.	Najważniejsze obszary tematyczne konsultacji w opinii mieszkańców Krakowa (w procentach)	46
Rysunek 1.5.	Źródła informacji na temat aktywności społecznej i obywatelskiej wśród mieszkańców Krakowa (odsetek procentowy)	53
Rysunek 2.1.	Data wpisu do KRS oraz uzyskania statusu OPP przez organizacje pozarządowe (w liczbach).	69
Rysunek 2.2.	Podział organizacji pozarządowych ze względu na posiadanie przedstawicieli w KRDP i KDO (w liczbach).	70
Rysunek 2.3.	Negatywne cechy dialogu obywatelskiego w Krakowie w opinii organizacji pozarządowych (w procentach).	76
Rysunek 2.4.	Przyczyny braku udziału mieszkańców i organizacji w dialogu obywatelskim w Krakowie w opinii organizacji (w procentach).	78

Rysunek 2.5.	Słabe strony budżetu obywatelskiego w Krakowie (w procentach).	92
Rysunek 2.6.	Najczęściej wskazywane działania z zakresu usprawnienia realizacji budżetu obywatelskiego w Krakowie.	94
Rysunek 2.7.	Preferowane sposoby pozyskiwania informacji przez organizacje (w procentach)	98
Rysunek 2.8.	Zakres działań przypisywanych MOWIS przez przedstawicieli organizacji pozarządowych (w procentach).	102
Rysunek 2.9.	Zakres najczęściej przypisywanych zadań KRDP (w procentach).	106

WSTĘP

W raporcie prezentowane są wyniki badań przeprowadzonych w 2015 roku przez pracowników, doktorantów i studentów Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego w ramach porozumienia o współpracy przy realizacji projektu OBSERWATORIUM DIALOGU OBYWATELSKIEGO nr W/V/22/SO/16/2015 z dnia 5 lutego 2015 roku zawartego pomiędzy Gminą Miejska Kraków – Urzędem Miasta Krakowa a Uniwersytetem Jagiellońskim.

Obserwatorium Dialogu Obywatelskiego jest projektem dydaktyczno – naukowym realizowanym w Instytucie Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej (IDMiKS) oraz w Instytucie Spraw Publicznych (ISP) Uniwersytetu Jagiellońskiego w porozumieniu z Miejskim Ośrodkiem Wspierania Inicjatyw Społecznych (MOWIS)¹. Projekt ma charakter długoterminowy. Porozumienie między GMK i UJ zawarte zostało na lata 2015-2018. Podstawowymi celami projektu są: obserwacja i analiza dialogu obywatelskiego w Krakowie, diagnozowanie problemów w obszarze wzajemnych relacji, w tym komunikowania się, między władzami miasta Krakowa i organizacjami trzeciego

1 Zaangażowanie dwóch Instytutów w prace nad projektem Obserwatorium Dialogu Obywatelskiego ugruntowane jest na doświadczeniu pracowników sprawujących opiekę merytoryczną – dr hab. Agnieszki Hess (IDMiKS) oraz dr hab. Ewy Bogacz-Wojtanowskiej (ISP), których dorobek naukowy oraz praktyka ekspercka bezpośrednio wiążą się z zagadnieniem dialogu obywatelskiego. Ponadto w projekt zaangażowani są pracownicy naukowcy i doktoranci, którzy posiadają kompetencje oraz doświadczenie niezbędne do realizacji tego przedsięwzięcia: dr hab. Małgorzata Lisowska-Magdziarz (IDMiKS), dr Michał Bukowski (IDMiKS), dr Marta Shaw (ISP), dr Beata Jałocha (ISP), Krzysztof Nowak (doktorant WZiKS), mgr Małgorzata Lendzion (doktorantka WZiKS), mgr Sylwia Wrona (doktorantka WZiKS).

sektora oraz przygotowywanie rekomendacji oraz propozycji ich rozwiązywania.

Zaplanowane badania zakładają zdiagnozowanie społecznych, instytucjonalnych i medialnych warunków prowadzenia dialogu obywatelskiego w Krakowie poprzez analizę funkcjonowania: instytucji dialogu obywatelskiego, wizerunku medialnego oraz postrzegania wśród obywateli, analizę procesów komunikacyjnych, monitoring przebiegu dialogu obywatelskiego i procesów decyzyjnych, analizę organizacji obiegu komunikacji i współpracy pomiędzy instytucjami dialogu obywatelskiego.

Przedmiotem badań w ramach projektu są zatem: a/ komunikowanie i obieg informacji pomiędzy uczestnikami procesów negocjowania i dialogu obywatelskiego (instytucje miejskie, organizacje pozarządowe, ruchy społeczne itp.), b/ formy dialogu obywatelskiego (konsultacje społeczne, działalność Komisji Dialogu Obywatelskiego i Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego itp.), c/ wizerunek medialny i odbiór społeczny uczestników dialogu obywatelskiego.

W początkowej fazie realizacji projektu celem badań było poznanie stopnia znajomości pojęć i zagadnień dialogu obywatelskiego oraz sposobów postrzegania instytucji dialogu obywatelskiego wśród mieszkańców Krakowa, krakowskich organizacji pozarządowych i w przekazie krakowskich mediów. W pierwszej kolejności chodziło bowiem o ustalenie, czy i w jaki sposób podmioty te identyfikują dialog obywatelski. A następnie, na podstawie uzyskanych informacji starano się odpowiedzieć na pytanie, czy po stronie badanych podmiotów istnieją raczej sprzyjające czy raczej niesprzyjające warunki dla rozwoju dialogu obywatelskiego w Krakowie. Ważnym celem badań, było także ustalenie przyczyn zidentyfikowanych opinii.

W związku z powyższymi założeniami, w 2015 roku określono trzy podstawowe zadania badawcze:

1. przeprowadzenie badań sondażowych wśród mieszkańców Krakowa w zakresie znajomości podstawowych pojęć i obszarów działania instytucji dialogu obywatelskiego, poziomu zaangażowania w działalność społeczną oraz znajomości źródeł

- pozyskiwania informacji o instytucjach i inicjatywach obywatelskich;
2. przeprowadzenie badań sondażowych wśród przedstawicieli organizacji pozarządowych w zakresie znajomości podstawowych pojęć i obszarów działania instytucji dialogu obywatelskiego, poziomu zaangażowania w działalność społeczną oraz znajomości źródeł pozyskiwania informacji o instytucjach i inicjatywach obywatelskich;
 3. przeprowadzenie badań przekazu medialnego pod kątem stworzenia bazy dziennikarzy oraz kanałów komunikowania zajmujących się tematyką dialogu obywatelskiego w Krakowie.

METODOLOGIA BADAŃ

Zastosowana w projekcie metodologia badań dostosowana została do charakteru i przedmiotu każdej z wyróżnionych części badań oraz do możliwości zespołów je realizujących. Badania wśród mieszkańców Krakowa (100 respondentów) oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych (28 respondentów) przeprowadzono na podstawie wywiadów częściowo ustrukturyzowanych, natomiast w badaniach przekazu krakowskich mediów zastosowano analizę zawartości.

Narzędzia badawcze, którymi były kwestionariusze wywiadów w badaniach mieszkańców Krakowa i przedstawicieli trzeciego sektora oraz klucz kategoryzacyjny do analizy zawartości, składały się z pięciu podstawowych bloków zagadnień:

1. sposobu definiowania dialogu obywatelskiego;

2. sposobu rozumienia podstawowych pojęć takich jak: organizacja pozarządowa, konsultacje społeczne, budżet obywatelski;
3. poziomu znajomości nazw i obszarów działania takich instytucji dialogu obywatelskiego jak: MOWIS, Pełnomocnik Krakowa ds. Polityki Społecznej, Krakowska Rada Działalności Pożytku Publicznego, Komisje Dialogu Obywatelskiego;
4. poziomu zaangażowania mieszkańców Krakowa w działalność społeczną (przynależność do organizacji społecznych, praca na ich rzecz, udział w spotkaniach organizowanych przez instytucje dialogu obywatelskiego), w odniesieniu do organizacji obywatelskich sprawdzano poziom znajomości dokumentów dotyczących dialogu obywatelskiego;
5. źródeł pozyskiwania informacji o inicjatywach obywatelskich i instytucjach obywatelskich.

Scenariusze wywiadów stanowiły narzędzia pomocnicze, porządkujące i standaryzujące charakter pozyskiwanych informacji (zob. Aneks).

DIALOG OBYWATELSKI – NAJWAŻNIEJSZE POJĘCIA

W badaniach przyjęto następujące definicje zagadnień, które stały się przedmiotem analizy:

DIALOG OBYWATELSKI to forma kontaktu między władzą publiczną na różnych szczeblach a organizacjami trzeciego sektora, polegająca na wzajemnym przekazywaniu sobie opinii, informacji czy ustaleń dotyczących celów, instrumentów i strategii wdrażania polityki publicznej. Innymi słowy dialog obywatelski to pozarządowo-publiczna współpraca o charakterze pozafinansowym, w ramach której – oprócz wzajemnej komunikacji – powstają zespoły doradcze, inicjatywne i konsultacyjne². Nie należy go mylić z dialogiem społecznym, rozumianym jako komunikacja między władzami publicznymi, związkami zawodowymi i organizacjami pracodawców, dotycząca zbiorowych stosunków pracy. Uczestnikami dialogu obywatelskiego – obok władz publicznych – są bowiem nie tylko tradycyjnie rozumiani partnerzy społeczni, ale także organizacje pozarządowe, działające na różnych płaszczyznach (społecznej, ekonomicznej, światopoglądowej, zawodowej lub terytorialnej). Z tego względu przedmiotem dialogu obywatelskiego nie są wyłącznie problemy związane z miejscem pracy

2 M. Rymśza, *O polityce państwa wobec trzeciego sektora i instytucjonalizacji dialogu obywatelskiego* [w:] Rymśza M. (red.), *Organizacje pozarządowe. Dialog obywatelski. Polityka państwa*, Fundacja Instytut Spraw Publicznych Warszawa, 2007, s. 7-20; G. Makowski 2008, *Nowe płaszczyzny dialogu między władzą i organizacjami pozarządowymi w Polsce* [w:] Makowski G., Schimanek T. (red.) *Organizacje pozarządowe i władza publiczna. Drogi do partnerstwa*, Fundacja Instytut Spraw Publicznych Warszawa, 2008, s. 73-94.

(zakładu, branży, sektora gospodarki), ale wszelkie zagadnienia związane z miejscem grup obywateli w państwie i społeczeństwie³.

KONSULTACJE SPOŁECZNE to proces pozyskiwania przez władze każdego szczebla opinii, stanowisk i propozycji na temat przygotowywanych aktów prawnych, planowanych zmian i inwestycji, od instytucji i osób, których te działania dotyczą. Władze zobowiązane są do wysłuchania opinii na temat planowanych działań oraz do informowania obywateli o podjętych decyzjach⁴.

BUDŻET PARTYCYPACYJNY/OBYWATELSKI (BO) to demokratyczny proces dyskusji i podejmowania decyzji, w którym mieszkańcy jednostki samorządu terytorialnego decydują o tym, w jaki sposób rozdysponowana będzie część budżetu tej jednostki. Budżet obywatelski jest realizowany poprzez wykorzystanie takich narzędzi, jak: rozpoznanie priorytetowych kierunków inwestowania pieniędzy publicznych przez samych członków danej wspólnoty; wybór delegatów budżetowych, reprezentujących lokalne społeczności; wsparcie techniczne ze strony radnych; lokalne i regionalne zgromadzenia, mające na celu debatę i głosowanie nad priorytetowymi projektami. Następnie odbywa się implementacja wybranych pomysłów, mających bezpośrednie przełożenie na jakość życia mieszkańców.

Po raz pierwszy budżet obywatelski (partycypacyjny) został zainicjowany w brazylijskim Porto Alegre w 1989 roku⁵. Polskie doświadczenia wskazują na wzrastające zainteresowanie mieszkańców, jak i lokalnych samorządów tą formą partycypacji. Dzieje się tak nie tylko w dużych ośrodkach miejskich, jak Warszawa, Kraków, Łódź, ale także

3 <http://www.pozytek.gov.pl/Podstawowe,pojecia,380.html>, dostęp: 10.10.2014.

4 <http://administracja.ngo.pl/x/340786>, dostęp: 15.10.2014.

5 *Participatory budgeting in Brazil*, Bank Światowy, http://siteresources.worldbank.org/INTEMPowerment/Resources/14657_Particip-Budget-Brazil-web.pdf, dostęp: 29.10.2015.

w mniejszych miastach: w Kętach, Olkuszu, Karpaczu, Elblągu czy Sopocie⁶. Popularności tego mechanizmu upatruje się szczególnie w:

- rosnącej aktywności i ambicjach mieszkańców,
- wykorzystaniu go do pozyskiwania poparcia społecznego, zwłaszcza tuż przed wyborami,
- dostrzeganiu korzyści płynących z jego realizacji w kontekście rozwoju miast,
- atrakcyjności medialnej problematyki finansów gminy⁷.

Mimo częstych kontrowersji, wynikających z wysokości budżetów partycypacyjnych, stanowi on jedną z najważniejszych form deliberacji oraz uczestnictwa społeczności lokalnych w decydowaniu o wydatkowaniu środków z lokalnych budżetów. Należy mieć jednak na uwadze, iż istnieją zróżnicowane modele realizacji budżetu obywatelskiego. Różnicują je: pomysłodawca (strona społeczna lub publiczna⁸), skład rad i zespołów ds. budżetu obywatelskiego w gminie (radni, urzędnicy, przedstawiciele trzeciego sektora, mieszkańcy itd.), a także poziom realizacji. Ramy prawne, regulujące przeprowadzanie budżetu obywatelskiego, warunkują jego ostateczny kształt – są to zarówno przepisy, na mocy których jest organizowany, jak i utworzony regulamin. Budżety partycypacyjne organizowane są przede wszystkim na podstawie

6 Brak dokładnych statystyk w ilu gminach wprowadzono dotychczas BO. Dane te wahają się od 65 do ponad 80 gmin.

7 D. Kraszewski, K. Mojkowski, *Budżet obywatelski w Polsce*, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa 2014, s. 4-5, <http://www.maszglos.pl/wp-content/uploads/2014/03/Budzet-obywatelski-w-Polsce-D.-Kraszewski-K.-Mojkowski.pdf>, dostęp: 29.10.2015.

8 Ł. Prykowski, *Głos Łodzian się liczy – czyli doświadczenia z budżetem obywatelskim w radach osiedli*, Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich OPUS, Łódź 2012, http://www.gloslodzian.pl/wp-content/uploads/2012/02/glos-lodzian_raport-www.pdf, dostęp: 29.10.2015

zapisów art. 5a ustawy o samorządzie gminnym – jako forma konsultacji społecznych⁹.

W Krakowie budżet obywatelski¹⁰ po raz pierwszy został przeprowadzony w 2013 r. w postaci pilotażu, kiedy to realizowano dwa projekty na terenie czterech dzielnic¹¹. Doświadczenia wyniesione z realizacji tych projektów przełożyły się na wprowadzenie uchwałą Rady Miasta Krakowa budżetu obywatelskiego we wszystkich jednostkach pomocniczych miasta¹². Dotychczas zorganizowano dwie edycje budżetu obywatelskiego w Krakowie – BO 2014 i BO 2015, które zostały poddane ewaluacji przez podmiot zewnętrzny¹³.

MIEJSKI OŚRODEK WSPIERANIA INICJATYW SPOŁECZNYCH (MOWIS) został powołany przez Prezydenta Miasta Krakowa w 2006 r. Celem działania MOWIS-u jest koordynowanie współpracy miasta z organizacjami pozarządowymi, a w szczególności: wspieranie trzeciego sektora i współpraca z jego przedstawicielami, rozwój wolontariatu, współorganizacja szkoleń oraz inspirowanie wydarzeń i imprez integrujących społeczność lokalną. Innymi słowy,

9 D. Sześciłło, *Koncepcje ustawowego uregulowania budżetów obywatelskich (partycypacyjnych)*, Ekspertyza dla Fundacji im. Stefana Batorego, <http://www.maszglos.pl/wp-content/uploads/2013/04/Koncepcje-ustawowego-uregulowania-budzetow-obywatelskich-partycypacyjnych-D.Szescilo.pdf>, dostęp: 29.10.2015.

10 W opracowaniu stosowane jest głównie pojęcie budżetu obywatelskiego, bowiem taką nazwę przyjęto w aktach prawa miejscowego oraz posługuje się nią większość rozmówców.

11 Projekt „Priorytet Obywatelski” realizowany w dzielnicach I Stare Miasto z udziałem aktywistów Federacji Anarchistycznej i Inicjatywy „Prawo do Miasta” oraz projekt „Dzielnice się liczą!” Stowarzyszenia Pracownia Obywatelska (przy wsparciu Fundacji im. Stefana Batorego) w dzielnicach Bronowice, Prądnik Biały i Zwierzyniec.

12 Uchwała Nr XCVII/1465/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 20 lutego 2014 r. w sprawie: budżetu obywatelskiego miasta Krakowa.

13 W trakcie opracowywania niniejszego raportu dostępny był raport z ewaluacji pierwszej edycji budżetu obywatelskiego. Prezentacja wstępnego raportu z drugiej edycji miała miejsce 19.10.2015 r. w UM Krakowa.

Miejski Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych ma przede wszystkim pełnić rolę podmiotu aktywizującego społeczeństwo obywatelskie oraz rozwijać współpracę samorządu z krakowskimi organizacjami pozarządowymi¹⁴.

W 2015 roku MOWIS funkcjonuje jako referat (wchodzący w skład Wydziału Spraw Społecznych), który jest odpowiedzialny za 22 zadania (załączniki nr 1 oraz nr 2). Do najważniejszych z perspektywy niniejszego opracowania można zaliczyć:

- koordynację działań w zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz wzmocnienie społeczeństwa obywatelskiego;
- inicjowanie, wspieranie i koordynowanie projektów i programów społecznych promujących i rozwijających formy współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz integrację środowiska organizacji pozarządowych;
- przygotowywanie i koordynowanie realizacji programów współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego;
- koordynację zadań podejmowanych przez Gminę Miejską Kraków w zakresie budżetu obywatelskiego oraz inicjatywy lokalnej.

PEŁNOMOCNIK PREZYDENTA KRAKOWA DS. POLITYKI SPOŁECZNEJ. Pełnomocnicy (i zastępcy) Prezydenta Krakowa powoływani są na mocy przepisów ustawy o samorządzie gminnym z dn. 08.03.1990 r. Prezydent może powierzyć prowadzenie określonych spraw gminy w swoim imieniu zastępcy (art. 33). W drodze zarządzenia, powołuje oraz odwołuje swojego zastępcę lub zastępców i określa ich liczbę. W przypadku Krakowa, jako gminy powyżej 200 000 mieszkańców, prezydent może powołać 4 zastępców (art. 26a). Ich odwołanie ulega m.in. na skutek wygaśnięcia stosunku pracy prezydenta (art. 43b UoPS¹⁵). Natomiast ustawa z 21.11.2008 r. o pracownikach

14 *Ośrodek MOWIS*, http://ngo.krakow.pl/mowis/3008,artykul,o_osrodku.html, dostęp: 15.10.2015 r.

15 Ustawa z dn. 21.11.2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz.U. 2008 Nr 223 poz. 1458 z późn. zm.).

samorządowych (UoPS) zezwala na wybór doradców (asystentów)¹⁶. Jednak zarówno ustawa, jak i rozporządzenie Rady Ministrów¹⁷ nie zawierają legalnej definicji stanowiska „doradcy” (asystenta)¹⁸. Wszystkie stanowiska posiadają charakter temporalny, są bowiem ściśle powiązane z czasem kiedy dana osoba pełni funkcję prezydenta miasta (art.17 UoPS). Również w tym wypadku wielkość gminy wpływa na liczbę doradców – w przypadku Krakowa ich liczba nie może przekroczyć 7 osób.

W trakcie trwania projektu, w październiku 2015 roku, doszło do zmian organizacyjnych i stanowisko pełnomocnika zostało włączone w zakres merytoryczny III Zastępcy Prezydenta Miasta Krakowa ds. Polityki Społecznej, Kultury i Promocji Miasta¹⁹. W strukturze organizacyjnej Urzędu Miasta Krakowa Wydział Spraw Społecznych podlegał dotychczas Pełnomocnikowi Prezydenta Krakowa ds. Polityki Społecznej. W czasie prowadzenia badań doszło do zmiany na tym stanowisku. Większość opinii, jaką uzyskano od reprezentantów organizacji pozarządowych, dotyczyła osoby ustępującej ze stanowiska, co należy mieć na uwadze podczas analizy zamieszczonego fragmentu. Anna Okońka-Walkowicz w lutym 2015 r. objęła stanowisko doradcy ds. polityki senioralnej, zaś jej miejsce zajął Andrzej Kulig. Dnia 7.10.2015 r. zlikwidowano stanowisko pełnomocnika ds. polityki społecznej, natomiast A. Kulig objął stanowisko III Zastępcy Prezydenta ds. Polityki Społecznej, Kultury i Promocji.

Raport uwzględnia zatem wyniki badań dotyczące Pełnomocnika Prezydenta Krakowa ds. Polityki Społecznej, którego zakres uprawnień

¹⁶ Istnieje także funkcja doradców społecznych.

¹⁷ Rozporządzenie Rady Ministrów z 18 marca 2009 r. w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych (Dz.U. Nr 50, poz. 398).

¹⁸ Z. Lorek, *Status doradcy burmistrza*, Wspólnota Pismo Samorządu Terytorialnego, www.wspolnota.org.pl; T. Mordel, *Co zmienia nowa ustawa o pracownikach samorządowych?*, „Samorząd Terytorialny” 2009/1-2, <http://publiczni.pl/co-zmienia-nowa-ustawa-o-pracownikach-samorzadowych/>.

¹⁹ Zarządzenie Nr 2678/2015 Prezydenta Miasta Krakowa z dn. 07.10.2015 r. w sprawie określenie zakresu uprawnień i obowiązków Zastępcy Prezydenta Miasta Krakowa ds. Polityki Społecznej, Kultury i Promocji Miasta.

oraz obowiązków regulowało zarządzenie Prezydenta z dn. 3.02.2015 r. W myśl tego dokumentu do zadań Pełnomocnika należało zarządzanie strategicznie i operacyjnie w obszarze szeroko rozumianej polityki społecznej miasta Krakowa (co oznaczało, że jego zadania były bardzo szerokie i ogólne). Do uprawnień i obowiązków Pełnomocnika należały:

- projektowanie kierunków polityki Miasta w obszarze polityki społecznej;
- monitorowanie realizacji celów polityki Miasta w zakresie polityki społecznej;
- rekomendowanie przyjęcia kierunków i celów w zakresie polityki społecznej do strategii rozwoju Miasta oraz rekomendowanie zmian w tym zakresie w przyjętych dokumentach;
- zatwierdzanie założeń do planów rzeczowych i planów rozwoju w obszarze polityki społecznej i rekomendowanie zadań inwestycyjnych do wieloletniej prognozy finansowej;
- wyznaczanie zadań o charakterze priorytetowym, na dany rok i w perspektywie wieloletniej;
- monitorowanie procesu wykonania planów i zadań o charakterze priorytetowym;
- uczestniczenie w ustalaniu wskaźników realizacji zadań planowych i zadań o charakterze priorytetowym;
- dokonywanie oceny realizacji zadań w oparciu o raporty zawierające ustalone wskaźniki;
- dokonywanie oceny i interpretacji odchyień od założeń planów, przyczyn ich powstania oraz inicjatyw podejmowanych w zakresie likwidacji niepożądanych odchyień²⁰.

20 Zarządzenie Nr 228/2015 Prezydenta Miasta Krakowa z dn. 03.02.2015 r. w sprawie określenia zakresu uprawnień i obowiązków Pełnomocnika Prezydenta Miasta Krakowa ds. Polityki Społecznej.

KRAKOWSKA RADA DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU PUBLICZNEGO (KRDP) to zespół opiniotwórczo-doradczy, który konsultuje i opiniuje dokumenty wydawane przez organy i jednostki Urzędu Miasta Krakowa.

Rady Działalności Pożytku Publicznego powoływane są na mocy ustawy z dn. 24.04.2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (rozdz. 6, art. 41a-41j)²¹. Stanowią formę rozwijania dialogu obywatelskiego na linii obywatele – lokalna władza publiczna²². Ponadto realizują funkcje:

- reprezentacji – formą uczestnictwa w procesach decyzyjnych adekwatna do pełnionej roli w danym obszarze życia publicznego;
- polityczną – zdolność do artykulacji potrzeb oraz interesów danego środowiska;
- edukacyjną – płaszczyzna uczenia się sztuki dialogu i negocjacji;
- instrumentalną – posiadanie wpływu na kształtowanie określonych decyzji w zakresie pożytku publicznego;
- integracyjną – stanowienie szczególnej, komplementarnej w stosunku do zinstytucjonalizowanych form dialogu społecznego, formuły współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych;
- komunikacyjną – narzędzie komunikacji społecznej w relacjach władza publiczna – obywatele;

21 Ustawa z dn.24.04.2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2010 r. Nr 234 poz. 1536)

22 E. Bogacz-Wojtanowska, A. Hess, M. Lendzion, *Jak tworzyć i skutecznie działać w Radach Działalności Pożytku Publicznego? Praktyczne narzędzie dialogu obywatelskiego*, Świętokrzyskie Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej, Kielce 2015, s. 12 i dalej.

- kontrolną – szczególnie instrument nadzoru współpracy międzysektorowej²³.

Pierwsza KRDPK została powołana w 2012 roku na mocy uchwały Rady Miasta z dn. 21.12.2011r²⁴. Dotychczas dwukrotnie krakowskie organizacje pozarządowe mogły dokonywać wyboru składu kolejnych kadencji na lata 2012-2014 oraz 2014-2016. Rada składa się z reprezentantów urzędów Miasta Krakowa i przedstawicieli organizacji pozarządowych. Zasiada w niej łącznie 16 osób, w tym przedstawiciele Rady Miasta (4), Prezydenta (4) oraz sektora pozarządowego (8). Jej posiedzeniom przewodniczy dwóch współprzewodniczących reprezentujących oba sektory²⁵. Rada realizuje w szczególności następujące zadania: opiniowanie projektów strategii i polityk miejskich, projektów uchwał i aktów prawa miejscowego, wyrażanie opinii w sprawach dotyczących funkcjonowania organizacji pozarządowych. Regulamin pracy KRDPK²⁶ wskazu 10 zadań leżących w jej gestii. Należą do nich:

- opiniowanie projektów strategii i polityk miejskich;
- opiniowanie projektów uchwał i aktów prawa miejscowego dotyczących zadań publicznych;
- opiniowanie programów współpracy z organizacjami pozarządowymi;
- wyrażanie opinii w sprawach dotyczących funkcjonowania organizacji pozarządowych;

23 A. Wiktorska-Święcka, *Ku dialogowi obywatelskiemu w Polsce... Rada Działalności Pożytku Publicznego – 10 lat doświadczeń*, MPiPS/DPP, Warszawa 2013. Por. także: M. Sidor, *Rola rad działalności pożytku publicznego – na przykładzie największych miast w Polsce* [w:] M.W. Sienkiewicz, M. Sidor (red.), *Dialog obywatelski. Formy, mechanizmy, bariery i perspektywy rozwoju*, Wydawnictwo Fundacji Centrum Rozwoju Lokalnego, Lublin 2014, s. 133-144.

24 Uchwała Nr XXXIV/432/11 Rady Miasta Krakowa z dn. 21.12.2011 r. w sprawie powoływania członków oraz organizacji i trybu działania Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego.

25 Skład KRDPK – załącznik nr 3.

26 Załącznik do uchwały nr 7/2014/II KRDPK/3 Regulamin prac Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego z dn. 25.08.2014 r.

- udzielanie pomocy i wyrażanie opinii w przypadku sporów między organami administracji publicznej a organizacjami pozarządowymi;
- wyrażanie opinii w sprawach dotyczących zadań publicznych (zlecenie zadań oraz standardów realizacji zadań publicznych);
- promowanie dobrych praktyk współpracy Gminy Miejskiej Kraków z organizacjami pozarządowymi;
- współpraca z Komisjami Dialogu Obywatelskiego;
- współpraca z Małopolską Radą Działalności Pożytku Publicznego;
- rekomendowanie przedstawiciela organizacji pozarządowej do komisji konkursowej ds. opiniowania ofert.

KOMISJE DIALOGU OBYWATELSKIEGO (KDO) to gremia inicjatywno-doradcze, tworzone przez organizacje pozarządowe oraz przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego. Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie wskazuje na możliwość realizacji współpracy między organizacjami pozarządowymi a organami administracji publicznej w oparciu o tworzenie wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym (Art. 5.1 pkt.5 UoDPPiW). Zarówno doświadczenia RDPP, jak i pozostałych instytucji dialogu obywatelskiego stanowią przykład znikomego odsetka powoływania owych zespołów.

W niniejszym opracowaniu uwagę poświęcono Komisjom Dialogu Obywatelskiego (KDO), które funkcjonują przy Urzędzie Miasta Krakowa. Podobne nazewnictwo przyjęto również w Łodzi i w Poznaniu. Natomiast w przypadku Warszawy na poziomie całego miasta

funkcjonują Komisje Dialogu Społecznego (KDS), których sieć uzupełniają Dzielnicowe Komisje Dialogu Społecznego (DKDS)²⁷.

O ile czas ich funkcjonowania i liczebność, zakres działalności i oddziaływania oraz ich umocowanie w sieciach instytucji dialogu obywatelskiego poszczególnych gmin są zróżnicowane, to ich wspólnym mianownikiem jest cel istnienia – współdziałanie w kształtowaniu lokalnych polityk publicznych, konsultowanie dokumentów i aktów prawa oraz wypracowywanie rozwiązań w ramach współpracy międzysektorowej. Są to zatem gremia inicjatywno-doradcze o charakterze tematycznym, silnie wyspecjalizowane, ograniczające się do problematyki określonej obszarem działalności – branżowej, jak i terytorialnej. Analiza procedur ich powoływania wskazuje, że powstają one na drodze „poszukiwania” podmiotów, których liczba na początkowym etapie pozwoliłaby spełnić wymagane minimum potrzebne do jej powołania²⁸. Z powodu braku dokładnych opracowań poświęconych komisjom warto jednak przytoczyć interesującą charakterystykę warszawskich komisji, organizacji wchodzących w ich skład oraz osób je reprezentujących²⁹. Istnieje bowiem w praktyce kilka typów komisji, które można potraktować jako punkt wyjścia do dyskusji nad ich rolą i sposobami działania: grupy focusowe, łóże, pola bitwy oraz agory.

W Krakowie KDO tworzone są przez organizacje pozarządowe oraz Miasto Kraków. Powołuje się je na podstawie ustawy o samorządzie

27 M. Bąk, P. Bednarz, P. Kulawczuk, A. Szcześniak, *Praktyczne zastosowanie modelu współpracy jednostek samorządu terytorialnego i organizacji samorządowych. Raport podsumowujący wdrażanie modelu w siedmiu jednostkach samorządu*, Instytut Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym, Warszawa 2015, s.11 i dalej, <http://iped.pl/pliki/publikacje/Raport-koncowy-Dobre-Rzadzenie.pdf>, dostęp: 25.08.2015.

28 Wniosek na podstawie analizy regulaminów powoływania KDO oraz rozmów prowadzonych w ramach badań.

29 M. Bargielski, *Jak rozmawiać o dialogu obywatelskim? Działalność Komisji Dialogu Społecznego w Warszawie*, raport w ramach realizacji projektu „Społeczne Centrum Współpracy Obywatelskiej 2012-2012” prowadzonego przez Stowarzyszenie BORIS, Warszawa 2010.

gminnym³⁰ oraz ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie³¹. Prace komisji mają odbywać się na zasadach samorządności oraz równości stron.

Do zadań krakowskich KDO należy m.in. opiniowanie projektów uchwał RMK i innych dokumentów, określanie potrzeb społecznych w zakresie działalności danej KDO i przedstawianie propozycji ich rozwiązania, opiniowanie dokumentów strategicznych, współpraca z Krakowską Radą Działalności Pożytku Publicznego.

Komisje Dialogu Obywatelskiego (KDO) są w Krakowie powoływane od 2011 roku, kiedy to w życie weszło zarządzenie w sprawie przyjęcia Regulaminu tworzenia oraz zasad funkcjonowania Komisji Dialogu Obywatelskiego w Krakowie³². W okresie prowadzonych badań funkcjonowało sześć Komisji Dialogu Obywatelskiego:

1. Komisja Dialogu Obywatelskiego ds. Rewitalizacji Nowej Huty (2011),
2. Komisja Dialogu Obywatelskiego ds. Kultury (2012),
3. Komisja Dialogu Obywatelskiego ds. Środowiska (2012),
4. Komisja Dialogu Obywatelskiego ds. Zdrowia (2014),
5. Komisja Dialogu Obywatelskiego ds. Osób Niepełnosprawnych (2014),
6. Komisja Dialogu Obywatelskiego ds. Bezpieczeństwa (2015)³³.

30 Art. 30 ust. 1, op. cit.

31 Art. 5 ust. 2 pkt 5, op. cit.

32 Zarządzenie Prezydenta Miasta Krakowa nr 759/2011 zmienione zarządzeniem nr 2638/2014 z dn. 19.09.2014 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu tworzenia oraz zasad funkcjonowania Komisji Dialogu Obywatelskiego.

33 Dla porównania w Warszawie funkcjonuje 31 Komisji Dialogu Społecznego, w Łodzi 11 KDO (stan na 20.10.2015 r.).

CZĘŚĆ I. DIALOG OBYWATELSKI W KRAKOWIE W OPINII MIESZKAŃCÓW

METODOLOGIA BADAŃ I DOBÓR PRÓBY

Wywiady z mieszkańcami Krakowa przeprowadzono w okresie od listopada 2014 do lutego 2015 roku. Badania realizowali m.in. studenci studiów stacjonarnych II stopnia z Instytutu Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej i Instytutu Spraw Publicznych UJ, którzy zostali przeszkoleni w zakresie problematyki badań oraz techniki prowadzenia wywiadów pogłębionych. W badaniach wzięli udział: Agata Grzybek, Adrianna Furczyk, Aleksandra Czekaj, Paulina Jarosz, Łukasz Dankiewicz, Joanna Grzechnik, Michał Gwiżdż, Marta Jaromin, Wioletta Klyta, Grzegorz Like, Kacper Podsiedlik, Ewa Powroźnik, Paweł Ronij, Krzysztof Sadowski, Daniel Śmiech, Krzysztof Witek.

Przeprowadzono łącznie sto wywiadów z mieszkańcami Krakowa, za których uznano osoby, które co najmniej od pięciu lat mieszkają w Krakowie. Przy doborze próby uwzględniono dwa kryteria: płeć i wiek (18-25, 25-40, 40-60, powyżej 60). W badaniach wzięło udział 49 kobiet i 51 mężczyzn w różnych grupach wiekowych.

Wywiady pogłębione wymagają od respondenta poświęcenia sporej ilości czasu oraz zaangażowania przy udzielaniu odpowiedzi. Dlatego przy doborze próby wspierano się metodą „kuli śnieżnej”. Respondentów, którzy udzielili wywiadu proszono o skontaktowanie ankietera z kolejną osobą, która mogłaby udzielić im odpowiedzi na przygotowane pytania.

Badania przeprowadzane zostały na postawie wywiadów częściowo ustrukturyzowanych. Nie ustalono minimalnego ani maksymalnego czasu trwania rozmowy. Przeciętny wywiad trwał około 30 minut – najdłuższy zajął ponad dwie godziny, najkrótszy trwał 19 minut. Uzyskano bardzo zróżnicowane odpowiedzi. Wielu rozmówców wskazywało na liczne aspekty zagadnień, o które byli pytani i podejmowało wątki poboczne, które często wzbogacały pozyskiwany materiał empiryczny. Wśród respondentów znalazły się osoby, które wcale nie były zorientowane w tematyce lub nie były zainteresowane odpowiedzią na niektóre pytania. Jakościowy charakter badań determinuje zatem opisowy charakter opracowania.

POSTRZEŻANIE DIALOGU OBYWATELSKIEGO

Omówienie wyników przeprowadzonych wywiadów należy poprzedzić krótką refleksją na temat różnorodności i wieloznaczności używania pojęcia „dialog obywatelski” w literaturze naukowej

i publicystyce³⁴. Specyfika dialogu obywatelskiego w Polsce jest słabo określona w rodzimych regulacjach prawnych i dokumentach programowych, tworzonych przez instytucje publiczne³⁵. Istotnym problemem jest wymienne stosowanie pojęć „dialog społeczny” i „dialog obywatelski” przez autorów publikacji i raportów³⁶. Warto zaznaczyć również, że w Polsce nadal trwa dyskusja nad kształtem instytucjonalnego dialogu między władzą a obywatelami.

To wszystko sprawia, że „zwykły obywatel” nie otrzymuje jednorodnego przekazu dotyczącego czym jest dialog obywatelski, czy też czym być powinien. Zamiarem autorów projektu było więc nie tyle określenie poziomu poinformowania mieszkańców na ten temat, ale raczej sprawdzenie, czy pojęcie dialogu obywatelskiego jest obecne w świadomości mieszkańców. Istotnym zadaniem badawczym było również zidentyfikowanie sposobów rozumienia tego pojęcia przez osoby, które udzieliły wywiadów.

Analizując ilościowo uzyskane wyniki badań (czyli zestawiając liczbę osób, które twierdząco i przecząco odpowiedziały na pytanie „czy spotkały się z pojęciem dialogu obywatelskiego”) można stwierdzić, że zagadnienie dialogu obywatelskiego nie jest mieszkańcom znane. Jedynie 19% respondentów przyznało, że zetknęło się z tym pojęciem. Pozostałe osoby twierdziły, że nie spotkały się z nim (22%) lub nie były pewne, czy się z nim zetknęły (59%).

34 Na ten temat zob. m.in: E. Bogacz-Wojtanowska, *Zdolności organizacyjne a współdziałanie organizacji pozarządowych*, Monografie i Studia Instytutu Spraw Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 2013; A. Hess, *Spółcześni uczestnicy medialnego dyskursu politycznego w Polsce. Mediatyzacja i strategię komunikacyjne organizacji pozarządowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 2013, rozdz. 1.4; J. Sroka, *Dialog obywatelski w Wojewódzkich Komisjach Dialogu Społecznego – na przykładzie Dolnośląskiej WDKS* [w:] M. Rymśza (red.), *Organizacje pozarządowe, Dialog obywatelski, Polityka państwa*, ISP, Warszawa 2007.

35 J.w.

36 Więcej czytaj w: W. Misztal, *Dialog obywatelski we współczesnej Polsce*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2011, s. 149-152.

Analiza jakościowa pozyskanych w wywiadach treści wskazuje jednak, że większość respondentów (66%) dobrze zidentyfikowała co najmniej jedną formę dialogu obywatelskiego lub opisała go zgodnie z przyjętą w projekcie definicją.

Mieszkańcy na wiele sposobów postrzegają, czym jest dialog obywatelski. Stosunkowo często (w 30 przypadkach) respondenci skojarzyli dialog obywatelski z działalnością społeczną i/lub oddolnymi inicjatywami, które mają na celu poprawę życia obywateli. W wypowiedziach pojawiły się trzy różne opinie na temat uczestników tak rozumianego dialogu.

Po pierwsze, respondenci wyrażali przekonanie, że to mieszkańcy biorą sprawy społeczności lokalnej w swoje ręce i tym samym włączają się i/lub są włączani w procesy decyzyjne na poziomie miasta. Respondenci wskazywali tym samym na mieszkańców jako najważniejsze ogniwo dialogu.

Moim zdaniem jest to współpraca społeczności lokalnej dla polepszenia własnego życia i życia innych osób, które są w danym środowisku w danej przestrzeni, np. w danej dzielnicy Krakowa. Jest to emancypacja tych ludzi, włączenie się ich w proces decyzyjny. Bierze się pod uwagę ich zdanie w tworzeniu nowych projektów. Jest to poznanie potrzeb ludzi, żeby żyło się im lepiej w danej społeczności i żeby mogli wspólnie działać dla polepszenia bytu w danym środowisku.

Dialog obywatelski to uczestnictwo obywateli w podejmowaniu decyzji przez organy samorządowe. Tak rozumiem to w wymiarze samorządowym. Jest to rzeczywisty, faktyczny udział obywateli w podejmowaniu decyzji przez miasto, czyli w wymiarze formalno-prawnym przez samorząd.

Po drugie, w wypowiedziach respondentów odnaleźć można ideę dialogu obywatelskiego, opartego na wymianie doświadczeń,

porozumieniu i uzgadnianiu stanowisk między mieszkańcami i władzami miasta.

[Dialog obywatelski] czyli porozumienie wśród społeczeństwa danego miasta z władzą.

Dialog obywatelski na jednym poziomie to dialog między ludźmi w społeczeństwie, w jednym mieście. Mieszkańcy różnych dzielnic wymieniający się swoimi doświadczeniami. Albo dialog obywatelski to dialog między władzą lokalną lub krajową a obywatelami.

Dialog obywatelski (...) jest to współpraca pomiędzy władzami miasta a obywatelami. Wiem o projektach obywatelskich. Wiem, że są pewne fundusze przeznaczone na projekty obywatelskie, czyli – jeżeli projekt zyska odpowiednie poparcie – może zostać zrealizowany z funduszy.

Po trzecie, niektórzy rozmówcy wskazywali na władze samorządowe jako inicjatora dialogu obywatelskiego. Postrzegali go bardziej jako proces komunikowania jednokierunkowego, w którym władza ma na celu „wysłuchiwanie się” w głos obywateli.

Rozumiem to jako rozmowę władzy, lub jakichkolwiek organów władzy z obywatelami, na temat danej sprawy.

Jest to wsluchanie się w głos społeczeństwa, spotkanie z jego mieszkańcami, wysłuchanie ich poglądów i oczekiwań. Zawiera również spostrzeżenia, jak funkcjonuje życie w Krakowie, w jakich obszarach należy podjąć działania i komu udzielić pomocy.

Władza wysłuchuje tego, co mają do powiedzenia obywatele i wychodzi na przeciw ich żądaniom.

Stosunkowo rzadko, bo w 14% wypowiedzi, dialog obywatelski postrzegany był w kontekście współpracy władzy publicznej (samorządową) i organizacji pozarządowych. Na podstawie analizy pozyskanych treści można stwierdzić, że osoby, określające w ten sposób istotę dialogu obywatelskiego, są zaangażowane w działalność trzeciosektorową lub znają osoby, które należą do organizacji pozarządowych.

Dialog obywatelski to rozmowa, szeroko pojęta współpraca pomiędzy władzami rządowymi a organizacjami pozarządowymi. Polega ona na rozmowach dotyczących różnych kwestii, m.in. na opracowywaniu budżetów, decydowaniu na co wydać pieniądze publiczne, a także opiniowaniu projektów.

Współpraca organizacji pozarządowych z instytucjami państwowymi. Wymiana informacji, opracowywanie wspólnych rozwiązań i działanie dla wspólnego dobra w granicach prawa. To także różne formy komunikacji między władzą a obywatelami. Myślę, że takie działania powinny opierać się na wypracowaniu partnerstwa między podmiotami dialogu, a także na wzajemnym zaufaniu.

Dialog obywatelski to rozmowa władzy z organizacjami pozarządowymi, m.in. z takimi, do których należy moja babcia. Jest to rozmowa między różnymi stronami, której celem jest wyrażenie swoich opinii i poglądów, a na koniec wspólne dojście do kompromisu, aby każda ze stron była jak najbardziej zadowolona. Jest to rozmowa ludu z władzami.

Dość często (w 20% wypowiedzi) dialog obywatelski był utożsamiany z którąś z jego form. Osobną kwestią pozostaje to, że respondenci w wielu wypadkach błędnie opisywali ideę i procedury konkretnych instytucji dialogu obywatelskiego. Rozmówcy dość często odwoływali się do doświadczeń własnych, przywoływali konkretne wydarzenia,

takie jak udział (głosowanie) w budżecie obywatelskim czy – rzadziej – konsultacjach społecznych.

[Dialog obywatelski] kojarzy mi się na zasadzie inicjatyw obywatelskich, czy budżetu obywatelskiego. Jest to pytanie do społeczeństwa, co można poprawić, aby żyło się lepiej, na tym lokalnym terenie osiedla, dzielnicy, gminy (...). Rozmawiamy, czy z naszych pieniędzy remontowych robimy ścieżkę dookoła bloku, czy monitoring, czy plac zabaw.

[Dialog obywatelski] kojarzy mi się to z budżetem obywatelskim, bo o tym ostatnio trochę się mówiło.

Rozumiem to [dialog obywatelski] jako konsultowanie się władzy, lub jakichkolwiek organów władzy z obywatelami, na temat danej sprawy. Byłam raz na takim spotkaniu.

[Dialog obywatelski to] konsultowanie przez rząd, względnie administrację samorządową, różnego rodzaju decyzji, które zamierzają podjąć w przyszłości, a co do których uważają, że powinno się wypowiedzieć społeczeństwo. (...) Być może podczas tych konsultacji czegoś istotnego dla podejmowania konkretnych decyzji dowiedzą się te instytucje, które uczestniczą w dialogu.

W pozostałych wypowiedziach powtarzały się jeszcze dwa podstawowe skojarzenia z dialogiem obywatelskim. Respondenci odwoływali się wprost do słów, tworzących pojęcie (interpretując je jako rozmowę, dyskusję) lub kojarzyli dialog obywatelski z jakimś rodzajem protestu wobec władzy.

Prawdopodobnie jest to dyskusja między dwiema osobami. Inaczej, dyskusja pomiędzy szerszą grupą, mająca na celu dojście do jakiś obopólnych wniosków. Pewnie jest związane z jakimś

charakterem społecznym, może z działalnością społeczną, rozwiązywaniem pewnych problemów o szerszej skali.

Pojęcie dialogu obywatelskiego rozumiem jako rozmowę społeczną, jako rozmowę, dzięki której mamy coś osiągnąć.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Analiza materiału, zebranego w trakcie wywiadów, dowodzi, że temat organizacji pozarządowych nie jest obcy mieszkańcom Krakowa. Aż 97% respondentów spotkało się z tym pojęciem. Najczęściej utożsamiają je z wszelkiego rodzaju stowarzyszeniami, fundacjami, organizacjami pożytku publicznego. Ponad jedna czwarta respondentów potrafiła wyjaśnić to pojęcie na wysokim poziomie ogólności, ale tylko połowa z nich była w stanie doprecyzować to pojęcie, wyliczając cechy charakterystyczne organizacji pozarządowych.

Organizacje pozarządowe najczęściej charekteryzowano jako:

- organizacje non-profit, charytatywne, nie nastawione na zysk swoich członków (16% respondentów):

Są to wszelkiego rodzaju organizacje które skupiają obywateli, organizacje non profit, które mają za zadanie nie zarobkowe działanie na rzecz danego projektu.

- organizacje pomocowe, które pomagają w sprawach, które są często zaniedbywane przez władzę (16% respondentów):

Człowiek, natura, organizacje na rzecz zwierząt, na rzecz ochrony wody („Czysta woda w kranach”), organizacje dotyczące rodzin zastępczych, przemocy w rodzinie – to obszary działania organizacji pozarządowych.

One często działają tam gdzie nie działa władza.

- organizacje apolityczne, nie związane ideowo z żadną partią polityczną (14% respondentów):

To są tego rodzaju instytucje, które nie mają nic wspólnego z inspiracją przez administrację rządową, czyli działają poza strukturami administracji rządowej, wojewody, w pewnym sensie również samorządu.

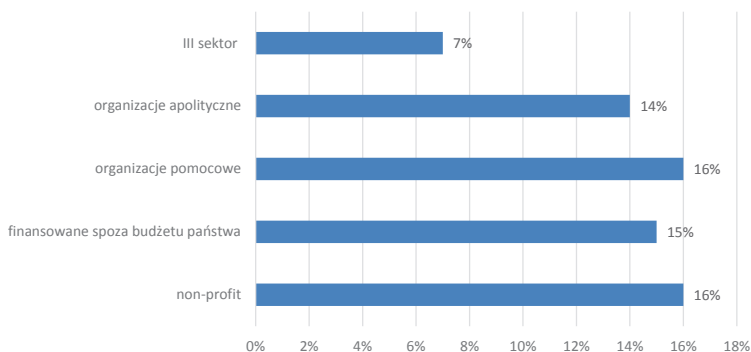
- organizacje, które są finansowane spoza budżetu państwa, najczęściej utrzymywane z dobrowolnych datków (15% respondentów):

Nie jest sponsorowana przez państwo, przez polityków itd. Z dotacji i pomocy od ludzi zainteresowanych ich działaniami czerpią swoje fundusze. Fundusze czerpią przede wszystkim ze składek członkowskich. Występują również dotacje, zyski z działalności gospodarczej, jeśli ją prowadzą, zbiórki publiczne, akcja 1%, darowizny.

- organizacje tzw. trzeciego sektora (7% respondentów):

Jest to trzeci sektor, czyli organizacje pomocowe, stowarzyszenia, fundacje.

Rysunek 1.1. Cechy charakterystyczne organizacji pozarządowych w opinii mieszkańców Krakowa (w procentach)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy wywiadów z mieszkańcami.
Respondenci mogli udzielić więcej niż jednej odpowiedzi.

Mieszkańcy – w zdecydowanej większości (97%) – pozytywnie oceniają organizacje pozarządowe, działające w Krakowie, postrzegając je jako instytucje bardzo aktywne, mocno zaangażowane w swoje statutowe cele, aktywnie pozyskujące nowych wolontariuszy i skutecznie odpowiadające na potrzeby społeczne:

W ostatnich latach bardzo dużo takich organizacji pojawiło się, a mimo nasycenia rynku i wielu organizacji, które mają już swoją renomę, te nowe również działają bardzo dobrze i zdobywają rzesze zwolenników oraz nowych wolontariuszy. Są jak najbardziej ciekawe i przydatne, gdyż dotyczą obecnych problemów, które w ostatnich latach rozrosły się, a także kładą nacisk na rozwój młodych ludzi.

Jedynie 3% ankietowanych ocenia trzeci sektor jednoznacznie negatywnie – jako interesowne, bezideowe podmioty, nastawione na własny zysk:

To są sporadyczne przypadki, że ktoś faktycznie, tak w pełni charytatywnie i zupełnie bezinteresownie działa. Są to przypadki godne podziwu i naśladowania, ale niestety sporadyczne.

Niestety, niektóre są zakładane tylko z pobudek finansowych – żeby „wyczesać” pieniądze, np. z Unii. Znam takie organizacje, które tylko po to zostały założone.

Ponad połowa mieszkańców (53%) potrafi wymienić nazwy konkretnych organizacji pozarządowych, działających w Krakowie. Do najczęściej wskazywanych należą duże, rozpoznawalne nie tylko w Krakowie instytucje, takie jak: „Mimo Wszystko” Fundacja Anny Dymnej, Fundacja im. Brata Alberta, Stowarzyszenie „Wiosna” (kojarzona głównie poprzez jej akcje „Szlachetna Paczka” i „Paczka Seniora”), Greenpeace³⁷, Siemacha oraz Amnesty International. 8% ankietowanych w ogóle nie interesuje się tematem organizacji pozarządowych i uważa go za mało istotny z punktu widzenia życia miasta i jego mieszkańców.

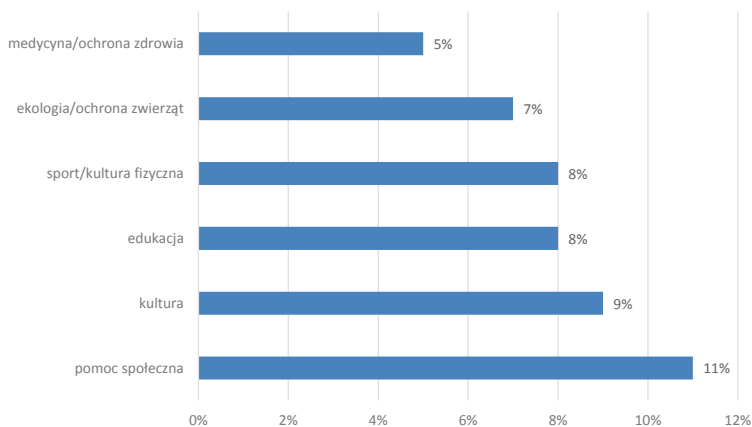
Z pozyskanych treści można wnioskować, że w znaczącej większości przypadków respondenci są przekonani, że u podstaw organizacji pozarządowych leży potrzeba włączenia się społeczeństwa w rozwiązywanie najistotniejszych dla niego problemów. Mieszkańcy Krakowa uważają, że organizacje te wypełniają lukę między obywatelami a władzami samorządowymi, podejmują zadania, z którymi miasto sobie nie radzi, lub którymi się nie interesuje:

Organizacje, działające na rzecz społeczeństwa w tych obszarach, w których władza nie potrafi się zająć, albo którymi się nie zajmuje.

37 Greenpeace jest jedyną ze wszystkich wymienianych organizacji pozarządowych, która kojarzy się respondentom głównie z „natrętnymi wolontariuszami atakującymi przechodniów w centrum Krakowa, np. w przejściu przed Teatrem Słowackiego”, nie zaś jako międzynarodowa organizacja proekologiczna.

Organizacje pozarządowe powstają z tego, że w kimś jest jakaś potrzeba i ktoś chce pewien problem rozwiązać. One nie mogą powstawać na skutek tego, że ktoś sobie popatrzy i powie – „o, brakuje nam organizacji ekologicznych, to wy zróbcie teraz organizację na rzecz ochrony środowiska”. To musi wynikać z tego, co jest w mieszkańcach.

Rysunek 1.2. Najważniejsze obszary działań krakowskich organizacji pozarządowych według mieszkańców Krakowa (odsetek procentowy)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy wywiadów z mieszkańcami.
Respondenci mogli wymienić więcej niż jedną odpowiedź.

Respondenci potrafili wymienić również najważniejsze obszary działania krakowskich organizacji pozarządowych, do których zaliczali:

- pomoc społeczną – pomoc (również materialną) osobom bezdomnym, ubogim, niepełnosprawnym (11% ankietowanych):

W Małopolsce jest taki specjalny dom, w którym osoby niepełnosprawne umysłowo są uczone samodzielniego życia. Ich rodzice są świadomi, że nie będą mogli się nimi do końca życia opiekować. To są takie, można powiedzieć, na wpół dorosłe osoby, które

mogłyby po śmierci swoich rodziców trafić to jakichś przytulików, a dzięki tej fundacji uczą się życia.

- kulturę (9%):

Na przykładzie stowarzyszenia, w którym działałam mogę powiedzieć, że (...) mieliśmy na celu pokazanie historii Krakowa, folklor okolic Małopolski. W skład stowarzyszenia wchodziły osoby związane z oświatą, czyli nauczycielki, dyrektorzy, wizytatorzy. Organizowałyśmy wycieczki po Krakowie, konkursy tańca i recytatorskie, przeglądy piosenki.

- edukację – głównie młodzieży (8%):

W Krakowie istnieje fundacja „Parasol”, która pomaga dzieciom wychowującym się na ulicy. Mają świetlicę, do której dzieci mogą przyjść. Mają pomysł na rozwój zainteresowań tych dzieci.

- sport lub kulturę fizyczną (8%):

My teraz sfinansowaliśmy stowarzyszenie, które łączy związki zawodowe ze stowarzyszeniem. Dzięki stowarzyszeniu organizujemy fitness, szukamy sponsorów.

- ekologię i pomoc zwierzętom (7%):

Mój znajomy jest założycielem fundacji „Psi Los”. Pomaga ona zwierzętom. Dobrze się wie o tej fundacji, choć jest to mała fundacja.

- ochronę zdrowia (5%):

Przy Kopernika powstało stowarzyszenie „Unicorn”. Założyła je Barbara Stuhr. Ma ono pomagać osobom chorym

na nowotwory i ich rodzinom. Myślę, że jest to bardzo trafiony pomysł, bo sama miałam taki problem w rodzinie i wiem, że zarówno dla samej osoby chorej, jak i jej bliskich jest to bardzo trudne.

Wypowiedzi respondentów świadczą o stosunkowo dobrej orientacji mieszkańców Krakowa w problematyce organizacji pozarządowych, działających w ich otoczeniu. Jedynie 8% respondentów nie potrafiło uszczegółowić odpowiedzi na temat konkretnego obszaru działań instytucji pozarządowych, ani wskazać wydarzenia, które kojarzą z aktywnością trzeciosektorową.

Warto zwrócić uwagę, że podstawą wiedzy na temat aktywności instytucji obywatelskich (w 23% przypadków) było zaangażowanie własne w działalność organizacji pozarządowej lub znajomość z kimś, kto w niej działa. Co czwarty respondent uczestniczył w jakimś wydarzeniu, organizowanym przez instytucje trzeciosektorowe z Krakowa. Aż 6% wskazało na jedną z akcji Stowarzyszenia „Wiosna”, wśród których wymieniano akcje „Szlachetna Paczka” oraz „Paczka Seniora”:

‘Biorę udział w nowym projekcie „Paczka Seniora”, który jest organizowany przez stowarzyszenie „Wiosna”. Celem projektu jest aktywizacja osób starszych. Jestem wolontariuszem. Moja praca wymaga sporego zaangażowania i polega na kontakcie z osobą „1 na 1”.

Aż 75% ankietowanych przyznało, że nie współpracuje z żadną organizacją pozarządową. W zdecydowanej większości respondenci nie podawali przyczyn braku zaangażowania (44%):

Czasami, jeśli ktoś przychodzi, jest potrzebujący i zbiera pieniądze na leczenie jakiegoś dziecka, to wtedy uczestniczę w tym, ale generalnie nie.

Ci zaś, którzy wymieniali powody swojego braku zaangażowania, najczęściej wskazywali na: brak czasu (6%), brak ciekawej organizacji (2%) i brak zainteresowania tego typu działalnością (2%):

Nie i sam nie wiem czemu. Zawsze było coś innego do roboty – uczelnia, praca. Nie miałem też jakiegoś wyższego celu, nie czułem powołania.

Tylko 2% ankietowanych w przeszłości aktywnie angażowało się w działalność organizacji pozarządowych, ale obecnie już tego nie robi:

Aktualnie, odkąd zacząłem mieszkać w Krakowie – nie, ale wcześniej w moim mieście rodzinnym angażowałem się w działalność stowarzyszeń lokalnych. Były to z jednej strony kluby kibicowskie, z drugiej organizacje badające relacje pronarodowe. Była to pomoc doraźna, przede wszystkim pomoc w pisaniu pism urzędowych oraz pisaniu artykułów na strony internetowe.

Z przeprowadzonych wywiadów wynika, że podstawowym ograniczeniem dla angażowania się mieszkańców Krakowa w działalność pozarządową jest zbyt mało wolnego czasu.

W zasadzie, w moim przypadku, jest to jedynie kwestia braku czasu. Również w wakacje jestem zajęta, ale chciałabym pracować np. w „Siemasze”, oczywiście – jeśli tylko czas mi na to pozwoli. (...) Te ostatnie wybory trochę dały mi do myślenia na ten temat. Chciałabym zobaczyć, że większej ilości osób chce się brać w tym udział. Bo tak jak wspomniałam – te inicjatywy oddolne, budżet obywatelski – wszystkie te rzeczy są bardzo potrzebne, natomiast nie mają one jeszcze takiego odzewu w społeczeństwie lokalnym. Ludzie są bardzo bierni.

Niektórzy respondenci uzależniają swój czynny udział w działalności pozarządowej od znalezienia interesującej ich organizacji, wskazując jednocześnie na niedostateczną promocję trzeciego sektora:

Musiiałabym się dowiedzieć, że jest coś takiego, co odpowiada moim potrzebom, chęciom i co znam. Sama z siebie nie chciałabym być w takiej organizacji. Zdecydowałaby tutaj moja potrzeba.

KONSULTACJE SPOŁECZNE

Mieszkańcy Krakowa mają dość rozbieżne opinie na temat tego, czym są konsultacje społeczne. Na podstawie wypowiedzi respondentów można wyróżnić kilka kategorii, którymi posługują się oni w opisie tej instytucji dialogu obywatelskiego (patrz rysunek 1.3).

- Konsultacje społeczne utożsamiane są z sytuacją, w której władze miasta zasięgają opinii mieszkańców na temat pomysłów lub projektów, np. związanych z nowymi, ważnymi dla mieszkańców inwestycjami w mieście. Tak wypowiedziało się 37% respondentów, którzy konsultacje społeczne odnieśli do szczebla lokalnego:

Władza ma jakiś pomysł na projekt, który ingeruje w przestrzeń miejską albo angażuje większą ilość osób. Byłby on konsultowany z mieszkańcami miasta czy dzielnicy, której miałoby to dotyczyć. Potrzebne jest wysłuchanie ich opinii, żeby rozwiązać dylematy czy problemy, wypracować jakiś konsensus tak, żeby projekt

przebiegał sprawnie, i żeby zadowolili wszystkich realizatorów i odbiorców.

- Konsultacje społeczne postrzegane są jako instytucja, wykorzystywana jedynie na centralnym szczeblu władzy. W opinii respondentów dotyczą one sytuacji, w której władze państwa konsultują swoje pomysły z obywatelami (18% respondentów):

Kontakt z obywatelami, zapoznanie się z opinią obywateli na dany temat. Przedstawienie ewentualnych powodów jakichś decyzji, zapytanie się obywateli, co oni o danym projekcie sądzą.

- Konsultacje społeczne utożsamiane są z dialogiem obywatelskim, rozumiane jako „węższa część dialogu” (14% respondentów):

Zakładam, że konsultacje społeczne to jest węższa, bardziej wyspecjalizowana forma dialogu obywatelskiego. (...) Ja chyba nie odróżniam konsultacji społecznych od dialogu obywatelskiego. Wydaje mi się jednak, że konsultacje społeczne związane są z referendum – tak to przynajmniej było ładnie nazywane. Może się to też różnić tym, że nie mają one bezpośredniego wpływu na to, czy dana inwestycja powstanie, czy nie. Pełnią raczej rolę informacyjną, sondują nastroje.

- Konsultacje społeczne utożsamiane są z instytucją referendum, często nazywane w wypowiedziach „referendum obywatelskim” (6% respondentów):

Referendum kojarzy mi się z konsultacjami społecznymi. Jest temat, jest jakaś inicjatywa, dlatego władza za pomocą referendum pyta społeczeństwo, co o tym sądzi. Obecnie jest więcej możliwości – można zrobić np. sondę internetową. Jest to badanie opinii społeczeństwa, oczywiście poprzez pytania zamknięte – tak, nie,

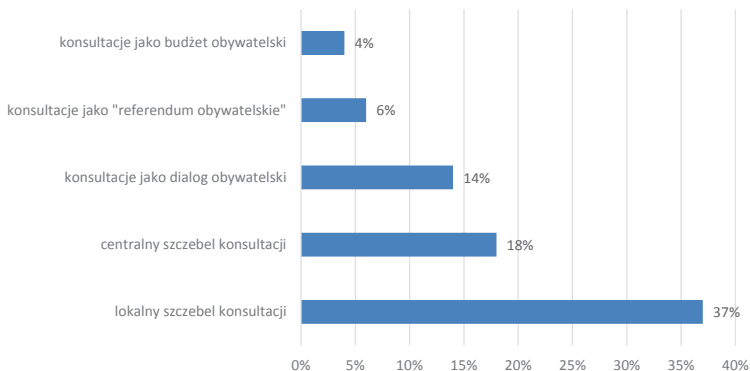
bo gdyby każdy miał napisać coś od siebie, to później ciężko byłoby dojść do ładu.

- Konsultacje społeczne utożsamiane są z budżetem obywatelskim, budżet obywatelski jest jednym z przejawów prowadzonych konsultacji społecznych (4% ankietowanych):

Nie jestem pewna, ale może mieć to jakiś związek z głosowaniem nad budżetem obywatelskim. Na pewno jest to forma dialogu, podczas którego władze miasta pytają obywateli, jak powinny być rozwiązane pewne sprawy.

Prawie jedna piąta respondentów stwierdziła, że nigdy nie słyszała o konsultacjach społecznych i nie potrafiła nic na ten temat powiedzieć.

Rysunek 1.3. Najważniejsze kategorie używane do opisu konsultacji społecznych przez mieszkańców Krakowa (odsetek procentowy)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy wywiadów z mieszkańcami.
Respondenci mogli wymienić więcej niż jedną odpowiedź.

Opinie na temat organizowanych w Krakowie konsultacji społecznych są wśród mieszkańców podzielone. 21% respondentów uważa, że krakowskie konsultacje społeczne mają charakter fasadowy

i niewielką siłą sprawczą. Niektórzy twierdzą nawet, że nie mają one nic wspólnego z prawdziwą ideą tej instytucji. W ten sposób wypowiedziały się najczęściej osoby, które otwarcie przyznawały, że nie biorą udziału w konsultacjach społecznych (10% respondentów):

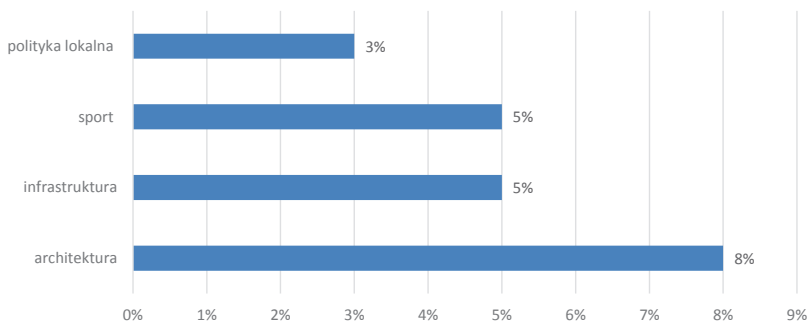
Spotkałem się z opiniami o fasadowości krakowskich konsultacji społecznych. Chociaż ja w sumie 6, 7 lat temu też organizowałem konsultacje społeczne z obywatelami w sprawie Rynku Podgórskiego. Te akurat konsultacje nie doprowadziły absolutnie do niczego. ZIKiT urządził inwestycje na terenie objętym właśnie wcześniejszymi negocjacjami i nie przyniosło to [konsultacje] żadnego efektu. Było to zorganizowane fajnie, ale nikt nie popatrzył na to, czego sobie ludzie życzyli w tym temacie. Ludzie przyszli, zabrali głos, nikt ich nie słuchał. Odnoszę wrażenie, że do niedawna konsultacje nie miały przełożenia na to, co się realizuje ostatecznie. Chociaż ostatnio wydaje mi się, że rzeczywiście zdarza się, że głos ludzi jest jakoś reprezentowany w tych decyzjach.

Jednocześnie prawie połowa (46%) badanych mieszkańców pozytywnie ocenia organizowane w Krakowie konsultacje społeczne, dostrzegając ich potencjał w procesie konsultowania ważnych dla społeczeństwa spraw:

Jest dobrze, że istnieją. Władza nie zna dokładnie wszystkich potrzeb mieszkańców miasta, a ludzie są po to, aby im pomóc wybrać, podsunąć jakieś pomysły i wspólnie podjąć decyzje o przyszłych przedsięwzięciach. Ludzie pokazują władzy, gdzie jest problem, a władza podejmuje działania, aby go rozwiązać i poprawić komfort życia mieszkańców miasta. Dotyczą w zasadzie wszystkiego. Każda kwestia dotycząca mieszkańców miasta jest na nich przedstawiana.

Wśród obszarów tematycznych konsultacji społecznych, przeprowadzonych w Krakowie, respondenci najczęściej wymieniali (patrz rysunek 1.4):

Rysunek 1.4. Najważniejsze obszary tematyczne konsultacji w opinii mieszkańców Krakowa (w procentach)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy wywiadów z mieszkańcami. Respondenci mogli wymienić więcej niż jedną odpowiedź.

- architekturę miasta, budowę nowych i rewitalizację starych obiektów (8% respondentów). W wypowiedziach dość często powtarzały się konsultacje dotyczące Rynku Podgórskiego:

Ja osobiście spotkałam się z konsultacjami dotyczącymi inwestycji mających na celu rozwój dzielnicy Podgórze. Obecnie remontowany był Rynek Podgórski, odbyły się renowacje kamienic, co skutkowało ożywieniem życia w dzielnicy, w której od dłuższego czasu niewiele się działo, a w tej chwili widać postęp.

- infrastrukturę miasta, budowę nowych dróg, usprawnienie komunikacji w mieście (5% respondentów). Tutaj najczęściej wymienianym przez respondentów przykładem okazały się konsultacje, dotyczące budowy nowych ścieżek rowerowych i linii tramwajowych:

Konsultacje społeczne kojarzą mi się przede wszystkim z budową tramwaju w kierunku Górki Narodowej. Ma on przebiegać od Krowodrzy Górki przez Prądnik Biały po Górkę Narodową. Miałam okazję brać udział w takich konsultacjach, ponieważ mieszkam w bloku, znajdującym się zaraz obok planowanej trasy tramwaju. Uważam, że informacja o konsultacjach została dość dobrze przekazana i dotarła do mnie. Na każdym bloku były wywieszane kartki. W internecie, na stronie naszpradnik.pl też pojawiła się taka informacja.

- sport, a dokładnie planowana w Krakowie organizacja Zimowych Igrzysk Olimpijskich (5% respondentów):

Ja nie zabierałem głosu, ale wydaje mi się, że powinno być więcej takich inicjatyw. Inicjatyw, gdzie bezpośrednio idziemy głosować, popierać projekty miasta. Np. bardzo dobra była inicjatywa dotycząca odwołania Igrzysk w Krakowie. Takie wydarzenia pokazują właśnie siłę tego typu działań.

- politykę lokalną, „konsultacje odbywają się najczęściej przed wyborami samorządowymi” (3%):

Na pewno konsultacje społeczne są przed wyborami, wtedy każdy z nas jest nimi zasypywany na ulicy (ulotki), w domu, w radiu, w telewizji, w tramwaju i autobusie. W sposób werbalny i niewerbalny. Na pewno są potrzebne, żeby każdy był lepiej uświadomiony o tym co się dzieje, albo co zamierza się zrobić. Są one równie ważne jak dialog obywatelski.

Zaledwie 3% ankietowanych przyznało, że brało udział w konsultacjach społecznych.

BUDŻET OBYWATELSKI

Wyniki przeprowadzonych badań świadczą o tym, że mieszkańcy Krakowa dobrze znają pojęcie budżetu obywatelskiego – zetknęło się z nim 89% respondentów (7% spośród nich stwierdziło, że słyszało o budżecie obywatelskim, ale nie byli oni w stanie nic więcej na ten jego temat powiedzieć). Pozostali (11%) nie kojarzyli takiego terminu.

Pod pojęciem budżetu obywatelskiego respondenci najczęściej rozumieją pewną sumę pieniędzy, wydzieloną z budżetu miasta na realizację konkretnych projektów, zaproponowanych miastu przez samych mieszkańców. W odpowiedziach zaakcentowane zostały różne aspekty budżetu obywatelskiego. Respondenci wyrażali je w formie następujących twierdzeń, opinii lub postulatów:

- z budżetu obywatelskiego finansuje się konkretne typy projektów (13% respondentów),

Budżet obywatelski są to pieniądze przeznaczone przez władzę na potrzeby obywateli, np. na plac zabaw lub remont parkingu.

- budżet obywatelski finansuje projekty, wymyślone przez mieszkańców i odpowiednio wcześniej przez nich zgłoszone (10% respondentów):

Można zrealizować jakieś wybrane przez mieszkańców danego miasta projekty.

- w budżecie obywatelskim jest możliwość szybkiego i wygodnego głosowania na wybrane projekty za pośrednictwem internetu (12% respondentów):

(...) można sobie zagłosować w wyborach prowadzonych w sposób wirtualny, na co będą przeznaczone pieniądze;

- to mieszkańcy miasta decydują, na co wydać pieniądze z budżetu obywatelskiego (7% respondentów):

Jest to pewna suma pieniędzy, która jest do rozdysponowana przez obywateli, którzy są organem decyzyjnym.

- budżet obywatelski to spotkania mieszkańców, podczas których decyduje się, na co przeznaczyć pieniądze z budżetu miasta (3% respondentów):

Spotkania, na których mieszkańcy miasta decydują, na co przeznaczyć środki z budżetu. Spotkania powinny odbywać się regularnie.

- finansowanie z budżetu obywatelskiego dotyczy zadań, co sprawia, że nie powinien on być utożsamiany z finansowaniem jakiegoś konkretnego rodzaju inwestycji (19% respondentów):

Jest jakaś pula w budżecie, którą obywatele mogą przegłosować na jakiś cel.

O zakorzenieniu się idei budżetu obywatelskiego wśród mieszkańców Krakowa świadczy to, że zdecydowana większość respondentów (72%) pozytywnie odniosła się do tego przedsięwzięcia. Wyrażali oni ogólne poparcie dla samej instytucji budżetu obywatelskiego (37%):

Mieszkańcy wiedzą, czego im potrzeba. Jeżeli mają prawo wyboru, to inaczej na to patrzą. Pomysły zgłaszają mieszkańcy, to oni wychodzą z inicjatywą. Można zrealizować pomysły, na które nie wpadnie np. Rada Miasta.

Respondenci zwracali również uwagę na integrujący aspekt budżetu obywatelskiego, dzięki któremu mieszkańcy mają poczucie współdecydowania o sprawach dla nich najistotniejszych:

Projekty te mają szansę połączyć ludzi we współpracy, więc uważam że to jest bardzo cenne. Tego nam brakuje.

W ocenie budżetu obywatelskiego mieszkańcy są raczej zgodni. Tylko 21% respondentów negatywnie ocenia budżet obywatelski, z czego 16% źle ocenia go w samym Krakowie. Wśród tych ostatnich wypowiedzi pojawiły się trzy zarzuty wobec różnych podmiotów dialogu obywatelskiego. Po pierwsze – respondenci wskazywali na słabą promocję tego przedsięwzięcia przez władze miasta Krakowa, po drugie – dostrzegali niski poziom zainteresowania budżetem wśród mieszkańców oraz, po trzecie – zwracali uwagę na niedostateczne nagłaśnianie tej inicjatywy w lokalnych mediach. Poniższy cytat dobrze obrazuje zarzuty, przytaczane przez respondentów:

Po prostu się tym interesuję, ale takich ludzi, którzy się tym interesują jest mało i powinno to być bardziej nagłośnione. Wielu mieszkańców nie ma pojęcia, że coś takiego było, że w czymś można było uczestniczyć. Media o tym nie piszą.

Stosunkowo niewielki odsetek respondentów (5%) negatywnie ocenia samą ideę budżetu obywatelskiego. W wypowiedziach tych zaobserwowano przede wszystkim brak zaufania do władz samorządowych:

Uważam, że większość z tych pieniędzy i tak nie trafi do ludzi, którzy chcieliby coś zmienić.

Respondenci zwracali także uwagę na „nieobywatelskie” projekty, które wygrywają finansowanie na skutek głosowania. Zdaniem niektórych rozmówców, efektem budżetu obywatelskiego jest niepotrzebne rozdawnictwo pieniędzy – finansowane są projekty, które nie mają nic wspólnego z faktycznym rozwojem miasta:

Uważam, że powinna być szersza weryfikacja takich projektów, bo jeśli to ma służyć tylko 5, 10 osobom, to wówczas należy takie

pomysły odrzucać. Projekt w założeniu powinien być dla ogółu społeczeństwa.

Często powtarzającym się zarzutem, jaki respondenci kierowali pod adresem władz Krakowa, była fasadowość procedowania budżetu obywatelskiego i traktowanie go jako zła koniecznego. Mieszkańcy wskazywali przede wszystkim na nikłe środki finansowe, jakie zostały przeznaczone w ubiegłym roku (2014) na budżet obywatelski w stolicy Małopolski:

Jeśli budżet Krakowa to jest około 8 mld zł., to wygląda na to, że ten budżet obywatelski wynosił około 4mln na całe miasto, to stanowi zaledwie ok. 1/1000 środków do wydania.

Prawie jedna czwarta rozmówców dobrze oceniała organizację budżetu obywatelskiego w Krakowie, a kolejnych 14% wyraziło się neutralnie na ten temat (nie identyfikując ani jednoznacznie pozytywnych, ani jednoznacznie negatywnych cech):

Można było głosować stacjonarnie i przez internet. Zajęło mi to chyba pół godziny. Opcji do wyboru było strasznie dużo, więc można było naprawdę wybierać do woli. Każda dzielnica miała swoje projekty i jeśli faktycznie dzielnice będą to realizować, to super.

Jednak – przeważająca w większości wypowiedzi – pozytywna ocena budżetu obywatelskiego w niewielkim stopniu przekłada się na aktywny udział mieszkańców tej inicjatywie. Tylko 12% respondentów potwierdziło udział w głosowaniu nad budżetem obywatelskim. Najczęściej wybierali oni projekty bezpośrednio związane z rozwojem ich najbliższego otoczenia (osiedla mieszkalnego, dzielnicy):

Przynajmniej tutaj, w dzielnicy, projekty, na które ja głosowałam dotyczyły rozwoju placów zabaw, przedszkoli, żłobków, nauki pierwszej pomocy.

Ci zaś, którzy nie uczestniczyli w wyborze projektów w ramach budżetu, jako powody wymieniali: brak czasu, brak jasnych informacji na temat samej instytucji budżetu oraz problem z narzędziem do głosowania:

Próbowałem głosować, ale strasznie było skomplikowane zarejestrowanie się na stronę, przez którą można było głosować na te projekty, więc w końcu nie zagłosowałem.

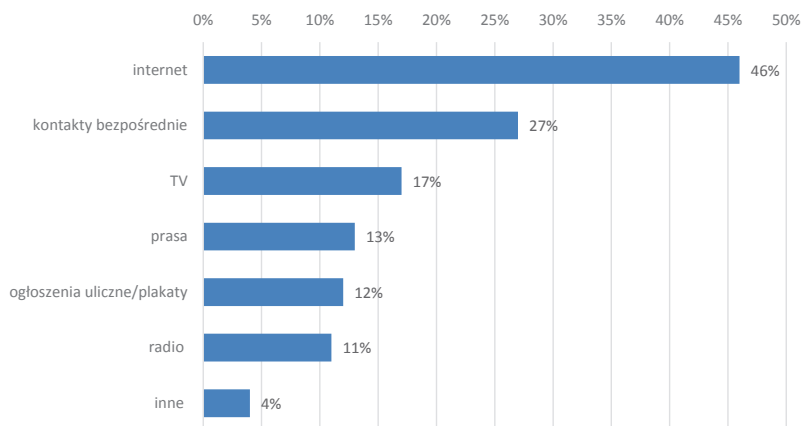
ŹRÓDŁA INFORMACJI

Istotnym elementem analizy uczyniono także zbadanie źródeł informacji, z których mieszkańcy Krakowa czerpią wiedzę na temat tego, co się dzieje w mieście. Celem było zidentyfikowanie rodzajów mediów i innych kanałów komunikowania się, które pośredniczą w wymianie informacji, dotyczących spraw miasta oraz ustalenie konkretnych mediów, z których korzystają mieszkańcy, poszukujący wiadomości lokalnych i obywatelskich.

Respondenci podawali następujące źródła informacji na temat życia społecznego w Krakowie oraz wszelkiego rodzaju inicjatyw społecznych (patrz rysunek 1.5):

- internet, który jest wykorzystywany głównie w celu wyszukiwania konkretnych informacji na temat aktywności obywatelskich w mieście oraz przeglądania stron, prowadzonych przez podmioty dialogu obywatelskiego (46% respondentów);
- kontakty bezpośrednie, rozmowy ze znajomymi, z członkami rodziny oraz rozmowy i dyskusje prowadzone *face to face* w sferze publicznej (27%);
- telewizja – przede wszystkim programy o tematyce regionalnej i lokalnej (17%);
- krakowska prasa codzienna, w tym prasa bezpłatna i gazety lokalne – dzielnicowe, osiedlowe, itp. (13%);
- ogłoszenia, uliczne plakaty, ulotki, rozdawane na ulicach i dostarczane do skrzynek pocztowych (12%);
- radio – przede wszystkim stacje regionalne (11%);
- inne (4%).

Rysunek 1.5. Źródła informacji na temat aktywności społecznej i obywatelskiej wśród mieszkańców Krakowa (odsetek procentowy)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy wywiadów z mieszkańcami.
Respondenci mogli podać więcej niż jeden rodzaj źródeł informacji.

W celu uszczegółowienia badań, respondenci zostali poproszeni o wymienienie konkretnych źródeł informacji w każdej

z trzech kategorii – media tradycyjne, strony internetowe, portale społecznościowe.

Wśród mediów tradycyjnych respondenci najczęściej wskazywali TVP Kraków. Najczęściej wymienianym programem była „Kronika Krakowska”, która stanowi główne wydanie wiadomości regionalnych. Respondenci wskazywali także kanał TVN jako źródło informacji na temat aktywności społecznej krakowian. Jeśli zaś chodzi o radio, to dominującą rozgłośnią okazało się Radio Kraków. Rozmówcy wymieniali także RMF MAXXX, KRK.FM i RMF Classic wśród stacji radiowych, w których poszukują wiadomości na temat analizowanych zagadnień. Najpoczytniejszymi tytułami prasowymi, dostarczającymi ankietowanym informacji o życiu społecznym w Krakowie były kolejno: „Gazeta Krakowska”, „Dziennik Polski”, „Metro” (rozdawane za darmo na ulicach) i dodatek krakowski „Gazety Wyborczej”. Respondenci wymienili też ogólnopolski tygodnik „Newsweek” i krakowski „Karnet”. Istotnymi źródłami informacji o aktywności lokalnej okazały się dla mieszkańców także informatory oraz biuletyny osiedlowe i dzielnicowe. Odsetek respondentów, którzy zadeklarowali, że nie korzystają z mediów tradycyjnych jako źródeł informacji lokalnej wyniósł 7%.

Wśród stron internetowych liderem okazał się portal miejski „Magiczny Kraków” (www.krakow.pl). Należy zwrócić uwagę, że wskazało go aż 22% respondentów, co plasuje go także na pierwszym miejscu w ogólnym rankingu kanałów komunikacyjnych. Obok „Magicznego Krakowa” respondenci wymienili także: zakładkę krakowską onet.pl (13% respondentów), krakow.naszemiasto.pl (9% respondentów), zakładkę krakowską wp.pl (7% respondentów), zakładkę krakowską interia.pl (5% respondentów), lovekrakow.pl (5% respondentów), ngo.pl (4% respondentów), mmkrakow.pl (3% respondentów). Odsetek osób, którzy zadeklarowali, że nie korzystają z mediów internetowych jako źródeł informacji lokalnej, wyniósł 10%.

Wśród portali społecznościowych jedynym wskazanym źródłem informacji i jednocześnie platformą wymiany opinii na temat aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców Krakowa był Facebook.

Wymieniło go aż 78% respondentów. Ponad jedna czwarta z nich dodatkowo wskazała konkretne fanpage organizacji i inicjatyw obywatelskich. Pozostali ankietowani (22%) nie korzystają z portali społecznościowych.

INSTYTUCJE DIALOGU OBYWATELSKIEGO W KRAKOWIE

Kolejnym elementem badań było sprawdzenie, czy (i w jakim stopniu) krakowskie instytucje dialogu obywatelskiego są zakorzenione w świadomości społecznej krakowian. Czy mieszkańcy znają te instytucje, czy potrafią wskazać obszar ich działalności i funkcje, czy utożsamiają je ze współuczestnictwem obywateli w projektowaniu i dyskusowaniu zmian i rozwiązań, i wreszcie – jak oceniają ich działalność?

Miejski Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych (MOWIS)

Z analizy przeprowadzonych wywiadów wynika, że Miejski Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych jest instytucją słabo rozpoznawalną wśród mieszkańców Krakowa. Tylko 26% respondentów zetknęło się z nazwą tej instytucji. Jedynie 18% poprawnie wymieniło przynajmniej jeden z obszarów działalności ośrodka, a tylko cztery osoby potrafiły podać jego nazwę. Pozostałe 74% respondentów stwierdziło, że nie słyszało o tej instytucji.

Można wyróżnić dwa podstawowe obszary działania, z którymi respondenci identyfikują MOWIS. W pierwszej kolejności ośrodek jest kojarzony z działalnością na rzecz aktywizacji społeczności i inicjatyw lokalnych. Wynika to jednak częściej z samej interpretacji nazwy ośrodka, niż z wiedzy na temat jego działalności:

Szczerze mówiąc, nie spotkałem się z działalnością tego instytutu. Sama nazwa wskazuje, że ta instytucja jest od tego, by mobilizować do działania ludzi, którzy chcą coś zrobić dla miasta, dla społeczności.

Najprawdopodobniej zajmuje się skutecznym doradztwem i pomocą w temacie inicjatyw czy inwestycji, za które są współodpowiedzialni obywatele miasta.

Zajmuje się wspieraniem wszelkich inicjatyw, wychodzących od mieszkańców środowiska lokalnego, działających na rzecz miasta.

Tak, spotkałem się z tą instytucją. Jest to instytucja miejska, która ma na celu aktywizację społeczności lokalnej i ruchów miejskich. Daje też przestrzeń dla ruchów oddolnych różnego typu. Jeśli mieszkańcy mają jakieś sprawy, problemy, to mogą tam np. porozmawiać z prawnikami.

W drugiej kolejności Miejski Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych identyfikowany jest z działalnością na rzecz współpracy miasta z organizacjami pozarządowymi:

[MOWIS] wspiera finansowo i doradczo organizacje pozarządowe.

Jest to ośrodek zajmujący się wspieraniem organizacji pozarządowych. Wspieraniem przez Prezydenta Miasta Krakowa, przez władze z wyższych szczebli tego miasta.

Wspomniałam wcześniej o projekcie „Kraków rozwija konsultacje społeczne” i był on organizowany przez Wydział Spraw Społecznych referatu MOWIS-u. O ile dobrze pamiętam, to właśnie MOWIS zajmuje się monitorowaniem relacji i współpracy miasta z organizacjami pozarządowymi.

Przy tak niskim poziomie rozpoznawalności MOWIS-u trudno wnioskować w kwestii nacechowania opinii na temat ośrodka. Porównując opinie o konotacji jednoznacznie pozytywnej i jednoznacznie negatywnej, można jednak stwierdzić, że opinie krytyczne budowane są częściej na podstawie wyobrażeń o funkcjonowaniu instytucji w strukturach miasta, natomiast opinie pozytywne są związane z oceną konkretnych aktywności MOWIS-u, z którymi zetknęli się respondenci:

Jest to część miejskiego ośrodka, całej tej biurokracji urzędniczej, która ma teoretycznie wspierać inicjatywy społeczne, funkcjonowanie organizacji pozarządowych.

Wiem, że prowadzi bazę danych o krakowskich organizacjach pozarządowych, więc musi mieć coś wspólnego z trzecim sektorem. Dobrze, że istnieją takie instytucje, które wpierają organizacje pozarządowe i pomagają im się rozwijać.

Fantastyczne miejsce, robią genialne szkolenia. Korzystałam u nich z dwóch szkoleń. Korzystałam też z pomocy, kiedy 10 lat temu tworzyliśmy nasze stowarzyszenie. Oni nas skontaktowali z ludźmi, którzy mogli nam dalej pomóc, z prawnikami itd.

Pełnomocnik Prezydenta Krakowa ds. Polityki Społecznej

Jak pokazują wyniki prezentowanych badań, instytucja Pełnomocnika Prezydenta Krakowa ds. Polityki Społecznej nie zdążyła zakorzenić się w świadomości mieszkańców. Jedynie 15% respondentów zadeklarowało, że miało kontakt z informacją na temat działalności

pełnomocnika. Żaden z rozmówców nie odniósł się jednak do konkretnych zadań, sytuacji lub wydarzeń, w których pełnomocnik brał udział. Jedynie dwie osoby wymieniły nazwisko Anny Okońskiej-Wal-kowicz, która w okresie prowadzenia badań pełniła tę funkcję.

Przeciętne, bardzo chaotyczne wyobrażenia na temat roli Pełno-mocnika Prezydenta Krakowa ds. Polityki Społecznej wśród respon-dentów, obrazują poniższe fragmenty wypowiedzi:

Coś kiedyś słyszałem, że utworzono takie stanowisko i działa. On się zajmuje kontaktami ze społecznością lokalną. Może bada opinie na temat różnych działań? Podejrzewam, że taka osoba jest do tego oddelegowana.

Ogólnie jeżeli chodzi o pełnomocników prezydenta to każda działka społeczna, czy gospodarstwo, infrastruktura, tak jak profilaktyka społeczna, ma swojego pełnomocnika. Prezydent nie byłby w stanie sam załatwiać wszystkich spraw. Dlatego jeżeli chodzi o politykę społeczną, to istnieje oczywiście taki pełnomocnik.

A o tym [pełnomocniku], to w „Dzienniku Polskim” czytałem, ale nie wiem jak to stanowisko funkcjonuje.

Tylko jedna osoba wskazała, że zadania pełnomocnika obejmują także kontakty z sektorem pozarządowym:

Chodzi chyba o to, żeby pełnomocnik prezydenta wiedział czym każda organizacja pozarządowa się zajmuje, jakie ma problemy i jak można ją wspomóc. Nie ukrywajmy, organizacje pozarządowe muszą radzić sobie z dużą ilością problemów, przez które trudno im przebrnąć. (...) Organizacje pozarządowe działają na korzyść obywateli i powinny być wspierane przez władzę.

W trakcie trwania projektu, w październiku 2015 roku, do-szło do zmian organizacyjnych i stanowisko pełnomocnika zostało

włączone w zakres merytoryczny III Zastępcy Prezydenta Miasta Krakowa ds. Polityki Społecznej, Kultury i Promocji Miasta.

Krakowska Rada Działalności Pożytku Publicznego (KRDP)

Wyniki badań, dotyczące Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego, wyraźnie wskazują, że informacje o tej instytucji dialogu obywatelskiego nie przebijają się do sfery publicznej i nie są zakorzenione w świadomości krakowian. Stanowcza większość, bo aż 87% respondentów, stwierdziło, że nigdy nie słyszało o instytucji Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego. Jedynie 7% respondentów potrafiło bardzo ogólnie określić, czym zajmuje się KRDP. Kolejnych 6% rozmówców stwierdziło, że nazwa jest im znana, ale nie było w stanie nic o niej powiedzieć. Żaden z respondentów nie odniósł się do tego, w jaki sposób Rada jest powoływana. Jedynie dwie osoby wiedziały, że KRDP ma coś wspólnego z organizacjami pozarządowymi, ale tylko jeden rozmówca wskazał, że jest to instytucja, której członkami są przedstawiciele władz miasta i organizacji pozarządowych. W żadnej z wypowiedzi nie znaleziono informacji o jakiejś konkretnej sprawie, którą opiniowała lub zajmowała się KRDP.

Analiza pojedynczych wypowiedzi, w których respondenci odnieśli się do działalności rady wskazuje, że jest ona postrzegana jako organ opiniujący, pomocniczy dla instytucji miasta.

[KRDP] zajmuje się opiniowaniem projektów Rady Miasta i innych dokumentów. Tworzy również ustawy dotyczące organizacji pozarządowych. Myślę, że jest to ważne, że istnieje taka instytucja, która pośredniczy między władzą, a organizacjami pozarządowymi i tworzy dla nich podłoże prawne.

To jest miejsce, w którym zasiadają władze samorządowe i przedstawiciele organizacji pozarządowych. Do ich zadań należy ocena i opiniowanie danych projektów i problemów dotyczących polityki miejskiej.

Bardzo niski poziom wiedzy respondentów na temat KRDDPP unie­możliwia wnioskowanie na temat ich ocen odnoszących się do jej dzia­łalności. Wśród wypowiedzi jednoznacznie nacechowanych (12%), przeważały opinie negatywne, ale wynikały one z ogólnej niechęci rozmówców do instytucji publicznych, z którymi utożsamiali oni KRDDPP lub z ich nastawienia do polityki publicznej. Ani w jednym przypadku ocena nie była powiązana bezpośrednio z działalnością rady, jej kompetencjami, sposobem powoływania itp.

Komisje Dialogu Obywatelskiego (KDO)

Wyniki badań rozpoznawalności Komisji Dialogu Obywatelskiego wśród mieszkańców Krakowa są zbieżne z tymi, które dotyczą Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego. Znacząca większość rozmówców (86%) stwierdziła, że nigdy nie zetknęła się z informacją na temat KDO. Jedynie 6% respondentów wskazało, czym są komisje. Warto zaznaczyć, że były to te same osoby, które wiedziały, czym jest KRDDPP. Kolejnych 8% rozmówców stwierdziło, że słyszało coś na temat komisji, ale nie potrafiło nic o nich powiedzieć.

Pojedyncze wypowiedzi na temat KDO zawierały bardzo powierzchowne i niespójne informacje. Poziom ich ogólności obrazują poniższe cytaty:

[KDO] współpracują z Krakowską Radą Działalności Pożytku Publicznego. Współpraca polega na tworzeniu dialogu, wypracowywaniu wspólnych rozwiązań między organizacjami.

Komisje, odpowiadające na potrzeby społeczne. Podmiotami są strony dialogu obywatelskiego, czyli władze i organizacje pozarządowe.

Zbierają informacje, analizują i przedstawiają je władzom miasta.

Jedynie dwóch respondentów wymieniło konkretne KDO działające w Krakowie.

Przygotowują różne porozumienia i opinie dokumentów, a także projekty spotkań z ludźmi. Z tego co słyszałam jedna z Komisji dotyczy Nowej Huty, jednak nie potrafię powiedzieć, na czym dokładnie jej działanie w tym obszarze polega.

Tu chodzi o te komisje, które powstały przy pełnomocniku. One są komisjami z konkretnie określonym obszarem działania, w którym działają komisje np. do spraw edukacji, kultury itd. W tych komisjach zasiadają ludzie z organizacji pozarządowych i zawsze musi być w nich chyba jeden jakiś przedstawiciel samorządowy.

WNIOSKI I REKOMENDACJE

Na podstawie wyników badań można wskazać najważniejsze wnioski, odnoszące się do wiedzy i sposobu postrzegania dialogu obywatelskiego przez mieszkańców Krakowa.

Sposób postrzegania dialogu obywatelskiego

- Samo pojęcie dialogu obywatelskiego nie zakorzeniło się w świadomości społecznej mieszkańców Krakowa, ale większość z nich identyfikuje przynajmniej jedną jego formę, instytucję lub potrafi opisać go zgodnie z definicją.
- Mieszkańcy Krakowa najczęściej rozumieją lub kojarzą dialog obywatelski z szeroko pojętą aktywnością społeczną i/lub oddolnymi inicjatywami, które mają na celu poprawę życia obywateli.

W tym sensie aktywni mieszkańcy postrzegani są jako najważniejsze ogniwo dialogu.

- Dialog obywatelski przyjmuje w opiniach mieszkańców formę partnerskiej współpracy między mieszkańcami i władzami miasta, albo formę kontaktu inicjowanego przez władze miasta w celu poznania opinii mieszkańców.
- Mieszkańcy Krakowa rzadko opisują dialog obywatelski zgodnie z jego podstawową definicją – jako formę wzajemnej współpracy władz samorządowych i organizacji trzeciego sektora.
- Organizacje pozarządowe rzadko są identyfikowane jako ich reprezentanci i wyraziciele opinii mieszkańców Krakowa w kontaktach z władzami miasta.
- Najbardziej rozpoznawalną formą dialogu obywatelskiego jest instytucja budżetu obywatelskiego. Mieszkańcy znają również termin konsultacje społeczne i potrafią, zazwyczaj na bardzo ogólnym poziomie, opisać ich ideę i założenia.

Organizacje pozarządowe

- Mieszkańcy Krakowa zdają sobie sprawę z obecności i działalności organizacji pozarządowych w przestrzeni miejskiej. Są one najczęściej utożsamiane z różnego rodzaju stowarzyszeniami, fundacjami i organizacjami pożytku publicznego. Sporej grupie mieszkańców trudność sprawia sprecyzowanie, czym się zajmują i jak działają organizacje pozarządowe.
- Organizacje pozarządowe są przez mieszkańców Krakowa postrzegane zazwyczaj jako instytucje potrzebne, które podnoszą jakość życia w mieście. Przypisuje się im zasługi jako instytucjom aktywnym, odpowiadającym na potrzeby społeczne i działającym na rzecz mieszkańców. Zwraca się uwagę, że są one mocno zaangażowane w swoje cele statutowe. Istnieje przekonanie, że wypełniają one lukę między mieszkańcami a władzami samorządowymi, realizują zadania, z którymi miasto sobie nie radzi, albo się nimi nie interesuje. Nie brak opinii, że organizacje pozarządowe działają przede wszystkim na rzecz własnych

- członków a ich podstawowym celem jest pozyskanie funduszy z budżetu miasta lub Unii Europejskiej.
- Większość mieszkańców potrafi podać przynajmniej jedną nazwę organizacji pozarządowej oraz wymienić najważniejsze obszary działalności krakowskich organizacji, np. pomoc społeczną, kulturę i edukację, sport, ekologię, ochronę zdrowia.
 - Ważnym źródłem informacji na temat działalności organizacji pozarządowych jest zaangażowanie własne lub znajomość z osobami, które posiadają doświadczenie w obszarze aktywności trzeciosektorowej. Jednocześnie aż trzy czwarte respondentów nie było zaangażowanych w żadną działalność obywatelską.
 - Na podstawie zebranych wypowiedzi można zatem stwierdzić dość wysoki poziom poinformowania o działalności pozarządowej i jednocześnie stosunkowo niski poziom zaangażowania obywatelskiego wśród mieszkańców Krakowa.

Konsultacje społeczne

- Mieszkańcy Krakowa różnie identyfikują konsultacje społeczne. Są one często utożsamiane z dialogiem obywatelskim lub z jedną z jego form, np. z instytucją referendum czy budżetem obywatelskim. Konsultacje społeczne bywają też rozpoznawane jako instytucja dialogu obywatelskiego na jedynie centralnym szczeblu władzy.
- Konsultacje społeczne w Krakowie są oceniane pozytywnie przez osoby, które widzą ich potencjał w procesie konsultowania ważnych dla mieszkańców spraw, ale przy tym słabo oceniana jest siła sprawcza mieszkańców w konsultacjach, które – zdaniem respondentów – nie przekładają się na decyzje, podejmowane przez władze miasta.
- Wśród obszarów tematycznych konsultacji społecznych mieszkańcy identyfikują najczęściej: sprawy związane z architekturą, infrastrukturą miasta, sportem i szeroko pojętą polityką lokalną.

Budżet obywatelski

- Mieszkańcy Krakowa dobrze znają pojęcie budżetu obywatelskiego.
- Budżet obywatelski jest postrzegany przede wszystkim z perspektywy zasad przyznawania środków na projekty oddolne w budżecie miasta, jako tzw. „mały budżet”. Mieszkańcy zazwyczaj są dobrze poinformowani na temat procedur zgłaszania projektów obywatelskich i sposobu ich głosowania. Dostrzegają w budżecie obywatelskim funkcje aktywizujące i integrujące obywateli. Stosunkowo wąska grupa mieszkańców posiada natomiast bardziej szczegółowe informacje, np. na temat dotychczasowych projektów, rozdziału środków itd.
- Znacząca większość respondentów pozytywnie ocenia samą ideę dialogu obywatelskiego, a także jego organizację w Krakowie.
- Sporadyczne zarzuty, wyrażane przez respondentów wobec budżetu obywatelskiego w Krakowie, dotyczyły trzech kwestii. Po pierwsze – wskazywano na słabą promocję tego przedsięwzięcia przez władze miasta Krakowa, po drugie – dostrzegano niski poziom zainteresowania budżetem wśród mieszkańców, a po trzecie – zwracano uwagę na niedostateczne nagłaśnianie tej inicjatywy przez krakowskie media.
- Często powtarzający się zarzut był kierowany do władz miasta Krakowa. U jego podstaw leżało przekonanie o fasadowości procedowania budżetu obywatelskiego i traktowanie go przez władze miasta jako wymuszoną konieczność.
- Pozytywne opinie na temat budżetu obywatelskiego w niewielkim stopniu przekładają się na aktywny udział mieszkańców w tym przedsięwzięciu. Z badań wynika, że głównymi przyczynami absencji w głosowaniu nad budżetem obywatelskim w Krakowie są: brak czasu, niewystarczające informacje i brak wiedzy mieszkańców na temat samej instytucji budżetu oraz problemy z wypełnieniem internetowego arkusza do głosowania.

Źródła informacji

- Mieszkańcy Krakowa, poszukując źródeł informacji na temat aktywności społecznej w mieście, korzystają przede wszystkim z internetu. Jest to medium, które służy im przede wszystkim do sprawdzania wiadomości, dotyczących konkretnych wydarzeń, przeglądania stron o tematyce trzeciosektorowej oraz fanpage'y instytucji obywatelskich. Najczęściej wykorzystywanym przez mieszkańców kanałem komunikacji w zakresie aktywności obywatelskiej (nie tylko w internecie) okazał się portal miejski „Magiczny Kraków” www.krakow.pl.
- Na poziom poinformowania mieszkańców o inicjatywach obywatelskich w Krakowie istotny wpływ mają kontakty bezpośrednie, takie jak rozmowy ze znajomymi, z członkami rodziny oraz dyskusje prowadzone przez nich samych w sferze publicznej.
- Spośród mediów tradycyjnych największą popularnością cieszy się nadal telewizja. Mieszkańcy Krakowa przyzwyczajeni są przede wszystkim do „Kroniki Krakowskiej” – głównego wydania wiadomości regionalnych. W drugiej kolejności respondenci wskazywali na krakowską prasę codzienną, jako na źródło wiedzy o tematyce dialogu obywatelskiego. W szczególności wymieniano „Gazetę Krakowską”, „Dziennik Polski” oraz bezpłatne „Metro”. Na trzeciej pozycji znalazł się *outdoor* (ogłoszenia i plakaty uliczne), a także ulotki rozdawane na ulicach i dostarczane do skrzynek pocztowych. Ostatnim z mediów, wymienionych w kontekście pozyskiwania przez mieszkańców informacji na tematy obywatelskie, było radio, w szczególności stacja „Radio Kraków”.

Instytucje dialogu obywatelskiego

- Instytucje dialogu obywatelskiego, które zostały powołane i funkcjonują w strukturach Gminy Miejskiej Kraków są słabo (lub bardzo słabo) rozpoznawalne i słabo identyfikowane przez mieszkańców z ich funkcjami oraz zadaniami.

- Stosunkowo najlepiej rozpoznawalny jest Miejski Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych (MOWIS), o którym słyszało 26% respondentów. Ze względu na skojarzenia z nazwą, ośrodek jest przede wszystkim utożsamiany z działalnością na rzecz aktywizacji społeczności i inicjatyw lokalnych. Dopiero w drugiej kolejności jest on identyfikowany z aktywnością na rzecz współpracy miasta z organizacjami pozarządowymi. O słabym zakorzenieniu MOWIS-u w świadomości mieszkańców świadczy to, że jedynie czterech respondentów potrafiło podać jego nazwę, i że formułowane przez nich opinie na temat ośrodka opierały się bardziej na wyobrażeniach, niż na wiedzy.
- Pozostałe instytucje dialogu obywatelskiego, których rozpoznawalność została poddana analizie, wypadają bardzo słabo. Wydaje się, że decyzja o likwidacji stanowiska Pełnomocnika Prezydenta Krakowa ds. Polityki Społecznej i włączeniu jego kompetencji w zakres merytoryczny III Zastępcy Prezydenta Miasta Krakowa ds. Polityki Społecznej, Kultury i Promocji Miasta była słuszna. Instytucja pełnomocnika nie tylko nie zakorzeniła się w świadomości mieszkańców, ale nie była ona wcale wiązana z obszarem trzeciego sektora. Co więcej – utrudniała ona rozumienie struktur instytucji miasta, których kompetencje związane były z działalnością na rzecz rozwoju organizacji pozarządowych.
- Informacje na temat istnienia i działalności Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego i Komisji Dialogu Obywatelskiego oraz ich kompetencji nie przebijają się do sfery publicznej i nie są rozpoznawalne przez mieszkańców Krakowa. Tylko pojedynczy respondenci potrafili wskazać cele i obszary działalności tych instytucji, czy wymienić choćby jedną z funkcjonujących w Krakowie Komisji Dialogu Obywatelskiego.

CZĘŚĆ II. DIALOG OBYWATELSKI W KRAKOWIE W OPINII PRZEDSTAWICIELI ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

METODOLOGIA BADAŃ I DOBÓR PRÓBY

Głównym celem tej części badań było rozpoznanie, jak organizacje pozarządowe w Krakowie rozumieją i realizują w praktyce ideę i procedury dialogu obywatelskiego. Istotne było także rozpoznanie roli i znaczenia różnych instytucji miejskich, powołanych do rozwoju dialogu obywatelskiego w mieście. W szczególności chodziło o poznanie opinii krakowskich organizacji pozarządowych na temat Miejskiego Ośrodka Wspierania Inicjatyw Społecznych (MOWIS), Komisji Dialogu Obywatelskiego (KDO) i Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego (KRDPP).

W ramach niniejszego projektu przeprowadzono wywiady z 27 przedstawicielami organizacji pozarządowych w okresie między październikiem 2014 a czerwcem 2015 roku. Wywiady zostały przeprowadzone przez wcześniej przeszkolonych doktorantów Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej UJ. Kilka rozmów przeprowadziły także osoby kierujące projektem. W rezultacie badania

zrealizowali: Agnieszka Hess, Ewa Bogacz-Wojtanowska, Małgorzata Lendzion, Sylwia Wrona, Bartosz Kożuch, Jan Meisel-Dobrzański, Aleksandra Radwan, Karolina Fiut.

Wywiady zrealizowano na podstawie scenariusza (aneks A), zakładającego ustrukturalizowaną rozmowę, w której badacz musi zadać wszystkie założone pytania, zachowując dowolną kolejność i w sposób dość swobodny pogłębiając rozmowę. Istotne było właśnie to rozszerzanie i pogłębianie rozmowy, pozwalające nie tylko na nieskrępowaną wypowiedź rozmówców, ale także często szczegółowy opis, wyjaśnienie czy definiowanie różnych problemów, widzianych z perspektywy organizacji pozarządowych. Długość trwania wywiadu zależała od stopnia zainteresowania rozmówcy i jego chęci do podzielenia się własnymi spostrzeżeniami i opiniami. Zarejestrowano zarówno rozmowy trwające 30 minut, jak i takie, które trwały 2 godziny.

Wywiady prowadzone były głównie z prezesami bądź członkami zarządów organizacji. W wyjątkowych sytuacjach – z pracownikami lub wolontariuszami, wskazanymi przez lidera organizacji. Trzy organizacje poprosiły o pełne zachowanie poufności, oznaczające nie tylko zwyczajowe utajnienie personaliów rozmówców, ale także nazwy organizacji pozarządowej.

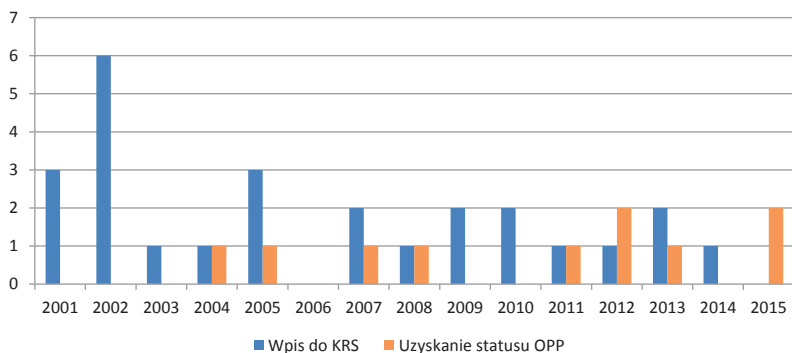
Dobór organizacji był celowy, dokonany na podstawie następujących dychotomicznych kryteriów:

- organizacja współpracująca – organizacja nie współpracująca z miastem Kraków
- organizacja należąca – organizacja nie należąca do ciał o charakterze konsultacyjno-doradczym
- fundacja – stowarzyszenie
- organizacja posiadająca status pożytku publicznego – organizacja nie posiadająca tego statusu (rysunek 2.1);

- organizacje, działające na różnych polach działalności (zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Organizacji Pozarządowych³⁸);
- posiadająca – nie posiadająca swoich reprezentantów w krakowskich ciałach doradczo-konsultacyjnych.

W wyniku powyższych ustaleń wśród badanych organizacji znalazło się 15 fundacji, 11 stowarzyszeń oraz jedno stowarzyszenie zwykłe. Połowa z nich funkcjonuje od co najmniej 10 lat, 37% z nich posiada status organizacji pożytku publicznego (OPP) (rysunek 2.1).

Rysunek 2.1. Data wpisu do KRS oraz uzyskania statusu OPP przez organizacje pozarządowe (w liczbach).

Źródło: Opracowanie własne na podst. Krajowego Rejestru Sądowego, www.ems.ms.gov.pl.

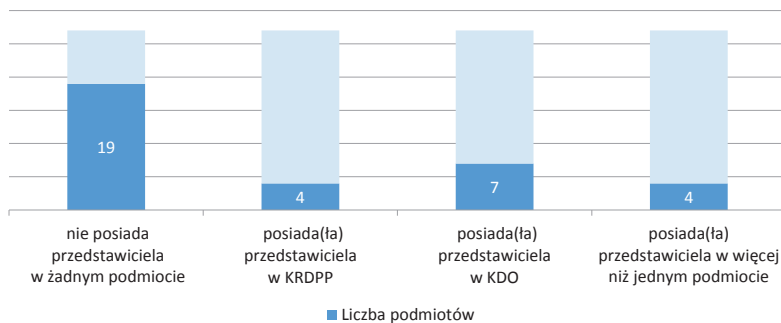
Do badań wybrano organizacje ,działające w różnych obszarach aktywności społeczno-gospodarczej – od pomocy społecznej, przez ochronę zdrowia po integrację społeczną. Co istotne, każda z badanych organizacji posiadała co najmniej kilka zadeklarowanych obszarów aktywności (w skrajnych przypadkach nawet 27). Wśród nich znalazły się:

- działalność na rzecz społeczeństwa obywatelskiego,

38 L. M. Salamon, H.K. Anheier, *Defining the Nonprofit Sector: A Cross-National Analysis*, Johns Hopkins Nonprofit Sector Series, no. 4, Manchester University Press 1997.

- kultura, sztuka,
- edukacja, nauka,
- przeciwdziałanie wykluczeniu,
- integracja społeczna,
- rozwój lokalny oraz ekonomiczny, w tym na rzecz przedsiębiorczości,
- działalność na rzecz wolontariatu,
- działalność na rzecz integracji międzynarodowej i europejskiej,
- ochrona zdrowia,
- pomoc społeczna,
- działalność charytatywna,
- przeciwdziałanie dyskryminacji,
- ochrona środowiska,
- prawa człowieka,
- działalność strażnicza,
- działalność na rzecz mniejszości (m.in. narodowych, etnicznych).

Rysunek 2.2. Podział organizacji pozarządowych ze względu na posiadanie przedstawicieli w KRDP i KDO (w liczbach).

Źródło: Opracowanie własne na podst. informacji zamieszczonych na stronie www.bip.krakow.pl oraz załączniki nr 3 i nr 4 niniejszego opracowania.

O doborze organizacji decydowało również to, czy posiada ona swoich reprezentantów w podmiotach o charakterze konsultacyjno-opiniotwórczym. Zdecydowana większość (70%) nie posiada swoich przedstawicieli w tego typu strukturach. Są jednak i takie, które należą do kilku podmiotów, w tym Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego oraz Komisji Dialogu Obywatelskiego (rysunek 2.2).

Zaprezentowane poniżej wyniki badań dotyczące dialogu obywatelskiego z udziałem organizacji pozarządowych w Krakowie, powstały jako rezultat analizy o charakterze jakościowym, w niektórych miejscach wzbogaconej dla lepszego uwypuklenia treści liczbowymi zestawieniami i schematami. Poszukiwano określonych prawidłowości i dokonywano próby wyjaśnienia problemów, związanych z dialogiem obywatelskim w Krakowie z perspektywy trzeciego sektora. Podstawowa analiza polegała na poszukiwaniu podobieństw i różnic pomiędzy analizowanymi wypowiedziami i ramach określonych kategorii. Analiza polegała na wielokrotnym czytaniu każdego wywiadu oraz stopniowej kategoryzacji danych i ich porównywaniu. Analiza pozwoliła na wprowadzenie pewnych uogólnień o charakterze eksplanacyjnym, które nie roszczą sobie jednak praw do uniwersalności. Należy także dodać, że poszczególne wywiady były przygotowane przez różnych badaczy, pracujących jednakże według ściśle określonych procedur i narzędzi badawczych.

POSTRZEŻANIE I REALIZACJA DIALOGU OBYWATELSKIEGO W KRAKOWIE

Badani liderzy organizacji pozarządowych kreślą dość zróżnicowany obraz wyobrażeń na temat dialogu obywatelskiego. W podstawowym kształcie jest on dość spójny. Przez dialog obywatelski organizacje pozarządowe działające w Krakowie rozumieją:

- udział w konsultacjach społecznych:

Dla mnie dialog obywatelski jest trochę niezrozumiałym pojęciem. Rozumie pan przez to konsultacje na poziomie miasta, czy na poziomie dzielnicy, z organizacjami, czy z mieszkańcami? Ja bym to nazwał konsultacjami.

- podejmowanie rozmów między władzami a mieszkańcami (w tym organizacjami, ruchami nieformalnymi, mediami obywatelskimi) w celu znalezienia wspólnego rozwiązania:

(...) podejmowanie rozmów pomiędzy władzami miasta/dzielnicy/osiedla a mieszkańcami, ewentualnie pomiędzy stronami w obszarze wcześniej wymienionym. Rozmowy odbywają się w celu ustalenia kryteriów inicjatyw, rozwiązaniu sporów, odnalezieniu najlepszego wyjścia z jakiejś sytuacji.

- pełnoprawne uczestnictwo w procesach decyzyjnych, dotyczących funkcjonowania miasta:

(...) sytuacja, w której mieszkańcy i mieszkanki, jakiegoś miasta czy jednostki są traktowani/traktowane jako pełnoprawni uczestnicy procesów decyzyjnych, które dotyczą życia np. miasta.

- współpracę i jej sformalizowane formy:

Są najrozmaitsze, różne formy. KDO mogłyby być takim miejscem dialogu; taka wymiana doświadczeń, wymiana poglądów, współpraca w ramach jakiegoś działania.

- informowanie obywateli o możliwości partycypacji:

Najprościej rozumiem pojęcie „dialogu obywatelskiego” jako formę komunikacji, przepływu informacji między instytucjami administracyjnymi (szerzej mówiąc: państwowymi) a organizacjami trzeciego sektora. Bo może równie dobrze być z pojedynczymi obywatelami.

- kompromis między dwiema osobami, instytucjami, uczestnikami, zmierzający do porozumienia:

(...) najbardziej „uwspólniona” wersja, czyli by jak najwięcej osób zgadzało się z nią.

W definiowaniu dialogu obywatelskiego organizacje pozarządowe używają następujących określeń: udział i uczestnictwo, komunikacja i informowanie oraz współpraca, partnerstwo, kompromis, porozumienie.

Badania wśród organizacji pozarządowych dowodzą pewnej polaryzacji opinii na temat istnienia i rozwoju dialogu obywatelskiego w Krakowie. Zdecydowana większość liderów twierdzi, że tego rodzaju dialog w Krakowie istnieje. Niektórzy oceniali dialog pozytywnie, prezentując następujące opinie:

Uważam, że w Krakowie istnieje dialog obywatelski. Dostrzegam wiele inicjatyw miasta w kierunku NGOsów. (...) Uważam, że krakowskie organizacje mają spory wpływ na to, jak chciałyby, żeby

wspomniany kontakt wyglądał, nie mniej jednak nie jest to sprawa łatwa.

Zaangażowanie urzędu jest wysokie i widać, że chcą poprawić ten dialog i zainteresowanie organizacji też jest bardzo wysokie i widać, że jest chęć nawiązania tego dialogu, konsultowania poszczególnych rozporządzeń, uchwał czy innych aktów. Trudno mi jest powiedzieć, jakie są tego wymierne efekty.

(...) Mam osobiste doświadczenia, że kilkakrotnie udało się nam doprowadzić do sytuacji, by w konkretnym kontekście wypracować wspólnie rozwiązanie. W mojej osobistej ocenie ten dialog zaistniał.

Liderzy pozarządowi, którzy byli w mniejszości i uważali, że nie ma dialogu obywatelskiego w Krakowie, zwracali przede wszystkim uwagę na takie jego cechy, które należy uznać za dyskwalifikujące i przeczące idei dialogu:

Z tym, że faktycznie przez te ostatnie 4 lata jest antydialog.

Myszę, że w Krakowie nie ma woli politycznej i nie ma tak naprawdę dialogu obywatelskiego.

W pierwszym przypadku uważam, że nie są spełniane nawet minimalne standardy oraz zaproponowane rozwiązania dotyczące dialogu obywatelskiego. Trudno to nawet nazwać dialogiem.

Cały czas mówimy o pewnym systemowym programie organizowania dialogu. Jeśli przyjmujemy, że taki jest cel, to myślę, że w naszym mieście – Krakowie, nie mamy takiego systemu.

Ci, którzy twierdzili, że dialog istnieje, zwracali też uwagę na pewne jego mankamenty (tabela 2.1).

Tabela 2.1. Opinie przedstawicieli trzeciego sektora w Krakowie o dialogu obywatelskim w mieście

Dialog obywatelski istnieje w Krakowie (brak jednoznacznej oceny)	Dialog nie istnieje	Dialog obywatelski istnieje głównie na poziomie deklaratywnym	Podjęmowane próby nawiązania dialogu są nieudane	Negatywna ocena błędnego utożsamiania dialogu obywatelskiego tylko z organizacjami pozarządowych	Odejście od idei dialogu obywatelskiego, samorządności	Wybiorcze traktowanie, wspieranie organizacji działających w wybranych obszarach	Zastrzeżenie co do nierównego dostępu do możliwości udziału w dialogu obywatelskim	Istniejący dialog funkcjonuje na warunkach określonych przez miasto, a nie obie strony
18	5	9	9	8	4	10	6	3
67%	19%	33%	33%	30%	15%	37%	22%	11%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy wywiadów z organizacjami pozarządowymi. Respondenci mogli wymienić więcej niż jedną odpowiedź.

Wydaje mi się, że dialog dopiero raczkuje w Krakowie.

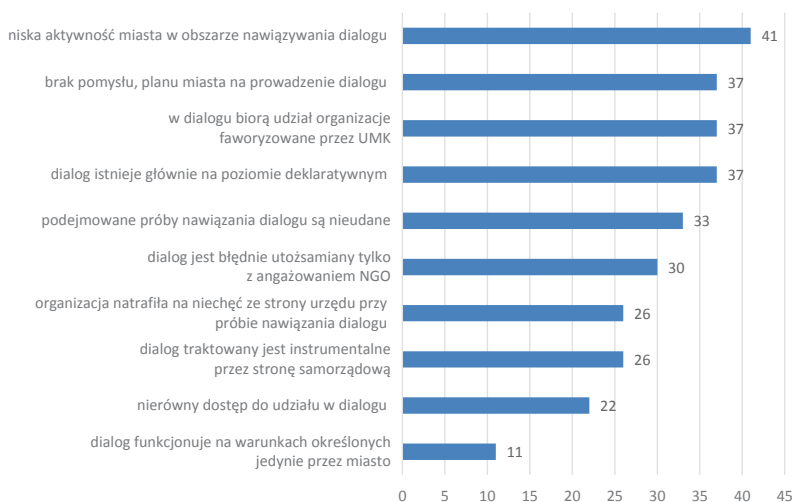
Pozytywne jest to, że widzę duże zmiany. Choć często mam wrażenie, że są oddolne – mieszkańcom i organizacjom pozarządowym zależy na tym bardziej niż miastu. Dla mnie jedynym działem, który jest chętny do współpracy, jest MOWIS. Technicznie, czy też praktycznie, koncepcja dialogu obywatelskiego wykorzystywana jest jako PR, niż jako rzeczywiste narzędzie budowania wspólnej wizji rozwoju miasta. Więc można byłoby szukać tego w jakiś dokumentach, dotyczących promocji miasta... W Krakowie dialog obywatelski istnieje na stronie dialoguj.pl czy jakkolwiek ta strona się nazywa. Tzn. istnieją narzędzia czy też zapisy, mówiące

o takich narzędziach, jak Komisje Dialogu Obywatelskiego, których wykorzystanie w praktyce spotyka się z ogromnymi barierami.

Powiedziałbym, że ten dialog jest nikły, wymaga silnej inicjatywy po stronie samej organizacji.

Mój podstawowy zarzut – tu w Krakowie stara się w z góry przyjęte wzorce wprowadzić organizacje, zupełnie pomijając, jakie są pomysły ludzi, którzy tworzą te organizacje.

Rysunek 2.3. Negatywne cechy dialogu obywatelskiego w Krakowie w opinii organizacji pozarządowych (w procentach).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy wywiadów z organizacjami pozarządowymi. Rozmówcy wskazywali więcej niż jedną cechę.

Najważniejsze niedostatki dialogu obywatelskiego w naszym mieście są w opinii trzeciosektorowych liderów następujące (rysunek 2.3):

- deklaratywność dialogu obywatelskiego w mieście – innymi słowy: retoryczne partnerstwo, znane od wielu lat, pojawiające się właściwie w całym demokratycznym świecie³⁹,
- UMK określa zasady i warunki funkcjonowania dialogu, co w rzeczy samej zaprzecza jego idei, ponadto próby jego nawiązania kończą się fiaskiem,
- marginalizacja lub wykluczanie niektórych organizacji lub grup społecznych z różnych form dialogu obywatelskiego,
- w mieście brakuje pomysłu na nowoczesny dialog obywatelski.

Większość organizacji zwraca uwagę na odejście w mieście od idei dialogu lub jej wypaczenie, które prowadzą do wykluczenia nie tylko organizacji pozarządowych, ale także nieformalnych grup społecznych i mieszkańców. Należy podkreślić, że zdecydowana większość organizacji, które wzięły udział w badaniu, ma duże zastrzeżenia do jakości dialogu obywatelskiego w Krakowie. Zwykle jednak te organizacje, które biorą aktywny udział w dialogu obywatelskim w Krakowie, jak również te, które są widzialne w mieście jako aktywni przedstawiciele spraw lub grup społecznych, wskazują na istnienie dialogu obywatelskiego (za wyjątkiem jednego obszaru, który jest dość wrażliwy w Krakowie, czyli ochrony środowiska). Te organizacje, które z jakiegoś powodu czują się wykluczone z dialogu i nie są bardzo rozpoznawalne, akcentują wiele negatywnych aspektów funkcjonowania dialogu obywatelskiego.

Co oznaczają powyższe wyniki? Można stwierdzić, że istnieje pewna rysa w krakowskim dialogu obywatelskim. Istnieją organizacje, które uważają się za wykluczone. Pewne działania UMK jawią się organizacjom jako pozorowane, deklaratywne. Część jednak liderów prezentuje nazbyt roszczeniową postawę, lekceważąc zasadę wzajemności w dialogu. Warto podkreślić, że choć poruszamy się w sferze deklaracji i opinii, to tego typu impresje czy oceny w konsekwencji wpływają na podejmowane konkretne działania.

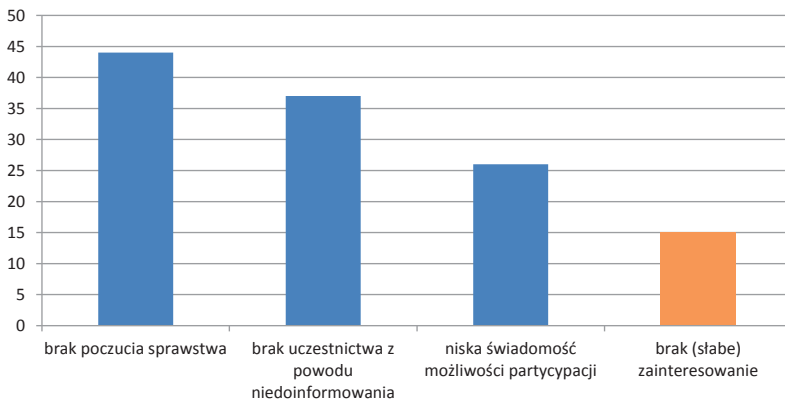
39 J. M. Brinkerhoff, *Government – Non-profit Partnership: a Defining Framework*, Public Administration and Development, 2002, Vol. 22, no. 1, s. 19–30.

Rozwijając podczas rozmów kwestie pozytywne i negatywne atrybutów dialogu obywatelskiego w Krakowie, liderzy trzeciego sektora zwrócili uwagę na kilka ważnych kwestii. Przede wszystkim akcentowali zwiększenie liczby inicjatyw w ostatnim czasie i rozwój dialogu w obszarze polityki publicznej. Do atrybutów negatywnych zaliczali: brak pomysłu na sposób prowadzenia dialogu ze strony UMK, deklaratorywność i instrumentalne traktowanie procesu, niechęć urzędników i całego „systemu” do całej koncepcji dialogu.

Pozytywne dla rozwoju dialogu obywatelskiego w mieście są:

- coraz liczniejsze inicjatywy oddolne – mieszkańców, nieformalnych grup i ruchów społecznych,
- załączki dialogu w obszarach, gdzie zaczyna się kształtować wybrane polityki publiczne przy zaangażowaniu strony społecznej – mieszkańców i organizacji pozarządowych,
- powolna zmiana w postrzeganiu dialogu obywatelskiego przez stronę samorządową, w tym urzędników.

Rysunek 2.4. Przyczyny braku udziału mieszkańców i organizacji w dialogu obywatelskim w Krakowie w opinii organizacji (w procentach).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy wywiadów z organizacjami pozarządowymi. Rozmówcy wskazywali więcej niż jedną cechę.

Badani wskazali także przyczyny braku zaangażowania wielu organizacji pozarządowych w dialog obywatelski w Krakowie (rysunek 2.4). Połowa badanych twierdziła, że problem tkwi w bierności, wynikającej z braku poczucia sprawstwa obywatelskiego:

Większość mieszkańców nie ma poczucia, że cokolwiek może zmienić, mieć wpływ.

Wiele osób, czy organizacji nie chce się w to angażować, bo właśnie nie wierzy, że to ma sens albo ma złe doświadczenia i zakłada, że to i tak nic nie da.

Inni zwracali uwagę na niedoinformowanie organizacji, wynikające z problemów komunikacyjnych na linii urząd – organizacje pozarządowe:

Sam szukałem, bo miałem ochotę wypowiedzieć się w pewnych kwestiach, ale nie znalazłem ani adresu mailowego, ani formularza, ani wniosku z prośbą o dołączenie mnie do tych konsultacji.

Myszę, że słabością jest przede wszystkim brak systematyczności. W tym permanentny brak informacji, wiedzy.

Część liderów zwraca uwagę na brak zainteresowania tematem współpracy oraz niską świadomość i brak potrzeb w tym zakresie wielu organizacji pozarządowych:

Jest tu wiele słabych punktów... Podstawowym problemem jest to, że organizacje się nie angażują. Z różnych powodów – nie mają czasu, kompetencji.

Może Kraków jest nawet trochę do przodu ze świadomością, że chociaż powinno się trochę w tej materii zmieniać, są też

organizacje, które coś więcej robią. Często dostrzegam, że jedna strona chce, a druga nawet nie wie, że by mogła.

W opinii niektórych liderów pozarządowych część organizacji nie uczestniczy w dialogu nie dlatego, że jest on w Krakowie niedopracowany przez UMK, lecz raczej dlatego, że nie są nim zainteresowane same organizacje.

Najważniejsze obszary dialogu obywatelskiego w Krakowie to w opinii badanych liderów organizacji pozarządowych:

- transport i infrastruktura (w tym ścieżki rowerowe):

W Krakowie na pewno jakiś dialog ma miejsce w przypadku polityki rowerowej. (...) Na pewno wynika to z działalności organizacji, które tu się angażują, lobbują.

- zagospodarowanie przestrzenne:

Kuleje w nim to, że powstają budynki, które kompletnie nie wpasowują się w klimat otoczenia.

- ochrona środowiska (smog, Zakrzówek):

komisja ds. środowiska podejmuje istotne tematy, mimo braku „rozumienia” ze strony urzędu.

- polityka społeczna:

Jest widoczny z zakresu dialogu miasta ze starszymi mieszkańcami.

- kultura:

Myszę, że zdarza się to w obszarze kultury. Mówię o tym, gdyż jest to główny obszar który mnie (nas) interesuje.

- sprawy obywatelskie;
- nowe inwestycje:

w obszarach społecznych, obywatelskich, najczęściej jednak w kwestii nowych inwestycji, które mają być realizowane w mieście.

Pojawiały się także opinie o tym, że dialog jest realizowany w obszarach atrakcyjnych medialnie lub tylko ustawowo koniecznych. Wskazano również obszar całkowitego fiaska dialogu – edukację (zamykanie szkół):

Dialog pojawia się w przypadku tematów medialnych, które interesują mieszkańców w ostatnim czasie, czyli smog, rowery, ochrona zieleni – parki, Zakrzówek itd.

Na pewno trzeba pozytywnie ocenić sam fakt, jeśli część jest wymuszona prawem, ale że gdzieś to staje się taką rzeczą normalną.

Ostatecznie prezydent wycofał się z danego projektu oraz nie odbyło się nad nim głosowanie. Był nacisk, który przyniósł efekt. Czy był to pozytywny przejaw dialogu? Wydaje się, że jednak nie.

Organizacje pozarządowe, które uczestniczyły w badaniu, wskazały także na główne warunki rozwoju obywatelskiego dialogu w mieście. Co ważne – liderzy byli dość zgodni, podkreślając w szczególności trzy sprawy:

- swobodny dostęp do informacji z wykorzystaniem różnych kanałów komunikacyjnych,
- odpowiedni czas na zapoznanie się z dokumentami i materiałami, które stanowią główny przedmiot debaty międzysektorowej w mieście,
- edukację w sferze dialogu obywatelskiego.

Należy podkreślić, że dwa pierwsze warunki mają dość techniczny charakter i wymagają zmiany podejścia do procedur dialogu. Kwestia

edukacji obywatelskiej nie dotyczy zaś tylko UMK, ale także organizacji pozarządowych, które tego typu aktywność mogą prowadzić. Kwestie edukacji obywatelskiej stanowią jeden z najważniejszych warunków rozwoju dialogu obywatelskiego i partycypacji publicznej.

Dodatkowo część liderów zwróciła uwagę na jeszcze inne warunki tworzenia dialogu w mieście, takie jak: partnerskie traktowanie wszystkich uczestników procesów dialogu, tworzenie procedur i rozwiązań z myślą o mieszkańcach i organizacjach, a nie komforcie urzędu, wreszcie rozwój infrastruktury wsparcia (np. inkubatorów organizacji pozarządowych).

Przedstawiciele trzeciego sektora wskazali także na działania, które podejmuje się w sferze upowszechniania dialogu obywatelskiego w mieście. Najważniejsze z nich to: komisje i zespoły zadaniowe, spotkania z przedstawicielami różnych grup społecznych, warsztaty i spotkania z praktykami, formalne wnioski i zaproszenia do konkretnych instytucji oraz zaangażowanie mediów.

KONSULTACJE SPOŁECZNE W KRAKOWIE W ŚWIETLE OPINII TRZECIEGO SEKTORA

Jedną z najważniejszych form dialogu obywatelskiego są konsultacje społeczne. Organizacje pozarządowe, które wzięły udział w badaniu, rozumieją konsultacje społeczne jako (tabela 2.2):

Tabela 2.2. Pojęcie konsultacji społecznych

Możliwość odnośnienia się do konkretnych polityk, decyzji, dokumentów	Referendum	Wprowadzenie pojęcia konsultacji publicznych	Proces podejmowania istotnych decyzji na temat finansów, polityk publicznych, rozwoju miasta przez lokalną społeczność	Zasięgnięcie opinii mieszkańców	Jasny, czytelny i kontrolowany sposób dialogu	Możliwość wymiany wiedzy	Negocjacje	Kompromis z myślą o wspólnym dobru
14	1	1	5	12	2	3	1	1
52%	4%	4%	19%	44%	7%	11%	4%	4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy wywiadów z organizacjami pozarządowymi. Respondenci mogli wymienić więcej niż jedną odpowiedź.

- możliwość odniesienia się, dyskusji i opiniowania konkretnych polityk, decyzji i dokumentów, powstających na poziomie jednostki samorządu terytorialnego:

To forma dialogu obywatelskiego, gdzie obywatele – mieszkańcy i organizacje mogą wypowiedzieć się na temat projektów prawa miejscowego, planów, strategii i odnieść się do nich. Lecz tu także różnie bywa z ich skutecznością oraz jakością...

- zasięgnięcie przez urzędników opinii mieszkańców na konkretny temat:

Poddanie pod opinię mieszkańców, czy właśnie grup społecznych danej sprawy.

- proces podejmowania istotnych decyzji na temat finansów, polityk publicznych, rozwoju miasta przez osoby tworzące samorząd:

Istotą konsultacji dla mnie jest zadanie pytania „Co możemy z tym zrobić?”, wysłuchania tego i na tej podstawie budowanie propozycji.

Niektóre organizacje widzą konsultacje społeczne jako możliwość wymiany wiedzy, pewien rodzaj negocjacji czy kompromisu, budowanego w ramach wspólnego dobra. Wskazują także na ich jasność i czytelność w ramach dialogu obywatelskiego. Pojawiła się także opinia, że konsultacje społeczne to referendum. Warto podkreślić, że wiele organizacji traktuje konsultacje jako proces, rozumiejąc konieczność ich realizacji w ramach określonych etapów, w miejsce jednorazowych, akcydentalnych działań. Co ważne, widzą także konieczność poświęcenia temu procesowi czasu, po obu stronach dialogu konsultacyjnego.

Trudno precyzyjnie i jednoznacznie określić, co badane organizacje pozarządowe sądzą o procesach konsultacji w Krakowie. Zarówno pozytywne jak i negatywne opinie są dość zróżnicowane. Można jednak wskazać dominujące opinie, które w dużej mierze odnoszą się do technicznej sfery procesów konsultacji lub też nieuwzględniania ich wyników. Prawie wszystkie badane organizacje (25) uważają, że:

- brak uczestnictwa wynika ze zniechęcania organizacji, gdyż nie widzą one efektów konsultacji:

(...) czują się nie wysłuchani. Zwłaszcza, że konsultacje nie są wiążące. Dotyczy to np. inwestycji w danej dzielnicy i mimo pełnego i sensownego uzasadnienia wydania negatywnej opinii, dotyczącej np. braku odpowiedniej infrastruktury, coraz częściej słychać jak sami radni mówią, że co z tego, że się wypowiedzą, jak i tak nikt ich nie słucha, i że to nie ma sensu.

- uwagi zgłaszane podczas spotkań konsultacyjnych nie są uwzględniane:

(...) nawet czasami zaglądałam gdzieś do tego typu dokumentów, no to tego jest więcej, ale niekoniecznie wnioski są wyciągane ibrane pod uwagę.

Słabość procesu konsultacji jest, zdaniem badanych, dominującą diagnozą w całym trzecim sektorze i wśród mieszkańców z którymi mają kontakt. Bierność, zniechęcenie, brak aktywności to efekt lekceważenia wyników konsultacji, brak uwzględniania ich w ostatecznych decyzjach czy dokumentach. To jest mocny przekaz, płynący z krakowskiego trzeciego sektora.

W kwestii sposobu organizacji procesów konsultacji w UMK badani wskazują na następujące kwestie:

- konsultacje są prowadzone na późnym etapie tworzenia dokumentu i polityki publicznej (ponad połowa badanych):

Ma to jednak miejsce na nazbyt późnym etapie. Bo kiedy przeglądam/przeglądamy dokumenty lub wchodzimy na stronę dialogu obywatelskiego okazuje się, że jest to prowadzone na etapie gotowego dokumentu.

- czas przeznaczony na konsultacje jest bardzo krótki:

Jednak problemem jest zapoznanie się dokładnie z dokumentami i przygotowanie się do tego. Nie ma na to czasu.

- informacje na temat konsultacji i spotkań w ich ramach docierają do organizacji pozarządowych zbyt późno:

Na konsultacje jest przewidziane bardzo mało czasu. Mimo, że został spisany cały kodeks konsultacji. Zdarzają się sytuacje, gdy dostajemy maila, że mamy 3 dni na skonsultowanie danego dokumentu.

- spotkania konsultacyjne organizowane są w godzinach pracy urzędu – niedostosowane do trzeciosektorowego trybu pracy:

(...) również czas poddawania pewnych dokumentów pod głosowanie np. na sesjach Rady Miasta o godz. 10 rano, która nigdzie nie jest transmitowana.

- sztywna i sformalizowana procedura zgłaszania uwag do konsultowanego dokumentu czy polityki:

(...) tam jest taka szczegółowa, sformalizowana procedura „zapis taki i taki” zamieniam „na zapis taki i taki”. W ramach KSA także postulowaliśmy o zmiany w tym programie.

- ograniczony dostęp bądź jego brak do dokumentu podlegającego konsultacjom:

Gdy chcieliśmy znaleźć dokument, który miał zostać poddany analizie – nie znaleźliśmy niczego takiego.

Niektórzy badani wskazują na manipulacje w procesach konsultacji, usuwanie dokumentów lub pewnych ich fragmentów, instrumentalne traktowanie konsultacji i negatywne nastawienie do dialogu, także po stronie trzeciego sektora:

Plan likwidacji szkół był oparty na rankingu, na jakimś raporcie z badań, który przez długi czas nie był udostępniany. Więc ludzie nie wiedzieli właściwie, na podstawie czego dokładnie dyskutują. Co jakiś czas wypływały jakieś fragmenty oraz wersje tego raportu, które nie były ze sobą zgodne.

W tej chwili konsultacje jak wyglądają? Wymyślamy sobie w urzędzie, że chcemy żeby było tak, tak i tak, a potem idziemy i pytamy

się, czy to jest fajnie, czy niefajnie? Więc to nie są żadne konsultacje według mnie.

Pozytywnych opinii jest niestety mało i dotyczą kwestii ogólnych. Liderzy trzeciego sektora twierdzą, że konsultacje dają mieszkańcom możliwość wypowiedzenia się. Niektórzy widzą aktywność mieszkańców w obszarach, gdzie otwarcie mogą się wypowiedzieć i zwracają uwagę, że w Krakowie rośnie liczba konsultowanych spraw. Poprawia się także (zdaniem niektórych) proces informowania mieszkańców.

Organizacje pozarządowe, które wzięły udział w badaniu, sformułowały także dość spójne rekomendacje dla usprawnienia procesów konsultowania w mieście. Ponad połowa liderów wskazała na:

- stałe i szerokie komunikowanie o konsultacjach społecznych w Krakowie, informowanie o wszystkich elementach i etapach procesu:

Dla mnie to nie jest zbyt cenna informacja, nawet jak się na tym nie znamy, ale mamy wiedzę, zostaliśmy zaproszeni i nie wzbudza właśnie takich złych odczuć.

Konsultacje powinny być przede wszystkim dłużej przygotowywane. Powinniśmy być informowani krok po kroku, na bieżąco, jakie są najbliższe spotkania, postępy, postanowienia w sprawach konsultacji. Wielka kampania społeczna na ten temat.

- proces konsultacyjny musi być ogólnodostępny i jawny:

Powinny być jawne, ogólnodostępne dla wszystkich obywateli. Społeczeństwo powinno być odpowiednio informowane o tego typu inicjatywach i zachęcane do uczestniczenia w nich.

- konieczność uwzględniania wyników konsultacji i zgłaszanych uwag i traktowanie ich jako źródła nowych pomysłów,

w przypadku zaś odrzucenia propozycji obywateli – uzasadnianie takich decyzji:

Jeżeli złożyło się wiele poprawek i żadne nie zostały wzięte pod uwagę to człowiek się zniechęca.

- stałe zachęcanie do uczestnictwa w procesach konsultacji:

Chodzi o zapraszanie mieszkańców i organizacje pozarządowe. Pojawiają się zarzuty, że tylko wybrane organizacje są zapraszane.

Zwracano także uwagę na potrzebę odbiurokratyzowania konsultacji społecznych, zatrudnianie zewnętrznych ekspertów i mediatorów.

BUDŻET OBYWATELSKI W KRAKOWIE

Jedną z podstawowych form dialogu obywatelskiego jest budżet partycypacyjny, zwany także obywatelskim⁴⁰.

Przedstawiciele organizacji pozarządowych jako „budżet obywatelski” rozumieją część budżetu miasta, na której strukturę mają wpływ obywatele poprzez głosowanie na projekty, przygotowane przez

⁴⁰ W opracowaniu stosowane jest głównie pojęcie „budżet obywatelski”, bowiem taką nazwę przyjęto w aktach prawa miejscowego oraz posługuje się nią większość rozmówców.

mieszkańców, grupy społeczne, organizacje (63%). Akcent kładziono przede wszystkim na:

- możliwość współdecydowania o rozdysponowaniu wydzielonej części budżetu miasta przez mieszkańców:

Jest to część budżetu miasta, na którego sposób ułożenia mają wpływ mieszkańcy;

- aktywizację i wzrost zainteresowania społeczności budżetem obywatelskim, z podkreśleniem, iż autorami wniosków są głównie mieszkańcy;
- traktowanie budżetu jako możliwości finansowania inicjatyw poszczególnych podmiotów, w tym samych organizacji pozarządowych:

To możliwość wyboru i finansowania projektów mieszkańców, grup, organizacji.

Dzięki budżetowi, my jako fundacja możemy wnioskować o przeznaczenie pieniędzy na coś, co naszym zdaniem jest ważne, przekazać wyżej własne priorytety działania.

- okazję do wyrażenia w pośredni sposób potrzeb krakowian, zarówno na poziomie miasta, jak i dzielnic:

To powinny być projekty, które rozwiązują problemy tu i teraz... Pokazują one, które problemy są ważne dla mieszkańców. To mieszkańcy identyfikują, gdzie jest problem i gdyby nie ten budżet to nikt z urzędu nie wiedziałby o tym, że jest taki właśnie problem.

- realizację funkcji edukacyjnej:

Jest narzędziem włączającym mieszkańców w decydowanie o wydatkowaniu budżetu (miejskiego, dzielnicowego). To również narzędzie konsultacyjne i będące elementem edukacji obywatelskiej.

Co piąta organizacja zwróciła uwagę na fakt, że budżet obywatelski traktowany jest w kategorii pewnej mody. Ponadto wskazywano, że jego realizacja nie ma rzeczywistego poparcia ze strony przedstawicieli samorządu. Podkreślano także, że są to działania wynikające raczej z tego, że w wielu polskich miastach budżet partycypacyjny jest wdrażany i lokalne władze nie chcą, by Kraków pozostawał w tyle:

[Budżet obywatelski] stał się modny. Niektóre gminy i samorządy już go wcześniej uruchamiały, więc Kraków też uznał, że trzeba.

Myszę, że to działa na tyle, na ile pozwala urząd i siła organizacji.

Opinie na temat sposobu organizacji i przeprowadzenia dotychczasowych edycji budżetu obywatelskiego w Krakowie są podzielone. 22% respondentów stwierdziło, że raczej pozytywnie ocenia jego organizację, choć także wskazało obszary wymagające poprawy. Tylko dwóch przedstawicieli dostrzegło implementację w drugiej edycji BO pewnych wytycznych, zamieszczonych w ewaluacji z 2014 r. Są to jednak podmioty znacząco zaangażowane w działania związane z budżetem obywatelskim w Krakowie. Co trzeci rozmówca stwierdził, że w istniejącej formie nie jest on zadowolający:

Obecny model nie jest idealny z racji inicjatorów – władz miasta. Jak już jest, to należy go tak ukształtować, by zachęcał, a nie zrażał.

(...) boję, że ten budżet w pewnym momencie będzie właśnie łątał dziurę budżetu miasta. Czyli właśnie naprawmy chodnik i coś jeszcze. Te chodniki i tak musimy naprawiać, a środki są ograniczone.

Co piąty badany lider organizacji pozarządowych uznaje, że budżet jest traktowany w sposób instrumentalny przez lokalne władze:

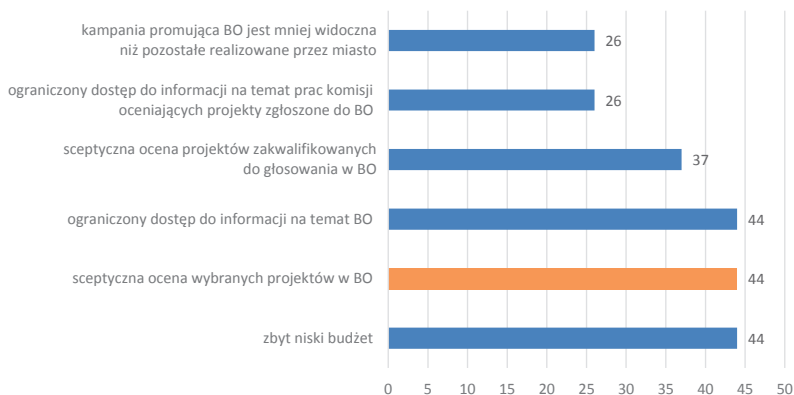
Byłem na spotkaniach dzielnic i co sprytniejsi politycy wykorzystywali ideę budżetu, argumentując, że „przecież tego chcą mieszkańcy – więcej parków, ścieżek rowerowych”. Radni czuli oddech na plecach wiedząc, że jeśli chcą być wybierani, to muszą popierać projekty, których chcą mieszkańcy.

Jednak większość traktuje budżet obywatelski jako sposób, by organizacje, obywatele, ruchy miejskie nie buntowały się.

Miało miejsce znaczne napięcie pomiędzy stronami, biorącymi udział w spotkaniach. Zarówno o wysokość środków – mniej lub więcej – a także o czas. Radni bardzo naciskali by wszystko odbyło się i zostało zrealizowane do wyborów. [wypowiedź dotycząca edycji BO 2014].

Przedstawiciele organizacji wskazali następujące obszary, które ich zdaniem można uznać za najsłabsze w realizacji całej procedury budżetu obywatelskiego, od etapu informowania o uruchomieniu procesów, po wybór projektów przez mieszkańców⁴¹.

⁴¹ Opinie dotyczyły głównie pierwszej edycji budżetu. W trakcie badań prowadzone były działania związane z realizacją BO 2015. Powyższe uwagi były także przywoływane w kontekście drugiej edycji.

Rysunek 2.5. Słabe strony budżetu obywatelskiego w Krakowie (w procentach).

Źródło: Opracowanie własne na podst. analizy wywiadów z przedstawicielami organizacji pozarządowych. Rozmówcy mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Akcentowano konieczność zachowania przejrzystości działania w całej procedurze organizacji BO z usprawnieniem przepływu informacji i komunikacji z mieszkańcami:

Zabrakło promocji, informacji, większej liczby spotkań z mieszkańcami, szkoleń i zaangażowania Radnych Dzielnicowych.

Na rysunku 2.5 wyróżniono interesującą kategorię: *sceptyczna ocena wybranych projektów w BO*. Jest to jednak obszar leżący poza działaniami strony samorządowej. Kategoria jest związana przede wszystkim z poziomem wiedzy na temat roli budżetu obywatelskiego jako narzędzia partycypacji oraz oczekiwaniami mieszkańców, którzy wybierają projekty. Jednak w trakcie wywiadów, wśród liderów krakowskiego trzeciego sektora wielokrotnie powracał temat konieczności prowadzenia działań edukacyjnych w zakresie szeroko rozumianej partycypacji obywatelskiej poszczególnych grup mieszkańców. Pozostałe, wyróżnione na rysunku nr 2.5 kategorie, leżą w gestii urzędu, gdyż są związane z wysokością środków finansowych, przepływem informacji oraz kampanią promującą budżet:

Kampania skierowana do mieszkańców i mieszkanek Krakowa związana z „Płać podatki w swoim mieście” była bardziej intensywna niż ta dotyczącego budżetu...

Część respondentów zwracała uwagę, że nie ma jasnych zasad dotyczących przeprowadzania kampanii promujących wybrane projekty, ani też odpowiedniej informacji na temat tego kto rzeczywiście stoi za danym projektem⁴²:

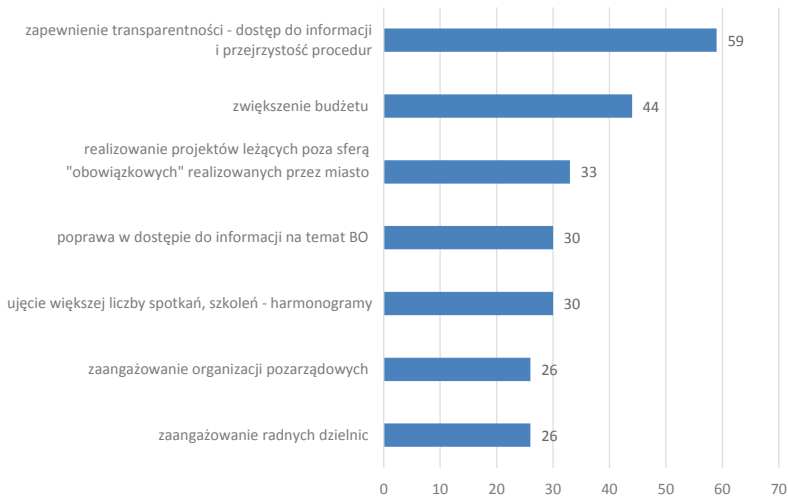
Kolejną są zasady promowania budżetu partycypacyjnego, które stanowią istotną kwestię. Mogę o tym mówić też na przykładzie tego co dzieje się, co można było obserwować, w innych miastach. Dla mnie, w Krakowie, była to wręcz „wolna amerykanka”. Takie opinie panują także wśród innych działaczy, przedstawiciele organizacji (...) Druga kwestia to właśnie promowanie danych projektów i brak jakichkolwiek regulacji w tym temacie. Przez co dochodziło do nadużyć.

(...) nadmierna anonimowość może wpływać na wyniki głosowania np. poprzez dostęp do numerów PESEL (...) Niekoniecznie muszą dane osoby być rzeczywiście zaangażowane i wystarczy wykorzystać np. Facebooka do popierania czyjś projekt i w ten sposób pozyskać głosy.

Przedstawiciele organizacji wskazali szereg koniecznych i najważniejszych – ich zdaniem – działań, które należałoby przeprowadzić w ramach budżetu obywatelskiego, aby zwiększyć satysfakcję obywateli Krakowa (rysunek 2.6).

⁴² Chodzi np. o projekty, które były propagowane przez osoby pełniące funkcje publiczne na terenie szkół bądź takie, które mogły być wspierane przez podmioty prywatne, świadczące usługi lub produkujące instalacje, będące przedmiotem projektu.

Rysunek 2.6. Najczęściej wskazywane działania z zakresu usprawnienia realizacji budżetu obywatelskiego w Krakowie.

Źródło: Opracowanie własne na podst. analizy wywiadów z przedstawicielami organizacji pozarządowych. Rozmówcy mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Najważniejsze propozycje usprawnień tej BO dotyczyły:

- zapewnienia transparentności procesu – w szczególności jawności procedur konstrukcji budżetu oraz dostępu do informacji,
- zwiększenia puli finansowej,
- realizowania projektów, które leżą poza sferą obowiązkowych zadań własnych gminy (można się domyślić, że w opinii organizacji pozarządowych część projektów budżetu obywatelskiego ma taki charakter),
- zwiększenia jakościowego i ilościowego spotkań oraz szkoleń w zakresie procedur budżetu obywatelskiego,
- zwiększenia aktywności radnych i organizacji pozarządowych.

Warto tutaj podkreślić, że zwiększanie satysfakcji, zdaniem liderów trzeciosektorowych, zależy nie tylko od możliwości i zaangażowania UMK.

Wielu przedstawicieli trzeciego sektora wskazało na to, iż należało by zwiększyć udział strony społecznej, zwłaszcza mieszkańców czy też ekspertów m.in. w procesie oceniania wniosków⁴³:

(...) Powinno to przebiegać przede wszystkim przy większym udziale strony społecznej, w tym organizacji, które dokonywałyby oceny projektów, tak by można było je bronić.

Ponadto rozmówcy podkreślali, że warto byłoby nagłaśniać projekty, które zostały zrealizowane i odniosły sukces. Większość informacji, pojawiających się w lokalnych mediach, poświęcona jest negatywnym doświadczeniom, związanym z realizacją budżetu obywatelskiego w Krakowie. Także działania ze strony władz, związane z przesunięciami terminów realizacji projektów czy zmianą kwot przeznaczanych na budżet, dodatkowo utrwalają negatywne opinie. Są one też wzmacniane złym doświadczeniem poszczególnych organizacji, składających wnioski w ramach budżetu, które zostały odrzucone z często nie do końca jasnych przyczyn.

Wśród dodatkowych zagadnień, które mogą stanowić element dyskusji nad kształtem budżetu obywatelskiego w Krakowie pojawiały się również:

- procedury organizacji budżetu – organizacje sugerują, że procedura powinna trwać co najmniej 6 miesięcy, by można było przygotować zarówno spotkania informacyjne, jak i te o charakterze warsztatowym, służące pomocy przy opracowywaniu projektów,
- zasadność istnienia całorocznego punktu zajmującego się wyłącznie organizacją budżetu (przy MOWIS-ie),
- realizacja budżetu w trybie dwuletnim z ujęciem czasu realizacji inwestycji (budżet obywatelski traktowany jako część budżetu inwestycyjnego),

⁴³ Odnosiło się to również do włączenia danych osób do Rady Programowej Budżetu Obywatelskiego czy Zespołu ds. Budżetu Obywatelskiego.

- przeciwdziałanie nadużyciom np. wprowadzenie zasad kampanii (promocji) projektów zgłaszanych do budżetu obywatelskiego,
- podział budżetu na fundusze dla organizacji pozarządowych oraz na pomysły mieszkańców,
- poddanie pod wątpliwość zasadności składania wniosków przez podmioty publiczne – szkoły, biblioteki, muzea itp.,
- charakter przedmiotu projektu, zapewniający ogólnodostępność, nie służący zaspokajaniu potrzeb wąskiej grupy osób.

POZYSKIWANIE INFORMACJI PRZEZ ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

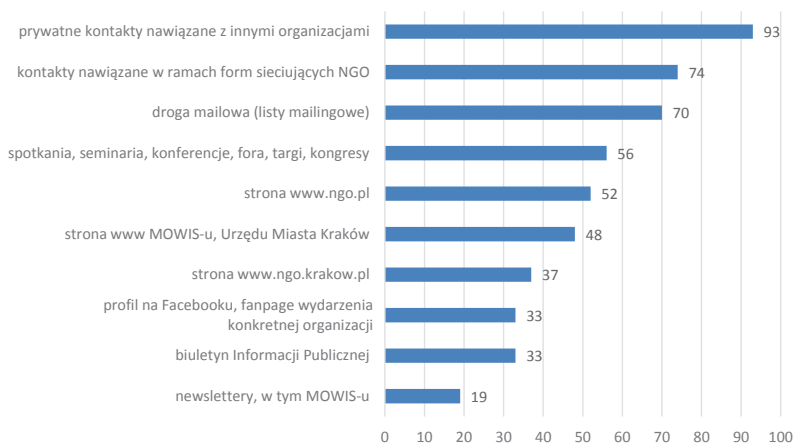
Przedstawiciele organizacji pozarządowych określili także podczas badań sposoby pozyskiwania informacji o działaniach innych organizacji trzeciego sektora w mieście. Wskazywali przede wszystkim na sprawdzone źródła informacji oraz bezpośrednie kontakty, zarówno z innymi organizacjami, jak i reprezentantami lokalnych władz. Właściwie wszyscy (93%) podkreślali, że najważniejsze jest pozyskiwanie informacji z wykorzystaniem bezpośrednich kontaktów osobistych pomiędzy reprezentantami organizacji. Są to w dominującej części relacje budowane latami, oparte na zaufaniu, zarówno te o charakterze formalnym, jak i nieformalnym. Na te relacje wpływają również doświadczenia, wyniesione z realizacji wspólnych przedsięwzięć, projektów oraz działalność w podobnych obszarach np. z zakresu ochrony zdrowia, ochrony środowiska, przeciwdziałania dyskryminacji.

Następnie, jako sprzyjające pozyskiwaniu informacji oraz nawiązywaniu kontaktów, wymieniane są inicjatywy sieciujące – platformy współpracy, wspólne panele, kongresy czy fora. Jednak o ile samo sieciowanie organizacji pozarządowych i wynikające z tego konsekwencje wzbudzają wiele emocji wśród organizacji, to spotkania służące tej inicjatywie traktowane są jako możliwość rozbudowywania własnych sieci kontaktów oraz uzyskiwanie dostępu do potencjalnych źródeł informacji. Z wywiadów wynika, że organizacje pozarządowe w Krakowie działają zarówno w sformalizowanych, jak i niesformalizowanych sieciach kontaktów – także te ostatnie sprzyjają wypracowywaniu wspólnych stanowisk, skutkując przekazaniem ich do poszczególnych instytucji dialogu obywatelskiego (np. Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego) czy bezpośrednio do osób reprezentujących samorząd (np. prezydenta, wiceprezydentów, pełnomocników). Organizacje, które wybierają taką formę aktywności wskazują, że nie odczuwają potrzeby tworzenia sformalizowanych struktur, takich jak np. KDO, by móc prezentować własne stanowiska, opinie czy interesy. Również dla połowy rozmówców różnego typu spotkania tematyczne, branżowe, seminaria czy konferencje, angażujące zarówno przedstawicieli sektora pozarządowego, jak i publicznego, stanowią okazję do uzgadniania wspólnych stanowisk.

W kwestii pozyskiwania informacji oraz wymiany wiedzy pojawiła się również sprawa udziału w zespołach, komisjach czy paktach tworzonych w ramach współpracy międzysektorowej, czyli współdziałania z UMK i podległymi mu jednostkami organizacyjnymi. W tym wypadku pozytywną opinię wyrażali głównie przedstawiciele organizacji, którzy brali już udział w tego typu współpracy. Mimo zróżnicowanych ocen efektów wspólnych prac i pojawiających się barier we współdziałaniu, podkreślano, że dla obu stron stanowią one możliwość „uczenia się” nawiązywania dialogu.

Na rysunku 2.7 wskazano preferowane źródła pozyskiwania informacji przez krakowskie organizacje pozarządowe.

Rysunek 2.7. Preferowane sposoby pozyskiwania informacji przez organizacje (w procentach)

Źródło: Opracowanie własne na podst. analizy wywiadów z przedstawicielami organizacji pozarządowych. Rozmówcy mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Sposoby pozyskiwania informacji są zróżnicowane i zależą od tego, czego podmioty poszukują – np. bieżących informacji na temat działalności innych organizacji, partnera do projektu, lokalnych wydarzeń. Przeważają kontakty bezpośrednie, korzystanie ze stron internetowych, a także serwisów branżowych. Do bieżącego obserwowania tego, co dzieje się w lokalnym środowisku, organizacje pozarządowe korzystają także z mediów społecznościowych.

Warto zwrócić uwagę, że wśród najważniejszych źródeł informacji nie pojawiają się lokalne media – radio, prasa, telewizja – zarówno te w formie tradycyjnej, jak i internetowej. Celem badania nie było poszukiwanie przyczyn takiego stanu rzeczy, jednak wśród rozmówców pojawiały się m.in. opinie, że organizacje pozarządowe mają utrudniony dostęp do mediów, tematyka działań trzeciego sektora nie zawsze jest atrakcyjna medialnie, a także, że brakuje dziennikarzy, angażujących się w tematykę trzeciego sektora. Jeżeli już organizacje nawiązują kontakt z mediami to najczęściej w postaci patronatu medialnego, promocji konkretnego wydarzenia oraz kierują się do „zaprzyjaźnionych”

dziennikarzy. Znikomy odsetek stanowią wypowiedzi o korzystaniu z serwisów internetowych oraz profili w mediach społecznościowych, skupiających się na problemach poszczególnych dzielnic⁴⁴.

Pojawiły się też wypowiedzi dotyczące przepływu i skuteczności docierania z informacją przez Urząd Miasta do potencjalnie zainteresowanych stron. Wśród stron internetowych, utożsamianych z Urzędem Miasta, w tym poszczególnych podległych mu jednostek, wskazano stronę Miejskiego Ośrodka Wspierania Inicjatyw Społecznych⁴⁵, stronę Magiczny Kraków⁴⁶, Biuletyn Informacji Publicznej Urzędu Miasta Kraków⁴⁷.

Co trzeci rozmówca podawał jako źródło informacji zarówno stronę www.ngo.krakow.pl oraz stronę MOWIS-u. Zważywszy, że jest to ten sam serwis internetowy, najprawdopodobniej portal www.ngo.krakow.pl nie jest utożsamiany z działalnością MOWIS-u. Zwracano uwagę na niedoskonałości bazy organizacji pozarządowych, dostępnej na stronie www.ngo.krakow.pl⁴⁸. Najczęściej podkreślano przydatność bazy, zwracając jednocześnie uwagę na: nieaktualne lub niepełne dane o organizacjach oraz wątpliwości co do sposobu pozyskiwania umieszczonych w niej informacji⁴⁹. Wskazano także na konieczność rozbudowania i przede wszystkim rozpropagowania bazy ogłoszeń organizacji, zamieszczonej na stronie www.ngo.krakow.pl⁵⁰.

Co ważne, strona internetowa, która z założenia ma służyć wspieraniu i rozwijaniu dialogu obywatelskiego w Krakowie

44 Dotyczy to również fanpage'a konkretnego wydarzenia. Ponadto wśród odpowiedzi znalazły się: serwis „Gazety Wyborczej”, „Gazety Krakowskiej”, „Kroniki” TVP Kraków, www.krowoderska.pl, www.krknews.pl, www.interia.pl.

45 <http://ngo.krakow.pl/mowis/1756,glowna.html>.

46 <http://www.krakow.pl/>.

47 <https://www.bip.krakow.pl/>.

48 http://ngo.krakow.pl/2911,ma,0,artykul,organizacje_pozarządowe.html.

49 Jakie jest źródło i sposób pozyskiwania danych oraz według jakiego klucza dokonywano doboru podmiotów, wpisanych do bazy.

50 http://ngo.krakow.pl/2911,ma,0,artykul,organizacje_pozarządowe.html, stan na 2.10.2015 r. brak aktualnych ogłoszeń (2 ogłoszenia z dn. 23.06.2015 r. oraz 21.01.2015 r.).

(www.dialogspoleczny.krakow.pl) nie funkcjonuje w świadomości przedstawicieli organizacji pozarządowych. Jeżeli już o niej wspominało w rozmowach, to przede wszystkim w kontekście negatywnej oceny jej aktualności, użyteczności i przejrzystości:

Nawet jest portal internetowy „Dialog społeczny”, jakoś tak to się nazywa, który prowadzi Urząd Miasta, który dokładnie tym się zajmuje. No ale mam wrażenie, że to wszystko dalej jest jakies takie niedostępne i niedoskonałe.

INSTYTUCJE DIALOGU OBYWATELSKIEGO W KRAKOWIE

Miejski Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych (MOWIS)

Z przeprowadzonych badań wynika, że MOWIS jest najlepiej rozpoznawalną instytucją Urzędu Miasta, którą można zaliczyć do podmiotów biorących udział w kształtowaniu i wzmacnianiu dialogu obywatelskiego w Krakowie. Ponad 70% badanych przedstawicieli trzeciego sektora podało pełną nazwę i pozytywnie odniosło się do niej, podkreślając znaczenie MOWIS-u nie tylko dla organizacji pozarządowych, a wszelkich działań określanych jako „inicjatywy społeczne”.

Uczestnicy badań potrafili wskazać lokalizację ośrodka w Nowej Hucie, nadając jednocześnie tej lokalizacji różne znaczenia. Niektórzy podkreślali, że MOWIS jest ważny w ramach rewitalizacji Nowej Huty

oraz wzmocnienia aktywności pozarządowej w tej dzielnicy. Inni zaś mówili o symbolicznym – w negatywnym rozumieniu – umieszczeniu ośrodka, mającego za zadanie współpracę z organizacjami pozarządowymi, na peryferiach miasta:

(...) symbolicznie pokazuje umiejscowienie myślenia o wsparciu inicjatyw społecznych w myśleniu urzędników oraz w kategoriach dostępności, bliskości.

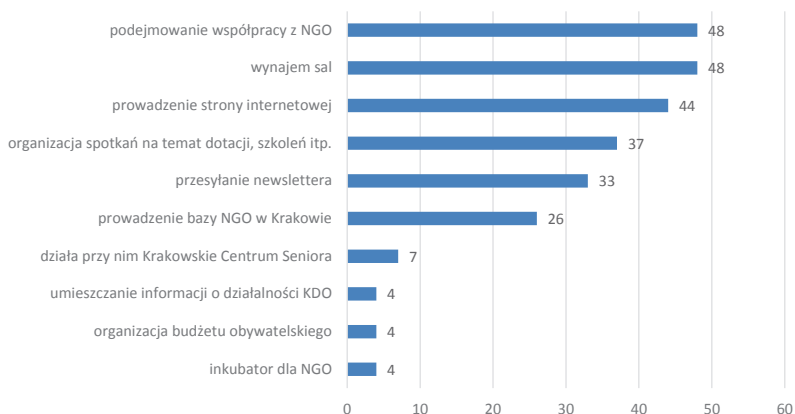
Równocześnie podkreślano, że w takim mieście, jak Kraków, powinny istnieć 2-3 tego typu punkty (ośrodki), zlokalizowane w jego różnych częściach, zwłaszcza w centrum⁵¹.

Podczas określania funkcji i zadań MOWIS rozmówcy wskazali jedynie wąski wycinek aktywności, podejmowanych przez ośrodek. O ile tylko 15% osób przyznało, że nic nie wie na temat działalności ośrodka, to w przypadku jednej trzeciej organizacji wiedza ta jest znacznie ograniczona.

Na rysunku 2.8 nie umieszczono jednej z najczęściej pojawiających się wypowiedzi na temat MOWIS-u. Ponad połowa badanych twierdzi bowiem dość ogólnie, że MOWIS świadczy „pomoc w organizacji różnych działań” lub „zajmuje się sprawami społecznymi na lokalnym gruncie”. Połowa wskazuje także działania, które są określane jako „podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi”. Do innych zadań MOWIS-u badani zaliczali: wynajem sal, prowadzenie strony internetowej, organizację szkoleń i spotkań informacyjnych, a także przesyłanie *newslettera*.

51 Badanie zbiegło się w czasie z pracami nad organizacją Centrum Obywatelskiego, zlokalizowanego w obiekcie Stadionu Miejskiego im. Henryka Reymana, które funkcjonuje od sierpnia 2015 r.

Rysunek 2.8. Zakres działań przypisywanych MOWIS przez przedstawicieli organizacji pozarządowych (w procentach).

Źródło: Opracowanie własne na podst. analizy wywiadów z przedstawicielami organizacji pozarządowych. Rozmówcy wskazywali więcej niż jedną odpowiedź.

Ponad połowa badanych organizacji nie korzystała z oferty MOWIS-u, choć zdarza im się pracować wspólnie, głównie przy realizacji projektów lub organizacji szkoleń na rzecz trzeciego sektora w Krakowie. Natomiast organizacje, które skorzystały z usług ośrodka, ograniczały się do traktowania MOWIS-u jako pośrednika w przekazywaniu informacji na temat realizowanego projektu oraz instytucji, wynajmującej sale. Nie uzyskano danych, na podstawie których można byłoby jednoznacznie określić jakość świadczonej przez MOWIS pomocy. Pojawily się jednak pojedyncze głosy na temat negatywnych doświadczeń organizacji, m.in.:

- udzielania błędnych lub sprzecznych informacji,
- skomplikowanych procedur związanych z zapisem na wybrane szkolenia (na przykład dokonywanie kilkietapowej rekrutacji, niedopasowanie terminów do osób, działających jako wolontariusze w organizacjach),
- sztywne i nieuzasadnione trzymanie się formularzy rejestracyjnych oraz budowy statutu (opinia osoby z wykształceniem i praktyką prawniczą).

Uczestnicy badań dostrzegali także inne słabości MOWIS-u:

- niewystarczającą liczbę pracowników w stosunku do realizowanych działań, co przekłada się na efekty pracy;
- umiejscowienie MOWIS-u w strukturze WSS, co w opinii respondentów powoduje, że ostatecznie nie posiada on samodzielności decyzyjnej, przez co marginalizowana jest jego rola (ostatecznie i tak konieczne jest poszukiwanie kontaktu z wyższym kierownictwem – dyrektorem wydziału czy pełnomocnikiem ds. polityki społecznej⁵²);
- brak jasno określonych obszarów działalności;
- oferta przeznaczona głównie dla podmiotów młodych, nieoświadczonej, natomiast organizacje z zapleczem zarówno finansowym, jak i osobowym, nie widzą dla siebie oferty, odpowiadającej ich potrzebom;
- brak strategii i planu działania w dłuższej perspektywie, co powoduje działania *ad hoc* i coroczny dobór priorytetów, bez właściwej diagnozy potrzeb:

(...) dobieranie priorytetów na dany rok opiera się na koncepcji poszczególnych osób, które wpadają na dany pomysł „może w takim roku wybierzemy ten priorytet”, a nie w oparciu o diagnozę rzeczywistych potrzeb. Są to priorytety wybierane ad hoc;

- słabą widoczność i niską świadomość istnienia instytucji wśród organizacji i mieszkańców Krakowa;
- istnienie sprzecznych opinii na temat MOWIS-u, powiązanych z brakiem aktywności w zakresie kreowania wizerunku:

MOWIS kojarzy mi się z ośrodkiem, wokół którego jest wiele kontrowersji, nie wiem dokładnie czego one dotyczą, ale słuchając

52 Z dniem 7.10.2015 r. w ramach struktur Urzędu Miasta funkcjonuje stanowisko III Zastępcy Prezydenta Miasta Kraków ds. Polityki Społecznej, Kultury i Promocji Miasta.

wypowiedzi osób, które bardziej się tym interesują – słyszałam różne opinie.

Jako inicjatywa miasta jest przeze mnie uważana za słuszną i dobrą. Tam powinny być osoby autentyczne, a nie literalne. Niekoniecznie urzędnicy.

Nic złego o MOWIS-ie nie słyszałam, ale chyba słabo się promują.

Pod względem wymiany informacji działa to fajnie, a poza tym to nie wiemy dlaczego to jest.

Pełnomocnik Prezydenta Krakowa ds. Polityki Społecznej

Na początku należy podkreślić, że zdecydowana większość trzeciosektorowych uczestników badań (75%) stwierdziła, że zna stanowisko Pełnomocnika ds. Polityki Społecznej. Zwracano jednak uwagę na incydentalny kontakt z tą instytucją (44%) – co piąta organizacja miała styczność z pełnomocnikiem przy realizacji konkretnych projektów we współpracy z Urzędem Miasta. Ponadto połowa badanych liderów przyznała, że nic nie wie na temat zakresu przypisanych Pełnomocnikowi obowiązków lub ich wiedza na ten temat pozostaje na bardzo wysokim poziomie ogólności.

W odniesieniu do osoby pełniącej funkcję pełnomocnika do lutego 2015 r. wskazywano głównie na brak przejawów dobrej woli czy podejmowania współpracy (41%) oraz negatywnie oceniano jej kompetencje oraz stosunek do organizacji pozarządowych (37%). Natomiast w wypadku nowego pełnomocnika – w tej chwili III Zastępcy Prezydenta – osoby, które miały możliwość podjęcia z nim współpracy wyrażały pozytywne opinie, wskazując na jego przychyłność, reagowanie na zgłaszane pomysły oraz podejmowanie stosownych działań. Do tego grona należały głównie organizacje, działające w obszarze ochrony zdrowia, w tym zaangażowane w prace w ramach KDO ds. zdrowia i osób niepełnosprawnych.

Warto zauważyć, że stanowiska Pełnomocnika ds. Polityki Społecznej w Krakowie nie utożsamia się ze współpracą z organizacjami pozarządowymi. Jeżeli organizacje starają się dotrzeć do pełnomocników w UMK, to częściej kierują się do tych z dokładnie opisanym zakresem obowiązków np. pełnomocnika ds. osób niepełnosprawnych. Rozmówcy podkreślali, że należałoby powołać pełnomocnika ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi. Jednak dotychczasowe doświadczenia w tym obszarze i okoliczności, związane z powołaniem stanowiska pełnomocnika ds. organizacji pozarządowych w 2010 r., które w krótkim czasie po wyborach samorządowych zostało zlikwidowane, wpływają na brak przekonania, że jest to możliwe⁵³. Wiele organizacji pozarządowych podziela tę opinię.

Krakowska Rada Działalności Pożytku Publicznego (KRDPP)

O istnieniu Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego słyszało ponad 90% rozmówców, zaś 20% przyznało, że nie wie, kto w niej zasiada. Procedury wyboru do KRDPP są znane wśród przedstawicieli organizacji pozarządowych, a przynajmniej dotarły do nich informacje na ten temat. Okazuje się, że niestety co trzecia badana organizacja pozarządowa nie podejmowała do tej pory współpracy z KRDPP. Równocześnie tyle samo organizacji miało możliwość współdziałania z podmiotami, wchodzącymi w jej skład. Stąd wyraźnie można dostrzec pewną polaryzację trzeciego sektora w Krakowie – mamy tutaj aktywne w relacjach z KRDPP organizacje, mamy także takie, które nie współpracują ani z UMK, ani z KRDPP.

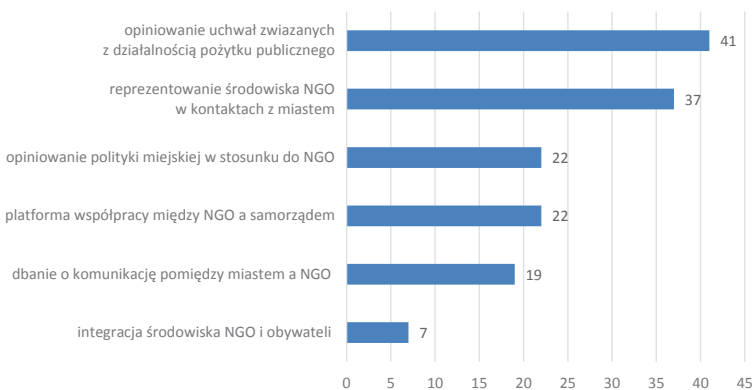
Ponad 40% badanych organizacji uznało, że KRDPP pełni funkcję głównie fasadową. Co interesujące, stanowisko to reprezentują głównie

53 Zarządzenie Nr 1590/2010 Prezydenta Miasta Krakowa w sprawie szczegółowego zakresu działania, uprawnień i obowiązków Pełnomocnika Prezydenta Miasta Krakowa ds. Organizacji Pozarządowych, uchylone Zarządzeniem Nr 24/2011 Prezydenta Miasta Krakowa z dnia 13.01.2011 w sprawie utraty mocy obowiązującej niektórych zarządzeń, pełnomocnictw i upoważnień Prezydenta Miasta Krakowa dotyczących Pełnomocników Prezydenta Miasta Krakowa.

osoby mające kontakt z Radą. Ponadto 44% osób stwierdziło, że właściwie nic nie wiedzą na temat działalności rady oraz efektów jej prac⁵⁴.

Wśród zadań, jakie w opinii rozmówców pełni (lub powinna pełnić) Rada, wskazano następujące obszary: opiniowanie uchwał, związanych z działalnością pożytku publicznego, reprezentowanie trzeciego sektora w kontaktach z miastem i opiniowanie polityki prowadzonej przez UMK (rysunek 2.9). Te trzy najczęściej wskazywane przez rozmówców obszary aktywności KRDDPP wymieniali także reprezentanci organizacji, które wchodzi w jej skład i biorą czynny udział w pracach rady.

Rysunek 2.9. Zakres najczęściej przypisywanych zadań KRDDPP (w procentach).

Źródło: Opracowanie własne na podst. analizy wywiadów z przedstawicielami organizacji pozarządowych. Rozmówcy wskazywali więcej niż jedną odpowiedź.

Liderzy organizacji pozarządowych, które wzięły udział w badaniu, sformułowali także uwagi dotyczące funkcjonowania KRDDPP, w szczególności:

⁵⁴ Analizę działalności RDPP przeprowadził zespół opracowujący Raport z ewaluacji Wieloletniego Programu Współpracy Gminy Miejskiej Kraków z organizacjami pozarządowymi na lata 2012-2014, Fundacja Biuro Inicjatyw Społecznych, Kraków 2014.

- słaby dostęp do informacji na temat jej działalności, wynikający z niskiej aktywności rady w tym zakresie,
- brak spójności podejmowanych działań,
- ograniczona inicjatywa w stosunku do krakowskich organizacji, a nawet podkreślany przez niektórych liderów brak jakiegokolwiek inicjatywy w nawiązywaniu kontaktów z trzecim sektorem,
- izolacja rady w stosunku do małych organizacji pozarządowych, w tym stowarzyszeń zwykłych,
- ograniczony zakres kompetencji i brak realnego wpływu rady na kształtowanie polityk miejskich oraz aktów prawnych.

Komisje Dialogu Obywatelskiego (KDO)

KDO okazały się najmniej rozpoznawalne wśród badanych, jednocześnie w opinii respondentów stanowią one instytucjonalną formę rozwijania dialogu obywatelskiego (74%). Co ważne – to w nich krakowski trzeci sektor upatruje możliwości osiągnięcia realnych efektów współpracy.

Połowa rozmówców była w stanie wymienić z nazwy istniejące Komisje Dialogu Obywatelskiego, a wśród najczęściej wskazywanych znalazły się KDO ds. kultury oraz środowiska. Przedstawiciele organizacji wskazywali, że są one dostrzegane w środowisku oraz uznawane za najprężniej działające. Jednak badani byli w stanie wymienić co najwyżej 2-3 komisje. Natomiast KDO ds. bezpieczeństwa – najmłodsza z nich – ani razu nie została wymieniona, co więcej – jej istnienie wzbudzało największe zaskoczenie wśród rozmówców⁵⁵.

Połowa badanych liderów potrafiła wskazać ogólny zakres aktywności KDO, przy czym często nie należeli oni do żadnej komisji. O KDO w Krakowie potrafią dużo powiedzieć ci liderzy, których organizacje spotkały się w swojej działalności z aktywnością Komisji, bądź same były zainteresowane jej powołaniem. Ponadto 41% badanych uznało, że jest to sformalizowane ciało partycypacyjne. Jednak tylko co czwarty rozmówca potrafił określić zakres ich kompetencji, podając,

55 Skład komisji - zob. załącznik 4 na końcu książki.

że jest to przede wszystkim konsultowanie i opiniowanie dokumentów, związanych z obszarem ich działalności (np. z zakresu zarządzania zielenią, ochroną zdrowia czy kultury).

Wśród przedstawicieli trzeciego sektora utrwaliło się wyobrażenie KDO jako forum przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz miasta, mające na celu wpływanie na wybrane polityki, decyzje dotyczące rozwoju, a także służące wymianie wiedzy i uczenia się stylu pracy obu sektorów.

Przyczyn tak niewielkiej liczby KDO liderzy krakowskich organizacji upatrują głównie w słabej motywacji organizacji oraz bardzo proceduralnym, wręcz formalistycznym stosowaniu zapisów przez Urząd. Niektórzy badani, posiłkując się własnym doświadczeniem w pracach wybranych komisji, a także lekturą sprawozdań, jakie są udostępniane na stronach Urzędu, twierdzili, że aktywność KDO jest niewystarczająca, a w niektórych przypadkach – znikoma. Są one jednak lepiej oceniane przez reprezentantów organizacji pozarządowych, niż Krakowska Rada Działalności Pożytku Publicznego, o której 41% podmiotów mówiło wprost, iż pełni jedynie fasadową rolę:

Natomiast ta miejska [KRDPP – przyp. badacza], w ocenie ze strony komisji, z perspektywy prowadzonych obrad, działań, głosowań i konsultacji i jak przełożyło się to na ich efekt... Ten wy-nik nie będzie jednak korzystny dla KRDPP na poziomie miasta.

Również część organizacji, w tym m.in. te, którym udało się powołać KDO, wskazywała, że ich powstanie nierzadko uzależnione jest od woli politycznej osób reprezentujących urząd:

(...) pod warunkiem, że jest wola polityczna na dialog. Jeśli jej nie ma, to osoby, które reprezentują wydział w tej komisji z komórki, do której jest przypisane KDO, to wówczas takie osoby czują się w obowiązku pilnowania interesu prezydenta i w ogóle w żaden dialog z nikim nie wchodzi (...).

Podkreślano także konieczność zwiększenia roli KDO działających przy Urzędzie, a na pewno traktowanie ich w sposób otwarty przez stronę publiczną. Jako „otwartość” rozumiano przede wszystkim uczestnictwo urzędników w posiedzeniach KDO, odpowiadanie na zaproszenia pełnomocników prezydenta i/lub dyrektorów poszczególnych wydziałów oraz uwzględnianie uwag, opinii, wniosków komisji w procesie decyzyjnym. Wskazywano także na ograniczenia finansowe i organizacyjne, które komisjom utrudniają realizację zadań, m.in. korzystanie z ekspertyz, konsultowanie aktów prawa i docieranie z informacjami do innych organizacji pozarządowych, uczestniczenie w pracach komisji i zespołów, powoływanych w ramach realizacji konkretnych zadań.

Ponadto negatywnie oceniano przepisy, regulujące funkcjonowanie KDO. Wymieniano m.in. zapisy, dotyczące umocowania komisji przy wybranej komórce urzędu, odpowiedzialnej merytorycznie za zakres działalności, jaką komisja chciałaby się zajmować. Te bowiem (w opinii badanych) ostatecznie utrudniają, a w niektórych przypadkach – całkowicie uniemożliwiają powołanie KDO⁵⁶. Zwrócono także uwagę na to, iż pierwotnie powoływanie komisji nie miało wiązać się ze ściśle określonym obszarem, działalnością branżową, lecz raczej z określoną problematyką – tematem, który wymaga podjęcia przez zainteresowane strony:

Był pomysł, żeby były [komisje – przyp. badacza] interdyscyplinarne, by włączały radnych, by nie był to tylko podmiot

56 Przypadek podmiotów, chcących powołać komisję, która według urzędników nie mogła (ze względu na zakres tematyczny) zostać przypisana do konkretnej komórki w Urzędzie. Sprawa trafiła do Rzecznika Praw Obywatelskich. Według organizacji efektem była zmiana regulaminu, wprowadzająca zapis pkt. 6: „Jeśli zakres tematów powoływanej KDO obejmuje jednocześnie działania podejmowane przez różne merytorycznie wydziały/biura/miejskie jednostki organizacyjne, wniosek kieruje się do Prezydenta Miasta Krakowa, który wskazuje właściwego Pełnomocnika lub Zastępcę Prezydenta Miasta Krakowa, przy którym KDO zostanie utworzone”.

do komunikacji z konkretnym wydziałem. Przecież pierwsze KDO dotyczyło rewitalizacji Nowej Huty... a nie mamy wydziału ds. Nowej Huty... to miało być forum wymiany... Idea była taka, żeby nie były branżowe. A interpretacja poszła w kierunku branżowego podejścia.

WNIOSKI I REKOMENDACJE

Na podstawie zaprezentowanych w niniejszym raporcie badań można wskazać najważniejsze wnioski odnoszące się do wiedzy, rozumienia i sposobu oceniania dialogu obywatelskiego przez krakowskie organizacje pozarządowe.

Dialog obywatelski i konsultacje społeczne

- Występuje polaryzacja opinii liderów organizacji pozarządowych na temat dialogu obywatelskiego: ci, którzy uważają, że dialog istnieje, wskazują na jego poważne ułomności, są też i tacy liderzy trzeciosektorowi, którzy twierdzą, że w ogóle nie ma w Krakowie dialogu obywatelskiego;
- Organizacje pozarządowe podkreślają nadal niską świadomość możliwości udziału w dialogu obywatelskim wśród mieszkańców oraz części organizacji. Niskie zaangażowanie lokalnej społeczności może wynikać z błędów komunikacyjnych, niskiej wiedzy oraz z braku poczucia sprawstwa. Organizacje pozarządowe postulują poprawę komunikacji ze strony Urzędu, w tym procesów informowania o bieżących i planowanych działaniach,

- a także podejmowania działań z zakresu edukacji na temat dialogu obywatelskiego. Edukacja powinna być realizowana przez projekty, które będą skierowane do konkretnych grup odbiorców, z uwzględnieniem ich specyfiki i oczekiwań;
- Coraz bardziej istotna wydaje się potrzeba włączania w procesy dialogu ruchów nieformalnych i oddolnych inicjatyw społecznych, które nie mieszczą się w dotychczas funkcjonującym schemacie współpracy;
 - Konsultacje społeczne w Krakowie są oceniane w dużej mierze negatywnie przez organizacje pozarządowe;
 - Najwięcej negatywnych opinii na temat konsultacji społecznych odnosi się do kwestii wykorzystania ich wyników – panuje powszechne przekonanie, że UMK lekceważy lub nic nie robi z wynikami konsultacji, co w efekcie powoduje zniechęcenie mieszkańców i trzeciego sektora do całego procesu konsultacyjnego;
 - Wiele mankamentów, które wymieniają organizacje w procesie konsultacji społecznych w Krakowie, dość łatwo można zniwelować, doskonaląc określone procedury i poprawiając „technikę procesu”: czas i miejsce konsultowania, wysyłanie informacji, jasność i precyzyjność dokumentów itp.

Budżet obywatelski

- Komunikowanie na temat budżetu obywatelskiego w Krakowie jest bardzo słabe, w szczególności informowanie o kalendarzu wydarzeń i harmonogramach. Strona internetowa www.ngo.krakow.pl czy też BIP nie pełnią w tej sprawie swojej funkcji. Brakuje promocji rezultatów wdrażania budżetu obywatelskiego, głównie stałej aktualizacji stron internetowych na temat przebiegu prac dotyczących realizowanych projektów;
- Istnieje paląca potrzeba przygotowania tzw. mapy komunikacyjnej dla budżetu obywatelskiego – określenie głównych podmiotów, biorących udział w przepływie informacji, związanych z organizacją tej formy dialogu obywatelskiego;

- Przydatne dla popularyzacji idei budżetu partycypacyjnego w Krakowie byłoby stworzenie sieci podmiotów zaangażowanych – zbudowanie bazy kontaktowej (w postaci profili w mediach społecznościowych, stron www, adresów mailowych organizacji rozpoznawalnych w środowisku), w celu przesyłania informacji na temat bieżących działań, związanych z budżetem obywatelskim i konsultacjami społecznymi.

Komunikacja z organizacjami pozarządowymi

- W zbyt małym stopniu w komunikacji o dialogu obywatelskim wykorzystane są media miejskie, a rzadkością jest udostępnienie w nich miejsca tematom działalności organizacji pozarządowych;
- Istnieją pewne kłopoty z przejrzystością i aktualnością treści na stronie www.ngo.krakow.pl;
- Potrzebna jest poprawa bazy organizacji, zamieszczonych na stronie www.ngo.krakow.pl – dopracowanie jej i aktualizacja oraz uzupełnienie informacji na temat organizacji pozarządowych działających na terenie Krakowa;
- Istnieje konieczność skoordynowania działań między MOWIS-em, www.dialogspoleczny.krakow.pl, a Centrum Obywatelskim, gdyż zdarza się dublowanie spotkań czy konsultacji.

Instytucje dialogu obywatelskiego w mieście

- Organizacje pozarządowe wskazują na rozdrobnienie, niejasny podział kompetencji i brak skoordynowanej polityki współpracy z organizacjami pozarządowymi w ramach struktury urzędu – podkreślają brak pełnomocnika ds. organizacji pozarządowych oraz niski zakres decyzyjności pozostałych pełnomocników czy doradców. W efekcie trudno prowadzić skoordynowany dialog obywatelski;
- Brakuje spójnego systemu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz realizacji dialogu obywatelskiego, mimo obowiązywania Zarządzenia Prezydenta Miasta Krakowa w sprawie

koordynacji i współpracy Gminy Miejskiej Kraków z organizacjami pozarządowymi oraz usprawnienia przepływu informacji zewnętrznej i wewnętrznej dotyczącej tej współpracy⁵⁷.

- Rygorystyczne procedury i specyficzne technikalnia ze strony urzędu wpływają na rezygnację organizacji z podejmowania współpracy. Kultura organizacyjna i tryb pracy w UMK jest odmienny niż praca w trzecim sektorze, stąd problemem stają się godziny przyjęć czy spotkań;
- Najlepiej rozpoznawana instytucja UMK to MOWIS, potem kolejno: KRDP, KDO, Pełnomocnik ds. Polityki Społecznej.
- Najsłabiej i najsurowiej zostało ocenione stanowisko oraz zakres zadań pełnomocnika. Przede wszystkim negatywne opinie dotyczyły osoby do niedawna piastującej to stanowisko. Mimo zmian personalnych okazuje się, że stanowisko to nadal nie jest kojarzone ze współpracą z organizacjami pozarządowymi. Wskazywano na potrzebę spotkania z organizacjami pozarządowymi na neutralnym gruncie np. w siedzibie Centrum Obywatelskiego poza godzinami pracy urzędu – możliwość wykorzystania pisemnego zaproszenia, wystosowanego przez samego zastępcę i w efekcie ograniczenie jego „anonimowości” dla krakowskiego trzeciego sektora.

Miejski Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych (MOWIS)

- Działalność MOWIS jest oceniana pozytywnie w kontekście raczej negatywnej opinii na temat polityki miasta wobec organizacji pozarządowych. MOWIS jest uznawany za potrzebny, jednak dostrzeżono konieczność zwiększenia zakresu jego kompetencji oraz kadr.

⁵⁷ Zarządzenia Nr 3373/2014 Prezydenta Miasta Krakowa z dnia 24.11.2014 r. w sprawie koordynacji i współpracy Gminy Miejskiej Kraków z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz usprawnienia przepływu informacji zewnętrznej i wewnętrznej dotyczącej tej współpracy.

- MOWIS traktowany jest jako jedna z nielicznych jednostek UMK, która ma potencjał, by przełamać panującą wśród badanych organizacji opinię o negatywnym nastawieniu miasta do organizacji pozarządowych. Podkreślano jednak, że bez zmiany stosunku i nastawienia osób decyzyjnych, zmiany w sferze dialogu obywatelskiego nie będą następowały;
- W ramach działań MOWIS-u organizacje pozarządowe wskazują na potrzebę:
 - » realizacji szkoleń dostosowanych do organizacji pozarządowych, świadczenie bardziej rozbudowanych usług i doprecyzowanie oferty na rzecz trzeciego sektora;
 - » zmiany i ujednoczenie procedur konkursowych, w tym zamieszczania harmonogramu planowanych konkursów, układania planu działań i harmonogramu ogłoszeń z wyprzedzeniem;
 - » opracowania listy koordynatorów ds. kontaktu z trzecim sektorem w poszczególnych wydziałach UMK w celu ułatwienia wzajemnych kontaktów;
 - » podejmowania współpracy przy realizacji konferencji, seminariów, jak również udostępniania przestrzeni na realizację trzeciosektorowych wydarzeń;
 - » aktualizacji informacji, dotyczących konkursów, konsultacji, świadczonej pomocy, organizowanych szkoleń.

Krakowska Rada Działalności Pożytku Publicznego (KRDPP)

- Krakowska Rada Działalności Pożytku Publicznego nie jest w opinii organizacji pozarządowych główną reprezentacją interesów sektora;
- Podkreśla się brak spójności działań rady, brak informacji na temat jej aktywności;
- Badani członkowie KRDPP podkreślają odczuwalny brak wsparcia ze strony organizacji pozarządowych działających w Krakowie, słaby odzew na kierowane do nich pytania, zgłoszenia itp.

Komisje Dialogu Obywatelskiego (KDO)

- Komisje Dialogu Obywatelskiego są dla organizacji pozarządowych instytucjami, pozwalającymi potencjalnie na rzeczywiste działania w ramach dialogu obywatelskiego. Wyraźnie jednak – tylko w opinii organizacji działających w poszczególnych komisjach. Te organizacje, które nie działają w KDO, postulują większe zaangażowanie przedstawicieli komisji w sprawy sektora.
- KDO są podstawą dialogu obywatelskiego, gdyż dają możliwość wzmocnienia głosu środowiska, wypracowania wspólnego stanowiska, rozwiązań, propozycji dla miasta w zakresie wybranych polityk miejskich. Jednocześnie są traktowane przez niektóre organizacje jako platformy integracji trzeciego sektora, wymiany wiedzy;
- Organizacje pozarządowe dostrzegają wśród urzędników – dzięki pracom w KDO – zmiany postaw na bardziej otwarte, jak również podkreślają konieczność pracy nad zaufaniem, wypracowanym m.in. podczas spotkań KDO.
- Organizacje postulują możliwość udoskonalenia i zakresu działania KDO: wprowadzenie mechanizmu finansowania ekspertyz, szerszych konsultacji itp., nawiązanie stałej współpracy z radnymi miasta i dzielnic, jak również komisjami Rady Miasta, doprecyzowanie obszarów działania poszczególnych KDO.

CZĘŚĆ III. DIALOG OBYWATELSKI I ZJAWISKA POKREWNE. MAPA INTERAKCJI KOMUNIKACYJNYCH W KRAKOWIE I WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM

ZAŁOŻENIA, METODOLOGIA, PRZEBIEG BADAŃ

Celem badania było stwierdzenie, czy (i w jaki sposób) media lokalne w Krakowie informują i edukują obywateli w sprawach dotyczących dialogu obywatelskiego oraz związanych z nim instytucji i procesów komunikacyjnych. Jakość dialogu obywatelskiego i – szerzej – jakość procesów komunikacyjnych pomiędzy różnymi instytucjami i organizacjami w mieście, a także jakość dialogu pomiędzy tymi instytucjami a obywatelami stanowi bowiem podstawę procesów demokratycznych, a także w istotny sposób wpływa na warunki życia obywateli.

Już wstępna lektura materiału wykazała niewielką obecność pojęcia dialogu obywatelskiego oraz pojęć pokrewnych w krakowskich mediach lokalnych. Na podstawie wstępnej lektury należało się

spodziewać dużej dyspersji lub wręcz nieobecności w tekstach dziennikarskich przywołanych *explicite* pojęć i terminów związanych z dialogiem obywatelskim.

Zauważono jednocześnie, iż materiały dziennikarskie zawierały pewną liczbę doniesień o rozmaitych przykładach dialogu obywatelskiego lub innych, pokrewnych zdarzeniach komunikacyjnych, a także działaniach podmiotów, zaangażowanych w komunikację wokół istotnych spraw miejskich, jednak bez używania wprost wyrażen i pojęć związanych ze sferą dialogu obywatelskiego.

Zdecydowano zatem, że cel badań musi być rozszerzony do analizy medialnego obrazu wszelkich działań komunikacyjnych, rozgrywających się w Krakowie pomiędzy podmiotami istotnie zaangażowanymi w dialog obywatelski oraz w poszukiwanie i negocjowanie rozwiązań problemów miejskich. Miało to ukazać główne dziedziny, którym poświęcają uwagę media lokalne, oraz usytuować dialog obywatelski na tle struktury miejskich procesów komunikacyjnych.

Planowane rezultaty badań stanowić miały:

1. projekt badawczy ujmujący medialną reprezentację wydarzeń medialnych w Krakowie w wymiarze diachronicznym i porównawczym;
2. zestaw porad praktycznych dla instytucji, zaangażowanych w procesy komunikacyjne w mieście, dotyczący sprawnego i efektywnego używania mediów lokalnych w procesach komunikacyjnych i do informowania ogółu mieszkańców. W szczególności założono, iż możliwe będzie wskazanie obszarów działań informacyjnych i edukacyjnych, jakie mogą podejmować odpowiedzialne za dialog obywatelski podmioty w Krakowie, by doprowadzić do bardziej pogłębionej i właściwej prezentacji pojęcia i problematyki dialogu obywatelskiego.

Pytania badawcze brzmiały następująco:

Czy media lokalne w Krakowie:

- a) ujmują wydarzenia w mieście i powiatach w kategoriach interakcji, dialogu, negocjacji, uzgadniania stanowisk, czy też w kategoriach konfliktu i ścierania się racji?
- b) piszą o dialogu obywatelskim, używając właściwej terminologii i przywołując nazwy zaangażowanych węgł podmiotów?
- c) piszą o dialogu obywatelskim, jednak bez używania odpowiedniej terminologii i/lub nie przywołując nazw zaangażowanych podmiotów?
- d) nie piszą wcale na temat dialogu obywatelskiego?

W celu uzyskania odpowiedzi na wyżej wymienione pytania przeprowadzono ilościową analizę zawartości. Badaniom poddano publikacje:

- w trzech ukazujących się w Krakowie gazetach drukowanych: „Gazecie Krakowskiej”, „Dzienniku Polskim” oraz „Gazecie w Krakowie” – dodatku lokalnym do „Gazety Wyborczej”;
- w portalach internetowych, poświęconych problematyce miejskiej: Magiczny Kraków, Love Kraków, Kraków Nasze Miasto (materiały kwalifikowano do badań na podstawie ich umiejscowienia pod zakładkami *Aktualności* lub *Zdarzenia*);
- w wydaniach „Kroniki Krakowskiej” – serwisu informacyjnego TVP Kraków (analizowano serwisy zarchiwizowane na stronie internetowej Kroniki);
- w Radiu Kraków (analizowano materiały zarchiwizowane na stronie internetowej Radia, pod zakładkami *Aktualności* lub *Zdarzenia*).

Próba obejmowała jeden tydzień konstruowany w maju oraz jeden tydzień ciągły w czerwcu 2015 roku – w sumie 11 dni.

Należy zaznaczyć, że o ile taki rozmiar próby pozwala na wnioskowanie co do ogólnych tendencji występujących w badanym okresie, o tyle osiągnięcie pełnego obrazu zjawiska oraz statystyczna wiarygodność są możliw dopiero po przeprowadzeniu badań w dłuższym

wymiarze czasu, w miarę możliwości – po kilkukrotnym powtórzeniu badań w podobnych do opisywanego okresach, w odstępach kilkumiesięcznych. Dlatego opisywane badanie ma jedynie charakter pilotażowy.

Jednostką rejestracji była cała publikacja dziennikarska. Do analizy kwalifikowano wszystkie te publikacje, w których była mowa o wydarzeniu medialnym (lista możliwych wydarzeń, zwanych także interakcjami komunikacyjnymi – zob. klucz kategoryzacyjny), które zlokalizowane było w Krakowie oraz gminach województwa małopolskiego – pod warunkiem, że w wydarzeniu tym (interakcji) brały udział co najmniej dwa z wymienionych w kluczu kategoryzacyjnym podmiotów (z wyłączeniem dziennikarza – autora publikacji).

Przyjęcie tak szerokiego zakresu geograficznego (nie tylko Kraków, lecz także gminy) spowodowane był przypuszczeniem, że udział problematyki komunikowania obywatelskiego w doniesieniach z gmin województwa małopolskiego może być większy, niż w informacjach o procesach komunikacyjnych, rozgrywających się w samym Krakowie – a to za sprawą osobistego zaangażowania dziennikarzy w gminach w lokalne zdarzenia (przypuszczenie to nie w pełni potwierdziło się w trakcie badań). Żeby to zweryfikować, a także uzyskać wstępną wiedzę o różnicach pomiędzy informacjami o procesach komunikacyjnych w mieście i w gminach, do badań włączone zostały także doniesienia dziennikarskie i informacje o procesach komunikacyjnych, odbywających się poza obrębem Miasta Krakowa (w gminach województwa małopolskiego).

Wstępnej kwalifikacji do badań poddano 1014 tekstów pisanych oraz 130 materiałów audiowizualnych. W przygotowaniu materiału brano pod uwagę informacje, relacje reporterskie i reportaże oraz publicystykę. Wyłączono z badań recenzje i wiadomości kulturalne oraz całe działy sportowe analizowanych dzienników.

Próba publikacji prasowych w trzech gazetach drukowanych: „Gazecie Krakowskiej”, „Dzienniku Polskim” oraz „Gazecie w Krakowie”

– dodatku lokalnym do „Gazety Wyborczej”⁵⁸ – objęła w sumie 902 teksty; do analizy, na podstawie kryteriów wskazanych w operacjonalizacji, zakwalifikowano 95 tekstów dziennikarskich w prasie drukowanej: 18 w GW, 26 w GK oraz 51 w DP. Zdarzeniom komunikacyjnym, związanym z problematyką miejską i lokalną, poświęcone było zatem około 10,5% materiałów prasowych.

W badanym okresie zlokalizowano także 42 publikacje na temat rozmaitych zdarzeń komunikacyjnych w portalach internetowych Magiczny Kraków (13), Love Kraków (16), Kraków Nasze Miasto (14)⁵⁹. Wobec faktu, że w badanym okresie w portalach tych opublikowano w sumie 204 teksy, tagowane jako zdarzenia i aktualności, wymiarom komunikacyjnym zdarzeń, komunikowaniu pomiędzy obywatelami i instytucjami w mieście poświęcone zostało około 20% materiałów zamieszczonych w tych portalach.

W wydaniach internetowych „Kroniki Krakowskiej” 26 spotów audiowizualnych i informacji czytanych zawierało odniesienia do zdarzeń komunikacyjnych; w tym czasie „Kronika” emitowała w swoich wydaniach 130 spotów i informacji, zatem wymiarom komunikacyjnym poświęcone było 20% materiałów.

Wreszcie, na stronach internetowych Radia Kraków na 70 zamieszczonych tam informacji znaleziono jedynie 5 takich, które dostarczały wiedzy o zdarzeniach komunikacyjnych.

58 W dalszym ciągu opracowania używamy skrótów: GW – „Gazeta w Krakowie / Wyborcza”, DP – „Dziennik Polski”, GK – „Gazeta Krakowska”.

59 W dalszym ciągu opracowania używamy skrótów MK – *Magiczny Kraków*, LK – *Love Kraków*, KNM – *Kraków Nasze Miasto*.

INTERAKCJE, KOMUNIKACJA I DIALOG OBYWATELSKI W PRASIE LOKALNEJ – WYNIKI BADAŃ

Jak już wspomniano, do analizy, na podstawie kryteriów wskazanych w operacjonalizacji zakwalifikowano 95 publikacji prasowych: 18 w GW, 26 w GK oraz 51 w DP. 72 tekstom towarzyszyły ilustracje, 16 redakcja opatrzyła dodatkowymi zapowiedziami na okładkach. 9 publikacji miało charakter czysto informacyjny, aż 75 zaliczało się gatunkowo do reportaży i gatunków pokrewnych, tylko w dwóch przypadkach interakcje komunikacyjne poddane zostały refleksji publicystycznej. Wynik ten wskazuje prawdopodobnie na to, że dziennikarze dopiero wówczas zwracają większą uwagę na procesy informowania i wymiany komunikacyjnej, gdy mogą poświęcić opisowi zdarzeń więcej czasu i uwagi. W materiałach informacyjnych nie uwzględniają natomiast aspektów dialogowych i komunikacyjnych.

Wszystkie publikacje były autorstwa własnych dziennikarzy redakcji; redakcje zatem nie odwoływały się tu do przedruków, ale też nie korzystały z informacji agencyjnych ani – co bardzo ważne – z publikacji autorstwa ekspertów. Eksperti nie byli też przywoływani jako uczestnicy procesów komunikacyjnych.

Charakter interakcji komunikacyjnych

Przyjęto, iż interakcje komunikacyjne, opisywane w analizowanych publikacjach, mogą mieć rozmaity charakter – lista możliwości zawarta została w kluczu i instrukcji kodowej. Autorów badań w największym stopniu interesowało jednak, czy opisywane procesy komunikacyjne mają charakter konfliktowy czy też negocjacyjny. Z jednej strony zatem w badanym materiale poszukiwano wydarzeń komunikacyjnych, takich jak spotkanie (informacja, wymiana stanowisk, brak komponentu decyzyjnego lub konsultacyjnego), konsultacja społeczna,

debata, negocjacje, uzgadnianie stanowisk, dochodzenie do wspólnego stanowiska, korespondencja, szkolenia, trening, wnioskowanie przez obywateli lub też konflikt, spór, kłótnia, kontrowersje, skargi, zażalenia, jednostronne decyzje instytucji i organizacji, proces sądowy, protest bez komponentu przemocy lub z jej udziałem (manifestacja, pikiet itp.).

Klucz uwzględniał również takie zdarzenia komunikacyjne, które mogą stanowić komponent procesów budowania więzi społecznych, nie zawierają jednak elementu decyzyjnego – przemówienie publiczne, kazanie, nabożeństwo, hołd, celebracja, pogrzeb, uczczenie (kogoś lub czegoś), zbiórka pieniędzy, gra miejska, konkurs, zabawa, zbiorowe wydarzenie o charakterze rozrywkowym (np. bal, festyn, juwenalia itp.).

W analizowanym materiale, złożonym z 95 publikacji, dziennikarze opisywali łącznie 128 zdarzeń komunikacyjnych. Znalazło się w nim 19 zdarzeń o charakterze konfliktu (sporu, kłótni, kontrowersji); również 19 tekstów zawierało opis różnych negocjacji i uzgadniania stanowisk. Dziennikarze dość konsekwentnie donosili też o skargach i zażaleniach mieszkańców na rozmaite zjawiska. Istotne miejsce wśród opisywanych przez krakowską prasę zdarzeń komunikacyjnych miały też jednak zdarzenia o charakterze zabawowym i rozrywkowym (18). Znalazło się miejsce także na hołdy i celebacje (9). Pozostałe zdarzenia komunikacyjne o różnym charakterze pojawiały się w badanym materiale po 4-5 razy lub rzadziej.

Można z tego wnioskować, że dynamika konflikt–koncyliacja w sferze komunikowania w Krakowie i okolicach jest, w optyce krakowskiej prasy, raczej wyrównana. Obraz jednak staje się bardziej wyrazisty, gdy zagregować wyniki, dotyczące zdarzeń ze sfery konfliktu, ze sfery koncyliacji i ze sfery rozrywki.

Ogólna suma interakcji o charakterze negocjacyjnym i koncyliacyjnym, takich, w których ważne sprawy lokalne są omawiane, dyskutowane, negocjowane, poszukiwane są rozwiązania itd. wyniosła 42. Odnotowanych zdarzeń komunikacyjnych o wymiarze konfliktu i kontrowersji było zaś w badanym materiale prasowym 49. Było ich zatem

wyraźnie więcej. Należy jednak dodać, że 39 z odnotowanych zdarzeń były to wydarzenia o społecznie integrującym charakterze.

Czy odnotowano różnice między gazetami? Niewielka próba sprawia, iż wnioski o charakterze statystycznym mogą jedynie wskazywać raczej na ogólną tendencję w materiale. Dopiero po dłuższym czasie powtarzanych, okresowych badań możliwe będzie precyzyjne wykazanie różnic pomiędzy redakcjami. Wyniki tego projektu wskazują zatem na obecnym etapie raczej na ogólny sposób ujmowania procesów komunikacyjnych przez prasę lokalną.

Tematyka interakcji komunikacyjnych

Jaki był temat opisywanych interakcji komunikacyjnych? Do jakiej sfery działalności obywateli i/lub instytucji miejskich się one odnosiły? Tabela 3.1 wskazuje na główne sfery zainteresowania prasy.

Tabela 3.1. Obszary zainteresowania prasy

Tematyka zdarzenia komunikacyjnego	Liczba publikacji
wydatki z budżetu miejskiego lub samorządowego	25
kultura	25
bezpieczeństwo i ochrona obywateli	25
budowa lub odnowienie infrastruktury miejskiej / budowlanej	21
styl życia, obyczajowość	17
porządek, czystość, estetyka przestrzeni publicznej	15
pomoc społeczna, działania charytatywne, wsparcie jednostek i grup marginalizowanych	15
infrastruktura i rozwiązania komunikacyjne	14
wartości patriotyczne i narodowe	13
ochrona środowiska naturalnego	12
sport	12
rozrywka	12
przestrzenie zielone i rekreacyjne	11
religia	9

Tematyka zdarzenia komunikacyjnego	Liczba publikacji
edukacja	6
ochrona zdrowia	4
sądy i więzienia	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań

Prasa lokalna interesują się zatem w największym stopniu procesami komunikacyjnymi, dotyczącymi infrastruktury miejskiej – komunikacyjnej, budowlanej, terenów zielonych (w sumie około 50 publikacji), wydatków z budżetu miejskiego, bezpieczeństwa obywateli oraz kultury.

Uczestnicy interakcji komunikacyjnych

Kto jednak – w ujęciu prasy – jest najczęstszym uczestnikiem opisywanych wydarzeń komunikacyjnych? To, co może najbardziej zaskakuje, to opis procesów komunikacyjnych w kategoriach przede wszystkim działania indywidualnych obywateli (w 26 publikacjach), indywidualnych przedsiębiorców (23) oraz spontanicznie zawiązanych grup obywateli, komunikujących się w rozmaitych sprawach (26). Być może świadczyłoby to o istnieniu aktywnej sfery publicznej, gdyby nie to, że (w ujęciu prasy) komunikowanie to odbywa się przy wyraźnej nieobecności organizacji i instytucji oraz władz miejskich. W analizowanych wydarzeniach komunikacyjnych odnotowano udział Rady Miasta (9), Prezydenta Miasta (6), wojewody (6), samorządów i radnych dzielnicowych (5), policji (6). Sporadycznie odnotowywana jest działalność Kościoła katolickiego (raptem trzykrotnie). W publikacjach, dotyczących sfery komunikacji w mieście, nie są wymieniane: MOWIS, Pełnomocnik Prezydenta Miasta Krakowa ds. Polityki Społecznej, Krakowska Rada Działalności Pożytku Publicznego czy Komisje Dialogu Obywatelskiego. To nie znaczy, że lista podmiotów zaangażowanych w procesy komunikacyjne w mieście jest uboga – oprócz wymienionych w kluczu podstawowych „graczy” odnotowano 48 rozmaitych podmiotów, zaangażowanych w procesy komunikacyjne – szkoły, redakcje, firmy, jedna organizacja pozarządowa, OSP,

straż miejska, ZIKiT, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska, Małopolska Organizacja Turystyczna, Centrum ds. Zsyłek, Korpus Obrony Wyborów, Stowarzyszenie Wspólnota Polska, Zarząd Rzemiosła, Zarząd Infrastruktury Sportowej, Małopolski Zespół Parlamentarny i wiele innych. Nie występują jednak w tym prasowym opisie procesów komunikacyjnych te instytucje, które są oficjalnie powołane do prowadzenia i inicjowania dialogu obywatelskiego w mieście.

Próba stwierdzenia, czy instytucje i organizacje miejskie są w optyce prasowej przedstawiane jako aktywne, podmiotowe, czy jako inicjatorzy działań i dyskusji lub decydenci, czy wreszcie jako bierni obserwatorzy – musi poczekać na czas, gdy dziennikarze prasowi będą wyraźniej identyfikowali udział tych podmiotów w procesach komunikacyjnych w mieście.

Terminologia i nazewnictwo

Nieobecność ważnych instytucji w tym dyskursie wiąże się w integralny sposób z całą sferą terminologii i języka, którego dziennikarze używają, opisując wydarzenia medialne. W badanym materiale, przy okazji analizy interakcji komunikacyjnych, poszukiwano terminów i określeń, związanych ze sferą komunikacji oraz dialogu obywatelskiego – jak samorząd, organizacja pozarządowa, społeczność lokalna, obywatel, konsultacje społeczne, debata, dialog obywatelski, budżet obywatelski lub partycypacyjny, sfera publiczna, społeczeństwo obywatelskie, polityka społeczna, strategia rozwoju. W całym analizowanym materiale jeden raz wystąpiło wyrażenie „społeczność lokalna”, jeden raz mowa była o budżecie partycypacyjnym, jeden raz – o organizacji pozarządowej.

Dziennikarze prasowi piszą zatem o dialogu, koncyliacji, konflikcie, rozmaitych zdarzeniach komunikacyjnych w mieście, lecz bez używania terminologii związanej ze sferą publiczną.

Zastanówmy się jeszcze, gdzie dzieją się wspomniane zdarzenia komunikacyjne, a także jakie są prezentowane ich rezultaty.

Umiejscowienie interakcji komunikacyjnych

Geograficzne umiejscowienie procesów komunikacyjnych, rozgrywających się w mieście, wskazuje na bardzo małą ruchliwość dziennikarzy i nierównomierność informacji na temat komunikacji w mieście. Zdarzenia, rozgrywające się w publikacjach prasowych, w 31 wypadkach ulokowane są w mieście Krakowie, bez podania precyzyjnej lokalizacji. Poza tym, odnoszą się do dzielnic. I tu – aż 15 dotyczy dzielnicy I, 6 – dzielnicy II, V i VIII. Pozostałe dzielnice występują jednorazowo lub wcale. Spośród gmin województwa małopolskiego zainteresowaniem dziennikarzy cieszą się Gmina Tatrzańska i Skawina (po 5 wzmianek). Poza tym gminy województwa małopolskiego są w prasie lokalnej wspomniane jako miejsce wydarzeń komunikacyjnych rzadko, jednorazowo, sporadycznie.

Efekty interakcji komunikacyjnych

W 60 analizowanych publikacjach jest mowa o konkretnych rezultatach, jakie przynoszą wydarzenia komunikacyjne. 38 publikacji donosi o negatywnych konsekwencjach wydarzeń medialnych, 22 – o wynikach konstruktywnych, zadowolających, pozytywnych. W dwóch publikacjach jest mowa wprost o nieskuteczności działań komunikacyjnych, w dwóch innych – o niezadowoleniu obywateli. 9 rekordów odnosi się do zadowolenia obywateli.

Ogólny zatem obraz wydarzeń komunikacyjnych w Krakowie to obraz dość jałowej komunikacji, w zdecydowanie niezadowolającym stopniu prowadzącej do pozytywnych, praktycznych, konstruktywnych rezultatów.

INTERAKCJE KOMUNIKACYJNE I DIALOG OBYWATELSKI W MIEJSKICH PORTALACH INTERNETOWYCH

Badaniu poddano informacje lokalne (zdarzenia lub aktualności) które zostały zamieszczone w badanym okresie w miejskim portalu Magiczny Kraków oraz dwóch najwyżej sytuowanych w wyszukiwarce portalach niezależnych od władz miejskich: Love Kraków oraz Kraków Nasze Miasto (uwzględniano publikacje, datowane na dni tygodnia konstruowanego w maju oraz ciągłego tygodnia w czerwcu). Na podstawie wstępnej oceny materiałów założono, że prawdopodobnie jakość i częstotliwość opisu wydarzeń komunikacyjnych w mieście oraz fachowość języka i częstotliwość przywoływanych terminów fachowych będzie wyższa w oficjalnym portalu miejskim. Założenia te nie potwierdziły się.

W badanym okresie zlokalizowano 42 publikacje na temat rozmaitych interakcji komunikacyjnych w portalach internetowych Magiczny Kraków (13), Love Kraków (16), Kraków Nasze Miasto (14). Wobec faktu, że w badanym okresie w portalach tych opublikowano w sumie 204 teksty, tagowane jako *Zdarzenia* i/lub *Aktualności*, należy wnioskować, że wymiarom komunikacyjnym poświęcone zostało około 20 proc. materiałów zamieszczonych w tych portalach.

Wszystkie dalsze ustalenia poczynione zostały zatem na próbie 42 dziennikarskich tekstów internetowych. Podobnie jak w wypadku materiałów prasowych, niewielka objętość materiału pozwala jedynie na wskazanie najważniejszych prawidłowości. 19 publikacji zawierało pewne komponenty reportażu, relacji reporterskiej itp., 21 stanowiło proste informacje dziennikarskie, 31 tekstów było autorstwa własnych dziennikarzy redakcji, autorstwa 9 nie udało się zidentyfikować. I tym razem redakcje ani nie korzystały z informacji agencyjnych, ani – co ważne – z publikacji autorstwa ekspertów.

Charakter interakcji komunikacyjnych

I tym razem poszukiwano przede wszystkim odpowiedzi na pytanie, czy w badanych materiałach dominuje ukazywanie sfery komunikowania w mieście jako sfery konfliktu i kontrowersji, czy jako sfery negocjacji i koncyliacji.

W analizowanym materiale odnaleziono łącznie 88 wydarzeń komunikacyjnych. Najwięcej z nich miało charakter informacji (spotkań o charakterze informacyjnym, wymiany opinii itp.) – 24 tego typu zdarzenia. Odnotowano 10 konfliktów i 8 negocjacji oraz 9 szkoleń i treningów.

Zagregowane wyniki, dotyczące zagadnień ze sfery konfliktu, ze sfery koncyliacji i ze sfery rozrywki, implikują następujące wnioski:

- ogólna suma zdarzeń o charakterze negocjacyjnym i koncyliacyjnym, czyli takich, w których ważne sprawy lokalne są omawiane, dyskutowane, negocjowane, poszukiwane są rozwiązania itp. wyniosła aż 49;
- odnotowanych wydarzeń komunikacyjnych o wymiarze konfliktu i kontrowersji było zaś w badanym materiale internetowym 24, czyli dwukrotnie mniej;
- 15 z odnotowanych wydarzeń były to zdarzenia o społecznie integrującym charakterze.

Internetowe publikacje w znacznie większym stopniu niż prasa stawiają zatem na integrujący oraz koncyliacyjny charakter komunikacji w mieście, znacznie mniej miejsca poświęcają natomiast zabawie i rozrywce.

Tematyka interakcji komunikacyjnych

Jaki był temat opisywanych wydarzeń komunikacyjnych? Do jakiej sfery działalności obywateli i/lub instytucji miejskich się one odnosiły? Tabela 3.2 wskazuje na główne sfery zainteresowania dziennikarzy internetowych oraz na to, które z prezentowanych sfer działalności ujmowane były w kategoriach konfliktu, które zaś jako sfera uzgadniania stanowisk lub społecznej integracji.

Tabela 3.2. Główne sfery zainteresowania dziennikarzy internetowych

Tematyka zdarzenia komunikacyjnego	Liczba publikacji
wydatki z budżetu miejskiego lub samorządowego	12
kultura	8
bezpieczeństwo i ochrona obywateli	13
budowa lub odnowienie infrastruktury miejskiej / budowlanej	5
styl życia, obyczajowość	8
porządek, czystość, estetyka przestrzeni publicznej	9
pomoc społeczna, działania charytatywne, wsparcie jednostek i grup marginalizowanych	6
infrastruktura i rozwiązania komunikacyjne	9
wartości patriotyczne i narodowe	4
ochrona środowiska naturalnego	4
sport	4
rozrywka	6
przestrzenie zielone i rekreacyjne	11
religia	5
edukacja	8
ochrona zdrowia	3
sądy i więzienia	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań

Jak widać, dla portali internetowych najważniejsza była komunikacja, dotycząca bezpieczeństwa i ochrony obywateli, wydatków miejskich, a także porządku, czystości, przestrzeni zielonych i stylu życia w mieście.

Uczestnicy interakcji komunikacyjnych

Kto – w ujęciu portali internetowych – jest najczęstszym uczestnikiem opisywanych interakcji komunikacyjnych? Opis procesów komunikacyjnych odbywa się przede wszystkim w kategoriach działania indywidualnych obywateli (w 24 publikacjach – to blisko połowa),

indywidualnych przedsiębiorców (9) oraz spontanicznie zawiązanymi grupami obywateli, komunikujących się w rozmaitych sprawach (7). Obecność i widzialność organizacji i instytucji miejskich oraz władz miejskich jest w internecie nieco większa, niż w prasie drukowanej. W analizowanych zdarzeniach komunikacyjnych odnotowano udział Urzędu Miasta (8), Rady Miasta i radnych miejskich (4), Prezydenta Miasta (5), Biura Prasowego Prezydenta Miasta, wojewody (2). Widoczna jest policja (3) i straż miejska (8). Proporcjonalnie mniejszy niż w prasie jest udział w procesach komunikacyjnych Kościoła katolickiego (3). W jednej publikacji wymieniany jest MOWIS oraz Rada Budżetu Obywatelskiego. To nie znaczy, że lista podmiotów, zaangażowanych w procesy komunikacyjne w mieście jest uboga. Odnotowano około 20 podmiotów „innych”, jak ZIKiT, Centrum Młodzieży im. dr H. Jordana, Małopolskie Centrum Edukacji, spółka parkingowa Miejska Infrastruktura, firma INQUISIO, która przygotowała założenia Barometru Krakowskiego, MPK itd.

Instytucje, które są powołane do prowadzenia i inicjowania dialogu obywatelskiego w mieście występują jednak w tym internetowym opisie procesów komunikacyjnych w zbyt małym stopniu.

Umiejscowienie interakcji komunikacyjnych

Gdzie dzieją się wspomniane zdarzenia komunikacyjne? Podobnie jak w wypadku prasy, zaznacza się mała ruchliwość dziennikarzy i ich skupienie na centrum miasta: w analizowanych 40 tekstach jest aż 14 odnoszących się do dzielnicy I, poza tym wymieniane są dzielnice VIII, XIII, XVIII. Gminy (z wyjątkiem sporadycznego wspomnienia o tatrzańskiej) nie leżą w polu zainteresowania dziennikarzy portali krakowskich.

Efekty interakcji komunikacyjnych

W 37 z 42 analizowanych publikacji jest mowa o konkretnych rezultatach, jakie przynoszą zdarzenia komunikacyjne. 28 publikacji donosi o pozytywnych konsekwencjach wydarzeń komunikacyjnych, w pozostałych jest mowa o braku porozumienia, niezadowoleniu,

nieskuteczności komunikacji. Ogólny zatem obraz interakcji komunikacyjnych w Krakowie w internecie jawi się w bardziej optymistycznym świetle – dziennikarze skupiają się głównie na pozytywnych rezultatach komunikowania pomiędzy obywatelami i różnymi podmiotami w mieście.

Terminologia i nazewnictwo

Nasylenie publikacji internetowych wyrażeniami i terminami odnoszącymi się do sfery dialogu obywatelskiego jest nieco większe, niż w dyskursie prasowym. W badanym materiale, przy okazji analizy interakcji komunikacyjnych, poszukiwano – jak w wypadku prasy – terminów i określeń, związanych ze sferą komunikacji oraz dialogu obywatelskiego – jak samorząd, organizacja pozarządowa, społeczność lokalna, obywatel, konsultacje społeczne, debata, dialog obywatelski, budżet obywatelski lub partycypacyjny, sfera publiczna, społeczeństwo obywatelskie, polityka społeczna, strategia rozwoju. W całym analizowanym materiale czterokrotnie (w czterech tekstach) dziennikarze pisali o budżecie obywatelskim (używając terminów „budżet obywatelski” lub „budżet partycypacyjny”), w trzech publikacjach była mowa o konsultacjach społecznych, w dwóch o strategii rozwoju.

INTERAKCJE KOMUNIKACYJNE I DIALOG OBYWATELSKI W LOKALNEJ TELEWIZJI

Badaniu poddano informacje zawarte w codziennym lokalnym serwisie informacyjnym „Kronika Krakowska” w Telewizji Kraków. Do analizy kwalifikowano zarówno spoty audiowizualne, jak informacje czytane, mające postać całościowych komunikatów, gatunkowo zaliczanych do informacji dziennikarskich. Pominięto zajawki, rekapi-tulacje itp. Na 130 jednostek rejestracyjnych, do analizy na podstawie operacjonalizacji kwalifikowało się (czyli przedstawiało rozgrywają-ce się w Krakowie zdarzenia komunikacyjne) jedynie 26 publikacji. Wstępny, nasuwający się wniosek, to małe zaangażowanie dziennika-rzy w dynamiczny, uwzględniający wielostronne oddziaływania, opis rzeczywistości.

Wymiarom komunikacyjnym poświęcone zostało niecałe 20% materiałów zamieszczonych w telewizji lokalnej. Wszystkie dalsze usta-lenia poczynione zostały zatem na próbie 26 telewizyjnych tekstów multimedialnych. Podobnie, jak w wypadku materiałów prasowych, niewielka objętość materiału pozwala jedynie na wskazanie najważ-niejszych prawidłowości. 4 z tych publikacji miało charakter *stricte* informacyjny, pozostałe 22 to formy reporterskie – co jest w znacznej mierze podyktowane formułą „Kroniki”, złożonej z krótkich spotów reporterskich. Zaledwie 19% materiałów, poświęconych rzeczywiste-mu komunikowaniu między obywatelami, wydaje się dalece niewy-starczające. W oczywisty sposób wszystkie materiały były autorstwa dziennikarzy redakcji „Kroniki”.

Charakter interakcji komunikacyjnych

Czy w badanych materiałach telewizyjnych dominuje ukazywanie sfery komunikowania w mieście jako sfery konfliktu i kontrowersji, czy jako sfery negocjacji i koncyliacji?

W analizowanym materiale odnaleziono łącznie 32 zdarzenia komunikacyjne. W bardzo wyraźny sposób dziennikarze lokalnej telewizji zainteresowani są przede wszystkim zdarzeniami o charakterze negatywnym – aż 14 (prawie połowa) pokazywanych w „Kronice” wydarzeń komunikacyjnych ma charakter konfliktu, sporu, kontrowersji. Zagregowana liczba interakcji o charakterze konfliktowym wyniosła 15, interakcji o charakterze negocjacyjnym i koncyliacyjnym – 8; pozostałe to integrujące zdarzenia typu zabawa lub nabożeństwo.

Tematyka interakcji komunikacyjnych

Jaki był temat tych konfliktowych i negocjacyjnych wydarzeń komunikacyjnych? Do jakiej sfery działalności obywateli i/lub instytucji miejskich się one odnosiły? Tabela 3.3 wskazuje na główne sfery zainteresowania telewizji.

Tabela 3.3. Główne sfery zainteresowania telewizji

Tematyka zdarzenia komunikacyjnego	Liczba publikacji
budowa lub odnowienie infrastruktury miejskiej / budowlanej	12
infrastruktura i rozwiązania komunikacyjne	4
bezpieczeństwo i ochrona obywateli	3
religia	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań

Materiały telewizyjne sporadycznie poświęcone były też ochronie środowiska, terenom zielonym, ochronie zdrowia itp. Wyraźnie jednak najważniejszym tematem – gdy chodzi o procesy komunikacyjne w mieście – mają być w optyce telewizji kwestie infrastruktury miejskiej (budowlanej i komunikacyjnej). To tutaj ulokowana jest większość opisywanych konfliktów.

Uczestnicy interakcji komunikacyjnych

Kto w ujęciu „Kroniki” jest najczęstszym uczestnikiem opisywanych interakcji komunikacyjnych? Aż 22 materiały dotyczą

komunikacyjnej działalności indywidualnych obywateli i grup obywateli, w zasadniczej większości pokazywanych jako podmioty aktywne, inicjatorzy komunikowania. Wyróżnia się obecność Rady Miasta lub rad dzielnicowych (w 8 publikacjach), poza tym obecne są również: policja, ZiKiT, małopolski kurator oświaty, LOT i jedna organizacja pozarządowa. „Kronika” nie odnotowała obecności podmiotów, odpowiedzialnych za dialog obywatelski w mieście.

Umiejscowienie interakcji komunikacyjnych

Gdzie dzieją się wspomniane interakcje komunikacyjne? Dziennikarze skupiają się na zdarzeniach komunikacyjnych w Krakowie – tylko 7 materiałów rozgrywa się w gminach województwa małopolskiego (w tym 3 w powiecie nowotarskim); poza tym dominuje perspektywa „całego Krakowa”, co tym razem nie musi być podyktowane małą ruchliwością dziennikarzy, lecz być może wymuszone jest formułą programu, skierowanego do wszystkich krakowian.

Efekty interakcji komunikacyjnych

W 7 z 26 analizowanych materiałów komunikowanie przynosi pozytywne, praktyczne rozwiązania. Poza tym doniesień o rezultatach i konsekwencjach brak, lub też prezentowane są one jako nieskuteczne, pozbawione praktycznych rezultatów, czy prowadzące do niezadowolenia.

Terminologia i nazewnictwo

Nasylenie tych publikacji wyrażeniami i terminami, odnoszącymi się do sfery dialogu obywatelskiego, jest praktycznie zerowe. W całym badanym materiale trzy razy mowa była o konsultacjach społecznych, w jednym materiale użyto wyrażenia „budżet partycypacyjny”.

INTERAKCJE KOMUNIKACYJNE I DIALOG OBYWATELSKI W LOKALNYM RADIU

Wobec braku dostępu do pełnej transkrypcji programu radiowego, badaniu poddano te informacje o bieżących zdarzeniach w Krakowie (z dni tygodnia konstruowanego i tygodnia ciągłego w czerwcu), które zostały utrwalone – jako istotne – na stronie internetowej Radia Kraków, w działach *Aktualności* lub *Wiadomości*. Na 70 jednostek restrykcyjnych, rozgrywające się w Krakowie zdarzenia komunikacyjne prezentowało jedynie pięć. Dotyczyły one przede wszystkim działań inspirowanych i aktywnie prowadzonych przez obywateli, ich tematykę stanowiło bezpieczeństwo obywateli i/lub porządek, czystość itp. W publikacjach Radia Kraków w ogóle nie znalazły się wyrażenia odnoszące się do sfery dialogu obywatelskiego.

WNIOSKI I PROPOZYCJE Z BADAŃ

Media lokalne – prasa, telewizja, radio – przedstawiają procesy komunikacyjne w mieście w większym stopniu w kategoriach konfliktu, sporu, protestu, niż w kategoriach negocjacji, koncyliacji, dochodzenia do wspólnych stanowisk. Jedynie portale internetowe kładą większy nacisk na dialog, niż na konflikt.

Odnosząc się do skutków działań komunikacyjnych, dziennikarze lokalni wskazują przede wszystkim na negatywne rezultaty komunikowania lub na brak możliwości porozumienia. Dziennikarze internetowi (w większym stopniu niż prasowi i telewizyjni) wskazują na pozytywne rezultaty komunikowania pomiędzy obywatelami i różnymi podmiotami w mieście.

Media lokalne interesują się w największym stopniu procesami komunikacyjnymi dotyczącymi:

1. wydatków z budżetu miejskiego;
2. infrastruktury miejskiej – komunikacyjnej, budowlanej, terenów zielonych;
3. bezpieczeństwa obywateli.

W opisie procesów komunikacyjnych, przebiegających w mieście, jedynie w minimalnym stopniu występują te instytucje, które są powołane do prowadzenia i inicjowania dialogu obywatelskiego. Sporadycznie dziennikarze przywołują MOWIS czy Radę Budżetu Obywatelskiego, niezwykle rzadko wspominają organizacje pozarządowe. Częściej opisywane są działania komunikacyjne władz miejskich i samorządowych, fundacji, organizacji, firm, uczelni. Media lokalne w największym stopniu prezentują procesy komunikacyjne, inicjowane i prowadzone przez indywidualnych obywateli, oraz małe, spontanicznie związane grupy (mieszkańców, pracowników, rodziców itp.).

Dziennikarze lokalni bardzo rzadko używają wyrażeń i nazw związanych ze sferą komunikacji i dialogu obywatelskiego (organizacja pozarządowa, społeczność lokalna, obywatel, konsultacje społeczne, debata, dialog obywatelski, sfera publiczna, społeczeństwo obywatelskie, polityka społeczna, strategia rozwoju). W publikacjach mediów lokalnych sporadycznie występują pojęcia „budżet obywatelski” („partycypacyjny”) oraz „organizacja pozarządowa”. Nasycenie publikacji wyrażeniami i terminami, odnoszącymi się do sfery dialogu obywatelskiego, jest nieznacznie większe w internecie, niż w dyskursie prasowym, radiowym i telewizyjnym.

Geograficzne umiejscowienie procesów komunikacyjnych, rozgrywających się w mieście, wskazuje na małą ruchliwość dziennikarzy

i nierównomierność informacji na temat procesów dialogu i komunikacji w Krakowie. Publikacje mediów lokalnych skupiają się na zdarzeniach odbywających się w centrum miasta. Opisana wyżej sytuacja jest niekorzystna z punktu widzenia rozwoju dialogu obywatelskiego w mieście i działalności jego instytucji. Jak bowiem wskazują opisane wyżej wyniki badań nad postrzeganiem dialogu przez obywateli, uznają oni media lokalne za ważne źródło informacji i opinii na ten temat. Badania nad postrzeganiem dialogu obywatelskiego przez organizacje pozarządowe dowodzą natomiast, że w chwili obecnej raczej nie widzą one w mediach lokalnych istotnego źródła informacji, a co za tym idzie, uznać należy, że nie używają też one kontaktów z mediami jako narzędzia wspierania własnej działalności.

Najważniejsze wnioski i rekomendacje.

- Media lokalne w Krakowie w niewystarczającym stopniu prezentują zachodzące w mieście zdarzenia w kategoriach dialogu obywatelskiego. Dziennikarze lokalni w Krakowie niedostatecznie znają i prezentują organizacje i instytucje dialogu obywatelskiego. Niezbędne jest organizowanie spotkań szkoleniowych oraz opracowanie materiałów informacyjnych na temat dialogu obywatelskiego. Treść materiałów szkoleniowych winna się skupiać na następujących zagadnieniach:
 - » roli i funkcji dialogu obywatelskiego oraz jego znaczeniu dla przebiegu procesów demokratycznych oraz dla jakości życia w mieście;
 - » strukturze i nazewnictwie instytucji dialogu obywatelskiego w mieście;
 - » wypracowaniu słownika dialogu obywatelskiego i procesów komunikacyjnych w mieście (samorząd, organizacja pozarządowa, społeczność lokalna, obywatel, konsultacje społeczne, debata, dialog obywatelski, budżet obywatelski lub partycypacyjny, sfera publiczna, społeczeństwo obywatelskie, polityka społeczna, strategia rozwoju).

- O ile materiały o charakterze relacji reporterskich wskazują na procesy komunikacyjne (nawet jeżeli nie występuje tam słownictwo dotyczące dialogu obywatelskiego), o tyle informacje dziennikarskie pozbawione są tego komponentu. Niezbędne wydaje się dostarczanie dziennikarzom takich materiałów, które umożliwią ujmowanie także informacji w kategoriach wydarzeń komunikacyjnych (objaśniających procesy i zależności, przedstawiających indywidualnych aktorów, wskazujących na *differentia specifica* różnych podmiotów dialogu obywatelskiego).
- Dziennikarze w znacznie większej mierze skupiają się na sferze konfliktu, sporu, kontrowersji, niż na konstruktywnych rezultatach działań komunikacyjnych oraz na demokratycznych procesach dochodzenia do konsensusu, rozwiązywania problemów itp. W materiałach informacyjnych, przeznaczonych dla dziennikarzy oraz w materiałach szkoleniowych należy położyć nacisk na potencjalnie pozytywne, konstruktywne rezultaty dialogu obywatelskiego.
- Dziennikarze nie odwołują się do wiedzy eksperckiej. Wskazane jest zbudowanie bazy ekspertów, mogących dostarczać dziennikarzom istotnej wiedzy na temat rozmaitych aspektów życia miejskiego, sytuując je w aspekcie dialogu obywatelskiego i jego instytucji.
- Dziennikarze są mało ruchliwi, nie wykazują zainteresowania dzielnicami oddalonymi od centrum miasta oraz zdarzeniami w gminach – także tych podmiejskich, zamieszkiwanych dziś przez osoby pracujące i studiujące w Krakowie, dojeżdżające na zakupy i w celu uczestnictwa w kulturze, dowożące dzieci do szkół itp.
- W informowaniu o dialogu obywatelskim na terenie Krakowa i okolic należy w większym stopniu uwzględniać zdarzenia rozgrywające się w dzielnicach i gminach podmiejskich, prezentując je jako potencjalnie interesujący materiał dziennikarski oraz wskazując na ich ważność dla dialogu obywatelskiego.

BIBLIOGRAFIA

Publikacje:

- Bogacz-Wojtanowska E., *Zdolności organizacyjne a współdziałanie organizacji pozarządowych*, Monografie i Studia Instytutu Spraw Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2013.
- Bogacz-Wojtanowska E., Hess A., Lenzion M., *Jak tworzyć i skutecznie działać w Radach Działalności Pożytku Publicznego? Praktyczne narzędzie dialogu obywatelskiego*, Świętokrzyskie Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej, Kielce 2015.
- Bank Światowy, *Participatory budgeting in Brazil*.
- Brinkerhoff J.M., *Government – Non-profit Partnership: a Defining Framework*, „Public Administration and Development”, 2002, Vol. 22, no. 1.
- Hess A., *Spoleczni uczestnicy medialnego dyskursu politycznego w Polsce. Mediatyzacja i strategie komunikacyjne organizacji pozarządowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2013.
- Kraszewski D., Mojkowski K., *Budżet obywatelski w Polsce*, Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa 2014.
- Lewenstein B. (red.) przy współpracy z Dudkiewicz M., *Lokalny dialog obywatelski. Refleksje i doświadczenia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2011.
- Lorek Z., *Status doradcy burmistrza*, Wspólnota Pismo Samorządu Terytorialnego.

- Makowski G., *Nowe płaszczyzny dialogu między władzą i organizacjami pozarządowymi w Polsce* [w:] Makowski G., Schimanek T. (red.) *Organizacje pozarządowe i władza publiczna. Drogi do partnerstwa*, Fundacja Instytut Spraw Publicznych Warszawa 2008.
- Misztal W., *Dialog obywatelski we współczesnej Polsce*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2011.
- Mordel T., *Co zmienia nowa ustawa o pracownikach samorządowych?*, Samorząd Terytorialny 2009/1-2.
- Rymsza M., *O polityce państwa wobec trzeciego sektora i instytucjonalizacji dialogu obywatelskiego* [w:] Rymsza M. (red.), *Organizacje pozarządowe. Dialog obywatelski. Polityka państwa*, Fundacja Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2007.
- Salamon L. M., Anheier H.K., *Defining the Nonprofit Sector: A Cross-National Analysis*, Johns Hopkins Nonprofit Sector Series, no. 4, Manchester University Press 1997.
- Sidor M., *Rola rad działalności pożytku publicznego – na przykładzie największych miast w Polsce*, [w:] M.W. Sienkiewicz, M. Sidor (red.), *Dialog obywatelski. Formy, mechanizmy, bariery i perspektywy rozwoju*, Wydawnictwo Fundacji Centrum Rozwoju Lokalnego, Lublin 2014.
- Sroka J., *Dialog obywatelski w Wojewódzkich Komisjach Dialogu Społecznego – na przykładzie Dolnośląskiej WDKS*, [w:] M. Rymsza (red.), *Organizacje pozarządowe. Dialog obywatelski. Polityka państwa*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2007.
- Wiktorska-Święcka A., *Ku dialogowi obywatelskiemu w Polsce... Rada Działalności Pożytku Publicznego – 10 lat doświadczeń*, MPiPS/DPP, Warszawa 2013.

Raporty i sprawozdania:

- Bargielski M., *Jak rozmawiać o dialogu obywatelskim? Działalność Komisji Dialogu Społecznego w Warszawie*, raport w ramach realizacji projektu „Społeczne Centrum Współpracy Obywatelskiej 2010-2012” prowadzonego przez Stowarzyszenie BORIS, Warszawa 2010.
- Bąk M., Bednarz P., Kulawczuk P., Szcześniak A., *Praktyczne zastosowanie modelu współpracy jednostek samorządu terytorialnego i organizacji samorządowych*, Raport podsumowujący wdrażanie modelu w siedmiu jednostkach samorządu, Instytut Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym, Warszawa 2015, dokument elektroniczny.
- Prykowski Ł., *Głos Łodzian się liczy – czyli doświadczenia z budżetem obywatelskim w radach osiedli*, Centrum PRomocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich OPUS, Łódź 2012.
- Sześciłło D., *Koncepcje ustawowego uregulowania budżetów obywatelskich (partycypacyjnych)*, ekspertyza dla Fundacji im. Stefana Batorego, Warszawa 2013.
- Raport z ewaluacji pierwszej edycji Budżetu Obywatelskiego w Krakowie*, Pracownia Badań i Innowacji Społecznych STOCZNIA, Warszawa-Kraków 2014.
- Raport z ewaluacji drugiej edycji Budżetu Obywatelskiego w Krakowie*, Pracownia Badań i Innowacji Społecznych STOCZNIA, Warszawa-Kraków 2015.
- Raport z ewaluacji Wieloletniego Programu Współpracy Gminy Miejskiej Kraków z organizacjami pozarządowymi na lata 2012-2014*, Fundacja Biuro Inicjatyw Społecznych, Kraków 2014.
- Sprawozdanie z realizacji programu współpracy Gminy Miejskiej Kraków z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, określonymi w art. 3 ust. 3 Ustawy z dn. 24.04.2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*, UMK Wydział Spraw Społecznych, Kraków 2015.

Ustawy, uchwały i zarządzenia:

- Ustawa o samorządzie gminnym z dn. 08.03.1990r (Dz.U. 1990 Nr 16 poz.95 z późn. zm.).
- Ustawa z dn. 21.11.2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz.U. 2008 Nr 223 poz. 1458 z późn.zm.).
- Ustawa z dn. 24.04.2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2010 r. Nr 234 poz. 1536).
- Uchwała Nr XXXIV/432/11 Rady Miasta Krakowa z dn. 21.12.2011 r. w sprawie powoływania członków oraz organizacji i trybu działania Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego.
- Uchwała nr XCVII/1465/14 Rady Miasta Krakowa z dn. 20.02.2014 r. w sprawie: budżetu obywatelskiego miasta Krakowa.
- Uchwała nr 5/2014/II KRDP/1 Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego z dn. 25.08.2014 r. w sprawie wyboru dwóch współprzewodniczących II kadencji Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego.
- Uchwała Nr VII/107/15 Rady Miasta Krakowa z dn. 11.02.2015 r. w sprawie: Regulaminu budżetu obywatelskiego Miasta Krakowa.
- Wieloletni Program Współpracy Gminy Miejskiej Kraków z organizacjami pozarządowymi na lata 2015-2018, Załącznik Nr VI/72/15 do Uchwały Rady Miasta Krakowa z dn. 28.01.2015 r.
- Załącznik do Uchwały Nr 7/2014/II KRDP/3 Regulamin prac Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego z dn. 25.08.2014 r.
- Zarządzenie Nr 1590/2010 Prezydenta Miasta Krakowa z w sprawie szczegółowego zakresu działania, uprawnień i obowiązków Pełnomocnika Prezydenta Miasta Krakowa ds. Organizacji Pozarządowych.

- Zarządzenie Nr 24/2011 Prezydenta Miasta Krakowa z dn. 13.01.2011 r. w sprawie utraty mocy obowiązującej niektórych zarządzeń, pełnomocnictw i upoważnień Prezydenta Miasta Krakowa dotyczących Pełnomocników Prezydenta Miasta Krakowa.
- Zarządzenie Prezydenta Miasta Krakowa nr 759/2011 zmienione Zarządzeniem Nr 2638/2014 z dn. 19.09.2014 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu tworzenia oraz zasad funkcjonowania Komisji Dialogu Obywatelskiego.
- Zarządzenie Nr 3373/2014 Prezydenta Miasta Krakowa z dn. 24.11.2014 r. w sprawie koordynacji i współpracy Gminy Miejskiej Kraków z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dn. 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz usprawnienia przepływu informacji zewnętrznej i wewnętrznej dotyczącej tej współpracy.
- Zarządzenie Nr 228/2015 Prezydenta Miasta Krakowa z dn. 03.02.2015 r. w sprawie określenia zakresu uprawnień i obowiązków Pełnomocnika Prezydenta Miasta Krakowa ds. Polityki Społecznej.
- Zarządzenie Nr 2678/2015 Prezydenta Miasta Krakowa z dn. 07.10.2015 r. w sprawie określenia zakresu uprawnień i obowiązków Zastępcy Prezydenta Miasta Krakowa ds. Polityki Społecznej, Kultury i Promocji Miasta.

Źródła internetowe:

www.administracja.ngo.pl
www.aktywniobywatele.uml.lodz.pl
www.bip.krakow.pl
www.dziennikpolski24.pl
www.gazetakrakowska.pl

www.gloslodzian.pl
www.isap.sejm.gov.pl
www.krakow.pl
www.krakow.wyborcza.pl
www.krakow.naszemiasto.pl
www.krakow.tvp.pl
www.lovekrakow.pl
www.maszglos.pl
www.ngo.krakow.pl
www.ngo.um.warszawa.pl
www.pozytek.gov.pl
www.publiczni.pl
www.siteresources.worldbank.org
www.wspolnota.org.pl

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1. MOWIS w strukturze organizacyjnej Wydziału Spraw Społecznych⁶⁰

Wydział Spraw Społecznych
Referat Miejskiego Ośrodka Wspierania
Inicjatyw Społecznych MOWIS

Symbol SO-07

Adres siedziby: Osiedle Centrum C10, 31-931 Kraków

Kierownik Referatu: Magdalena Furdzik

Zakres działania:

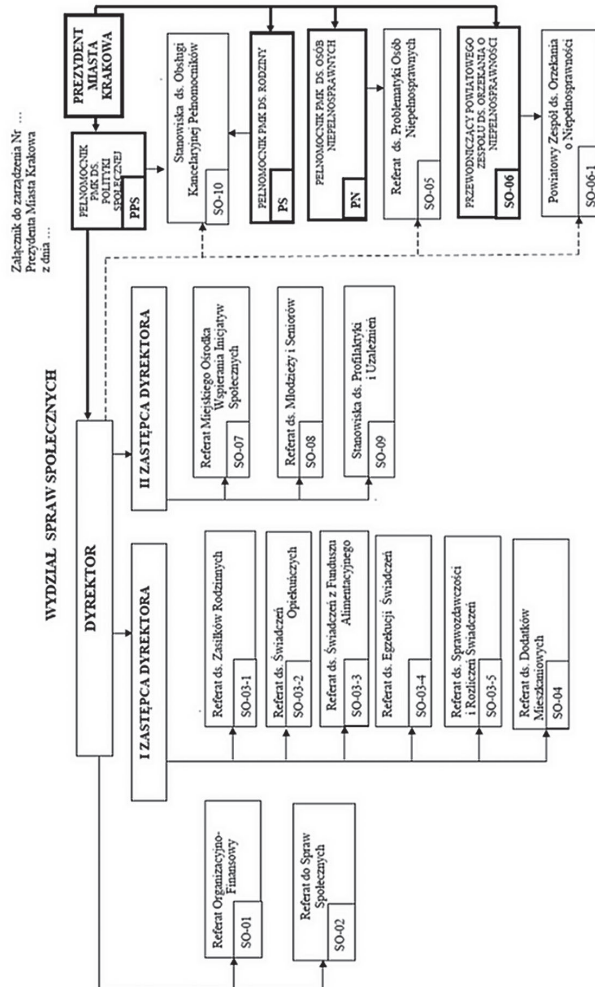
1. Koordynowanie działań w zakresie współpracy samorządu Miasta Krakowa z organizacjami pozarządowymi oraz wzmocnienia społeczeństwa obywatelskiego.
2. Inicjowanie, wspieranie i koordynowanie projektów i programów społecznych promujących i rozwijających formy współpracy Gminy Miejskiej Kraków z organizacjami pozarządowymi oraz integrowanie środowiska organizacji pozarządowych.
3. Przygotowywanie i koordynowanie realizacji programów współpracy samorządu Miasta Krakowa z organizacjami

⁶⁰ Za: <https://www.bip.krakow.pl/?id=32&sub=struktura&query=id%3D11052%26amp%3Bpz%3D2>, dostęp 20.10.2015 r.

- pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.
4. Współpraca z Radami i Zarządami z Dzielnic w zakresie realizacji zadań priorytetowych i powierzonych oraz inicjatyw społecznych.
 5. Obsługa administracyjno-biurowa działań Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego.
 6. Konsultowanie z Krakowską Radą Działalności Pożytku Publicznego lub z organizacjami pozarządowymi projektów aktów prawa miejscowego w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji.
 7. Rozpatrywanie wniosków o powołanie Komisji Dialogu Obywatelskiego oraz współpraca z powstałymi Komisjami Dialogu Obywatelskiego.
 8. Przygotowywanie analiz, raportów, rekomendacji w zakresie współpracy Urzędu Miasta Krakowa z organizacjami pozarządowymi.
 9. Przeprowadzanie otwartych konkursów ofert oraz innych trybów zlecania zadań publicznych do realizacji organizacjom pozarządowym.
 10. Przygotowanie, nadzorowanie i kontrolowanie realizacji umów zawartych z organizacjami pozarządowymi w ramach działania Referatu.
 11. Monitorowanie udzielania dotacji dla organizacji pozarządowych przez wszystkie komórki organizacyjne UMK.
 12. Udostępnianie organizacjom pozarządowym sal konferencyjno-szkoleniowych, sali komputerowej oraz biur na realizację projektów własnych organizacji w siedzibie Referatu MOWIS.
 13. Opiniowanie wniosków organizacji pozarządowych o wyłączenie z przetargu lokali komunalnych w celu przeznaczenia ich na działalność statutową.
 14. Upowszechnianie informacji na temat zasad tworzenia i funkcjonowania organizacji pozarządowych oraz pomoc we wzmacnianiu ich struktur.

15. Prowadzenie i rozwijanie portalu dla organizacji pozarządowych www.ngo.krakow.pl
16. Organizacja konkursu pn. „Filantrop Krakowa”.
17. Koordynacja i realizacja porozumienia o współpracy pomiędzy EDF Polska S.A., CEZ Skawina, Miejskim Przedsiębiorstwem Energetyki Ciepłej w Krakowie oraz Gminą Miejską Kraków, jako programu społecznego „Podzielmy się ciepłem”.
18. Opiniowanie na wniosek sądu dokumentów rejestrowych stowarzyszeń.
19. Nadzór formalno-prawny nad fundacjami i stowarzyszeniami za wyjątkiem stowarzyszeń kultury fizycznej i uczniowskich klubów sportowych nadzorowanych przez Wydział Sportu.
20. Prowadzenie ewidencji stowarzyszeń zwykłych nieposiadających osobowości prawnej oraz ewidencja terenowych jednostek organizacyjnych stowarzyszeń, za wyjątkiem stowarzyszeń kultury fizycznej i uczniowskich klubów sportowych nadzorowanych przez Wydział Sportu.
21. Koordynacja zadań podejmowanych przez Gminę Miejską Kraków w zakresie budżetu obywatelskiego w mieście Krakowie.
22. Koordynacja zadań podejmowanych przez Gminę Miejską Kraków w zakresie inicjatywy lokalnej.

Załącznik nr 2.
Wydział Spraw Społecznych, podział na wewnętrzne komórki organizacyjne oraz szczegółowy zakres działania, stan na dzień 19.09.2015 r.

Źródło: Zarządzenie nr 2539/2015 w sprawie podziału na wewnętrzne komórki organizacyjne oraz szczegółowego zakresu działania WSS, dostęp: www.bip.krakow.pl.

Załącznik nr 3. Skład Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego – kadencje 2014-2016 i 2012-2014.

Kadencja 2014-2016

1. Przedstawiciele Rady Miasta Krakowa:

- » Drewnicki Michał
- » Jantos Małgorzata
- » Kalita Adam
- » Zięba Stanisław

2. Przedstawiciele Prezydenta Miasta Krakowa:

- » Kramarz Witold – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie
- » Kulig Andrzej – Pełnomocnik Prezydenta Miasta Krakowa ds. Polityki Społecznej – współprzewodniczący
- » Płoskonka Mateusz – Wydział Spraw Społecznych
- » Presz Bogusława – Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego

3. Przedstawiciele organizacji pozarządowych:

- » Banaś Stanisław – Fundacja Ukryte Skrzydła
- » Chromniak Ewa – Fundacja Biuro Inicjatyw Społecznych
- » Dziewitek Przemysław – Stowarzyszenie Pracownia Obywatelska – współprzewodniczący
- » Mucha Paweł – Stowarzyszenie Pomocy Szkole Małopolska
- » Ryks Ewa – Stowarzyszenie Teatrów Nieinstytucjonalnych STEN
- » Walocha Przemysław – Fundacja Babel Images
- » Włodarczyk Aleksandra – Fundacja Hipoterapia – Na Rzecz Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych
- » Woźniak-Szpakiewicz Ewelina – Fundacja MIASTOTWÓRCZE.

Kadencja 2012-2014

1. Przedstawiciele Rady Miasta Krakowa:

- » Bassara Magdalena
- » Pietrzyk Sławomir (zmiana za Garda Bartłomiej)
- » Jantos Małgorzata
- » Kosior Bolesław

2. Przedstawiciele Prezydenta Miasta Krakowa:

- » Okońska – Walkowicz Anna – Zastępca Prezydenta Miasta Krakowa – współprzewodnicząca
- » Bańkowska Halina – Wydział Kształtowania Środowiska
- » Płoskonka Mateusz – Wydział Spraw Społecznych (zmiana za Klimczak Krzysztof)
- » Presz Bogusława – Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego

3. Przedstawiciele organizacji pozarządowych:

- » Chromniak Ewa – Fundacja Biuro Inicjatyw Społecznych
- » Dąbroś Grażyna – Stowarzyszenie Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych Wspólna Radość
- » Dziewitek Przemysław – Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Kapitału Społecznego „Pracownia Obywatelska” – współprzewodniczący
- » Grabka Paweł – Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Krakowska
- » Hołdys Wiesław – Stowarzyszenie Teatrów Nieinstytucjonalnych STEN
- » Kurzeja Bartosz – Spółdzielnia Socjalna „EKOCENTRYCY”
- » Pach Łukasz – Spółdzielnia Socjalna Piąty Element
- » Wójtowicz Paweł – MATIO Fundacja Pomocy Rodzinom i Chorym na Mukowiscydozę.

Załącznik nr 4. Skład Komisji Dialogu Obywatelskiego w Krakowie⁶¹.

Komisja Dialogu Obywatelskiego ds. Nowej Huty⁶²

- Stowarzyszenie ŁĄKI NOWOHUCKIE w Krakowie
- Towarzystwo Przyjaciół Ogrodu Doświadczeń w Krakowie – sekretarz
- Małopolskie Stowarzyszenie Kupców i Przedsiębiorców – przewodniczący
- Towarzystwo na rzecz Ochrony Przyrody – wiceprzewodniczący
- Fundacja Bioregion JURA
- Towarzystwo Urbanistów Polskich Oddział w Krakowie
- Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Przemysłu Hutniczego – Oddział Hutnictwa Żelaza i Stali w Krakowie
- Stowarzyszenie Zielona Mogiła
- Fundacja „Partnerstwo dla Środowiska”
- Przedstawiciel Wydziału Rozwoju Miasta

61 Na podstawie informacji zamieszczonych na stronie BIP UM Kraków, https://www.bip.krakow.pl/?dok_id=52025, dostęp: 20.10.2015 r.

Informacje zawarte na stronie nie pokrywają się z danymi, przedstawionymi w Sprawozdaniu z realizacji programu współpracy Gminy Miejskiej Kraków z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, określonymi w art. 3 ust. 3 Ustawy z dn.24.04.2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Kraków UMK Wydział Spaw Społecznych, kwiecień 2015, s. 21.

62 http://ngo.krakow.pl/kdo/83181,artykul,kdo_ds__rewitalizacji_nowej_huty.html, dostęp: 20.10.2015 r.

Komisja Dialogu Obywatelskiego ds. Kultury

- Fundacja Ars Cameralis
- Fundacja Art Forum
- Fundacja Inicjatyw Społecznych Plan C
- Fundacja im. św. Cecylii
- Fundacja Loch Camelot
- Fundacja Poemat – przewodniczący
- Fundacja Piosenkarnia Anny Treter
- Fundacja Ukryte Skrzydła (dawniej Fundacja Teatru Ludowego)
- Fundacja Szanujmy Godność Człowieka
- Fundacja Wspierania Kultury i Języka Polskiego im. Mikołaja Reja
- Ochotnicza Straż Pożarna Muzeum Ratownictwa w Krakowie
- Stowarzyszenie EKSIT
- Stowarzyszenie Architektów Polskich Oddział w Krakowie
- Stowarzyszenie Artystów i Sympatyków Piwnicy Pod Baranami
- Stowarzyszenie Edukacji Nieformalnej Kulturatka
- Stowarzyszenie Historyków Sztuki Oddział w Krakowie
- Stowarzyszenie Ogrody Sztuki
- Stowarzyszenie Pisarzy Polskich Oddział w Krakowie
- Stowarzyszenie Przyjaciół Woli Duchackiej
- Stowarzyszenie Polskich Artystów Muzyków Oddział Krakowski – sekretarz
- Stowarzyszenie Podgórze.pl
- Stowarzyszenie Teatrów Nieinstytucjonalnych STEN – wiceprzewodniczący
- Teatralne Centrum Wartości i Pojednania „Theatrum Mundi” im. Mieczysława Kotlarczyka
- Towarzystwo Przyjaciół Ogrodu Doświadczeń w Krakowie
- Związek Artystów Scen Polskich Oddział w Krakowie
- Związek Polskich Artystów Plastyków Okręg Krakowski
- Związek Stowarzyszeń Multikultura
- Przedstawiciel Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Komisja Dialogu Obywatelskiego ds. Środowiska

- Towarzystwo Przyjaciół Ogrodu Doświadczeń w Krakowie
- Towarzystwo na rzecz Ochrony Przyrody – przewodniczący
- Stowarzyszenie na Rzecz Ochrony i Rozwoju Dębnik
- Fundacja Fundusz Partnerstwa
- Fundacja Partnerstwo dla Środowiska
- Fundacja Miejsc i Ludzi Aktywnych
- Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć – sekretarz
- Stowarzyszenie na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju Piasków Wielkich
- Fundacja Aeris Futuro
- Fundacja Sendzimira
- Obywatelski Komitet Ratowania Krakowa
- Stowarzyszenie Ruch Ekologiczny Św. Franciszka z Asyżu – wiceprzewodniczący
- Stowarzyszenie Łąki Nowohuckie
- Małopolskie Towarzystwo Ornitologiczne
- Stowarzyszenie Armatorów i Inwestorów Dorzecza Wisły
- Przedstawiciel Wydziału Kształtowania Środowiska

Komisja Dialogu Obywatelskiego ds. Zdrowia

- MATIO Fundacja Pomocy Rodzinom i Chorym na Mukowiscydozę – przewodniczący
- Ogólnopolskie Stowarzyszenie Osób Dializowanych
- Polskie Towarzystwo Stwardnienia Rozsianego Oddział w Krakowie
- Fundacja Halpful Hand
- Stowarzyszenie Przyjaciół Chorych na Chłoniaki „Przebiśnieg”
- Fundacja Urszuli Smok „Podaruj Życie” Ośrodek Pomocy Osobom z Chorobami Krwi i Nowotworami – wiceprzewodniczący

- Fundacja „Wyjdź Naprzeciw”
- Fundacja Hipoterapia Na Rzecz Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych
- Fundacja Europejskie Centrum Etyki i Bioetyki
- Fundacja Szanujmy Godność Człowieka
- Stowarzyszenie Wspierania Onkologii UNICORN
- Przedstawiciel Biura ds. Ochrony Zdrowia – sekretarz

Komisja Dialogu Obywatelskiego ds. Osób Niepełnosprawnych

- MATIO Fundacja Pomocy Rodzinom i Chorym na Mukowiscydozę – wiceprzewodniczący
- Fundacja Wyjdź Naprzeciw
- Ogólnopolskie Stowarzyszenie Osób Dializowanych
- Fundacja Urszuli Smok „Podaruj Życie”
- Fundacja Helpful Hand
- Fundacja Europejskie Centrum Etyki i Bioetyki im. Dobrego Pasterza
- Stowarzyszenie Przyjaciół Chorych na Chłoniaki – Przebiśnięg
- Polskie Towarzystwo Stwardnienia Rozsianego, Oddział w Krakowie
- Fundacja Hipoterapia – Na Rzecz Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych – przewodniczący
- Stowarzyszenie Krakowska Rada Niepełnosprawnych
- Przedstawiciel Wydziału Spraw Społecznych UM Kraków (Referat ds. Problematyki Osób Niepełnosprawnych) – sekretarz
- Komisja Dialogu Obywatelskiego ds. Bezpieczeństwa
- Skład:
- International Police Association (Międzynarodowe Stowarzyszenie Policji) Region IPA Kraków – przewodniczący
- Automobilklub Krakowski

- Krakowskie Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe
- Klub Sportowo-Rekreacyjny „PLUS”
- Stowarzyszenie Ochotnicza Straż Pożarna w Kościelnikach
- Fundacja Pomocy Poszkodowanym „RAZEM” – sekretarz
- Centrum Inicjatyw na rzecz Poprawy Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego – wiceprzewodnicząca
- Polski Związek Sambo
- Przedstawiciel Wydziału Bezpieczeństwa UM Kraków

Załącznik nr 5.

Skład Komisji Dialogu Obywatelskiego przy Radzie Miasta Kraków VII kadencji na lata 2014-2018

Radni⁶³

- Michał Drewnicki, wiceprzewodniczący Komisji
- Andrzej Hawranek
- Małgorzata Jantos
- Dominik Jaśkowiec, przewodniczący Komisji
- Jakub Kosek
- Marek Lasota
- Aleksander Miszański
- Arkady Rzegocki
- Anna Szybist

⁶³ Opracowano na podstawie informacji zawartych na stronie BIP UM Kraków, www.bip.krakow.pl/?dok_id=65244&sub=comisja&query=id%3D1164, dostęp 29.10.2015 r.

ANEKS

A. Badanie wśród przedstawicieli organizacji pozarządowych – wywiad

1. Czy w Krakowie istnieje dialog obywatelski?

Dopytać:

- Jak rozmówca rozumie to pojęcie?
- Czy w Krakowie mamy z nim do czynienia? W jakich obszarach?
- Czy dostrzega w Krakowie pozytywne cechy dialogu? Negatywne?

2. Co dla Pana/i (i dla Pana/i organizacji) oznaczają następujące pojęcia:

Najlepiej zapytać osobno o każde z poniższych:

- konsultacje społeczne
- budżet obywatelski

3. Jak Pan/i ocenia konsultacje społeczne w Krakowie?

Dopytać:

- jakie są?
- Jakie powinny być, by spełniać swoje funkcje?

4. Jak Pan/i ocenia zorganizowanie budżetu obywatelskiego w Krakowie?

Dopytać:

- Jak się udało?
- W jaki sposób przeprowadzić działania w ramach budżetu obywatelskiego, żeby satysfakcjonował obywateli?

5. W jaki sposób pozyskują Państwo informacje o działaniach innych organizacji pozarządowych?

Jeśli rozmówca nie poruszy poniższych wątków, to dopytać:

- Portal NGO.pl (ngo.krakow.pl)
- Media miejskie – jakie?

6. Czy może Pan wskazać podstawowe dokumenty polityki publicznej Miasta Kraków, które Pana zdaniem odnoszą się do dialogu obywatelskiego?

Jeśli rozmówca nie poruszy poniższych wątków, to dopytać:

- Jakże konkretnie dokumenty?
- Dlaczego takie? Co w nich jest, zdaniem rozmówcy, co odnosi się do dialogu obywatelskiego?
- Jaka jest ocena rozmówcy ww. wymienionych dokumentów?

7. Czym Pana zdaniem zajmują się następujące instytucje?

Dopytać o każdą, prosić o szczerą odpowiedź – dopytać, jak oceniają ich działania w Krakowie itd.

- MOWIS (Miejski Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych)
- Pełnomocnik Prezydenta Krakowa ds. Polityki Społecznej
- Krakowska Rada Działalności Pożytku Publicznego
- Komisje Dialogu Obywatelskiego

Metryczka do wywiadu z organizacją pozarządową

Nazwa organizacji

Dane kontaktowe: adres siedziby, e-mail, ew. telefon

Imię/nazwisko osoby z którą przeprowadzano wywiad
(uwaga – tylko do wiadomości zespołu badawczego)

Funkcja w organizacji osoby z którą przeprowadzano wywiad

Główny obszar działania organizacji

Data przeprowadzenia wywiadu

Miejsce przeprowadzenia wywiadu

Imię i nazwisko badacza

Uwagi (np. dotyczące utajnienia nazwy organizacji itp.)

B. Badanie wśród mieszkańców - wywiad

Uwaga! Szczególnie należy uważać, żeby nie odpytywać respondentów. Pytania należy zadawać w taki sposób, żeby czuli się komfortowo, nawet nie znając/nie rozumiejąc pojęć.

1. Czy spotkał/a się Pan/ Pani z pojęciem dialogu obywatelskiego?

Jeśli nie, to Co się Panu/ Pani z tym pojęciem kojarzy?

Chodzi o to, by miękko dopytać :

- Jak rozmówca rozumie to pojęcie?
- Czy w Krakowie mamy z nim do czynienia? W jakich obszarach?
- Czy dostrzega w Krakowie pozytywne cechy dialogu? Negatywne?

2. Czy spotkał się Pan/Pani z następującymi pojęciami (co one oznaczają, jak je rozumie, jak je należy rozumieć itp.): *Najlepiej zapytać osobno o każde z poniższych:*

- organizacje pozarządowe
- konsultacje społeczne
- budżet obywatelski

3. *(dla tych mieszkańców, którzy odpowiedzieli na pytanie nr 2)* Jak Pa-ni/i ocenia w Krakowie (dokładnie dopytać o każdy typ aktywności)

- organizacje pozarządowe – jak działają, czy są aktywne, w jakich obszarach itp.
- konsultacje społeczne – czy są organizowane, czego dotyczą, jak je ocenia itp.
- budżet obywatelski – czy w Krakowie jest dobrze zorganizowany, czy ma sens, jak ocenia itp.

4. *(dla tych mieszkańców, którzy odpowiedzieli na pytanie nr 2)* Czy i w jaki sposób angażuje się Pan/Pani w działania organizacji pozarządowych, zrzeszeń czy grup nieformalnych?

Dopytać: jakie, czego dotyczą, co robi na ich rzecz itp., zwracać uwagę, na aktywność społeczną w ruchach społecznych, nieformalnych strukturach. Nie tylko NGOs!

Uwaga – jeśli odpowie nie, to proszę zapytać, Co musiałoby się zmienić, żeby zaangażował się w działania organizacji pozarządowych?

5. Skąd czerpie Pan/Pani informacje o życiu w Krakowie, inicjatywach społecznych itp.

Dopytać o:

- Media tradycyjne (jakie?)
- Strony internetowe (jakie?)
- Portale społecznościowe (jakie?)

6. Czym Pana zdaniem zajmują się następujące instytucje w Krakowie?

Dopytać o każdą, prosić o szczere odpowiedzi – dopytać, jak oceniają ich działania w Krakowie itd.

- MOWIS (Miejski Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych)
- Pełnomocnik Prezydenta Krakowa ds. Polityki Społecznej
- Krakowska Rada Działalności Pożytku Publicznego
- Komisje Dialogu Obywatelskiego

Uwaga – jeśli nie wie, to nie dopytywać.

Metryczka do wywiadu z mieszkańcem

Wiek: a) 18-30
b) 30-40
c) 40-50
d) 50-60
e) po 60

Płeć: K/M

Wykształcenie:

Wykonywany zawód:

Imię i nazwisko badacza:

C. Klucz kategoryzacyjny – analiza zawartości, oparta na modelu statystycznym. Badania pilotażowe, maj-czerwiec 2015.

Dialog obywatelski i zjawiska pokrewne. Mapa interakcji komunikacyjnych w Krakowie i Województwie Małopolskim

Dobór próby:

ZAKRES CZASOWY

- 1/ tydzień konstruowany, maj 2015;
- 2/ losowo wybrany tydzień ciągły, czerwiec 2015.

MATERIAŁ BADAWCZY:

PRASA:

„Gazeta Krakowska, „Dziennik Polski”, „Gazeta w Krakowie”; datowane na dni jw., informacje, relacje, reportaże, wywiady, publicystyka, na kolumnach informacyjnych i publicystycznych, z pominięciem działów kulturalnych i sportowych.

INTERNET:

Magiczny Kraków – portal miejski; zakładka Informacje, materiały datowane na dni jw.

Kraków Nasze Miasto – materiały z zakładek Zdarzenia i Aktualności, datowane na dni jw.

Lovekrakow.pl – materiały z zakładek Zdarzenia i Aktualności, datowane na dni jw.

TELEWIZJA:

Wydania Kroniki Krakowskiej datowane na dni jw.; spoty audiowizualne oraz informacje czytane, z pominięciem zajawek, przypomnień, powtórek.

RADIO:

Aktualności, pobrane ze strony internetowej Radia Kraków, datowane na dni jw.

Badanie przeprowadzone na próbie pełnej.

Jednostka rejestracji: tekst dziennikarski (z ilustracją lub nie).

Jednostka kodowania / analizy: interakcja komunikacyjna/wydarzenie komunikacyjne

ANALIZA FORMALNA

1/ NUMER REJESTRACJI / KODOWANIA JEDNOSTKI: (*wpisz do bazy, wg instrukcji*)

2/ ROZMIAR TEKSTU: (*wpisz do bazy, wg instrukcji*)

3/ DOŁĄCZONA ILUSTRACJA tak / nie

4/ ZAPOWIEDŹ NA OKŁADCE tak / nie

5/ GATUNEK (*wpisz do bazy, wg oznaczeń kodowych, dalsze postępowanie zgodne z instrukcją kodowania*)

- [IN] informacja (informacje serwisowe, sprawozdania)
- [REP] reportaż (reportaże, relacje, profile i portrety, wywiady)
- [OP] opinia (artykuły publicystyczne, polemiki, felietony, recenzje, eseje, listy)

6/ AUTORSTWO

- [AG] agencyjny
- [W] własny dziennikarz redakcji
- [E] ekspert
- [PR] przedruk
- [CZ] czytelnik
- [URZ] urzędowy

7/ NAZWISKO LUB SKRÓT IDENTYFIKACYJNY AUTORA (*wpisz w pełnym brzmieniu*)

8/ ANALIZA TREŚCI – TERMINOLOGIA

W tekście użyto następujących wyrażeń:

- [RM] rada miasta
- [UMK] urząd miasta Krakowa

- [PREZ] prezydent miasta
- [BPRES] biuro lub rzecznik prasowy UMK
- [UW] urząd wojewódzki
- [WOJ] wojewoda
- [UM] urząd marszałkowski
- [MAR] marszałek
- [RD] rada dzielnicy
- [RADNY] radny
- [SAM] samorząd (wyr. ogólne)
- [SD] samorząd dzielnicowy
- [NGO] organizacja pozarządowa
- [SL] społeczność lokalna
- [OB] obywatel
- [MOWIS] Miejski Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych
- [PPS] Pełnomocnik Prezydenta Krakowa ds. Polityki Społecznej
- [KRD] Krakowska Rada Działalności Pożytku Publicznego
- [KDO] Komisje Dialogu Obywatelskiego
- [KS] konsultacje społeczne
- [DP] dialog obywatelski
- [BP] budżet partycypacyjny, obywatelski
- [SP] sfera publiczna
- [SO] społeczeństwo obywatelskie
- [PS] polityka społeczna
- [ROZ] strategia rozwoju (miasta, województwa)

9/ ANALIZA TREŚCI – ZDARZENIA KOMUNIKACYJNE.

9a. W TEKŚCIE WYSTĘPUJE INFORMACJA / OPIS / ANALIZA ZDARZENIA KOMUNIKACYJNEGO

TAK / NIE

jeśli tak, przejdź do wykazu interakcji komunikacyjnych.

9b. OPISANE / ANALIZOWANE W TEKŚCIE ZDARZENIE KOMUNIKACYJNE MA CHARAKTER

- [S] spotkania (informacja, wymiana stanowisk, brak komponenty decyzyjnej lub konsultacyjnej)
- [PP] przemówienia publicznego

- [KAZ] kazania, nabożeństwa
- [ST] szkolenia, treningu
- [GRA] gry miejskiej, konkursu
- [KONS] konsultacji społecznej
- [DEB] debaty publicznej
- [NEG] negocjacji, uzgadniania stanowisk, dochodzenia do wspólnego stanowiska
- [KON] konfliktu, sporu, kłótni, kontrowersji
- [SK] skargi, zażalenia
- [PRO] protestu bez komponentu przemocy
- [PRZE] protestu z komponentem przemocy (manifestacja, pikieta itp.)
- [JED] jednostronnej decyzji instytucji, organizacji
- [KOR] korespondencji
- [ZAB] zabawy, zdarzenia o charakterze rozrywkowym
- [HOL] hołdu, celebracji, uczczenia
- [POG] pogrzebu
- [IN] inne / jakie

10/ ANALIZA TREŚCI – USYTUOWANIE GEOGRAFICZNE WYDARZENIA KOMUNIKACYJNEGO.

10a. W TEKŚCIE WYSTĘPUJE INFORMACJA O MIEJSCU ODBYWANIA SIĘ ZDARZENIA KOMUNIKACYJNEGO

TAK / NIE;

jeśli tak, przejdź do wykazu miejsc 10b.

9b. OPISANE / ANALIZOWANE W TEKŚCIE WYDARZENIE KOMUNIKACYJNE ODBYWA SIĘ W

- [K] Krakowie
- [D + OZN KOD] dzielnicy Krakowa (oznacz według mapy dołączonej do instrukcji kodowej)
- [G + OZN KOD] gminie (oznacz według mapy dołączonej do instrukcji kodowej)

Lista dziennikarzy mediów lokalnych, najczęściej piszących o zagadnieniach dialogu i komunikowania między urzędem miasta a obywatelami w Krakowie

PRASA

Banasik Marcin, Długopolski Marek, Drożdżak Artur, Gurgul Aleksander, Karkosza Marcin, Kojzar Katarzyna, Kuraś Bartłomiej, Łazarczyk Gabriela, Makowski Maciej, Mrowiec Małgorzata, Nowosińska Sylwia, Paluch Marta, Rąpalski Piotr, Serafin Dawid, Skowron Grzegorz, Wantuch Dominika

INTERNET

Drath Jakub, Karkosza Marcin, Kojzar Katarzyna, Kuciński Dawid, Rąpalski Piotr

TELEWIZJA

Broszewska Małgorzata, Dyląg – Jędrzejczyk Agata, Gut Teresa, Hyla Wojciech, Mastyló arta, Michalska J., Mróz Natalia, Nachtarzanka Anna, Pieczara Sylwia, Surówka Karol, Szkudlarek Marta

URZĄD MIASTA KRAKOWA
Biuro Miejski Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych
os. Centrum C10, 31-931 Kraków
tel. 12 616 78 00, faks 12 616 78 13
mowis@um.krakow.pl
ngo.krakow.pl

mamy narzędzia, żeby realizować idee

MIEJSKI OŚRODEK WSPIERANIA INICJATYW SPOŁECZNYCH w KRAKOWIE

Miejski Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych od 10 lat jest partnerem organizacji pozarządowych.

ngo.krakow.pl

„Obserwatorium dialogu obywatelskiego”
jest projektem realizowanym przez Gminę Miejską Kraków i Uniwersytet Jagielloński.
Głównym celem projektu jest obserwacja i analiza dialogu obywatelskiego w Krakowie,
diagnozowanie problemów, przygotowywanie rekomendacji oraz propozycji ich rozwiązywania.

ISBN 978-83-946879-7-7
• wydanie 2 •